

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

**KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA
AJANSI'NIN 2011 VE 2013 YILI KOBİ MALİ
DESTEK PROGRAMLARININ ETKİ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Fatih AKIN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zülküf AYRANGÖL

Erzincan 2018

TEZ BİLDİRİMİ

"Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programlarının Etki Değerlendirilmesi" isimli "**Yüksek Lisans**" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 07/08/2018

Fatih AKIN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, İktisat Anabilim Dalının İktisat Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Zülküf AYRANGÖL

Jüri : Doç. Dr. Selahattin YAVUZ

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Kurtuluş MERDAN

**KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NIN 2011 VE 2013
YILI KOBİ MALİ DESTEK PROGRAMLARININ ETKİ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Fatih AKIN

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2018**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zülküf AYRANGÖL

ÖZET

Bu çalışmanın genel amacı; Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından 2011 ve 2013 yılında uygulanan KOBİ Mali Destek Programları kapsamında sağlanan mali desteklerin değerlendirmesini yapmaktır.

Bir saha araştırmasına dayanan çalışmanın özel amacı ise; 2011 ve 2013 yılında ajanstan destek almaya hak kazanmış ve proje uygulama süreçleri sona ermiş olan, Erzurum-Erzincan ve Bayburt illerinde uygulanmış projelerin istihdam, üretim, yatırım, ihracat, pazarlama ve bölgesel kalkınmanın diğer unsurlarına ilişkin etki ve sonuçlarını ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın proje uygulama süreçlerini değerlendirmektir.

Çalışmanın neticesinde 2011 ve 2013 yılında KOBİ Mali Destek Programı kapsamında destek alan işletmelerin; üretim miktarında artış olduğu, ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu ve istihdam sağladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Kalkınma Ajansı, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Mali Destek Programı

EFFECTIVENESS OF THE NORTHEAST ANATOLIA DEVELOPMENT AGENCY IN 2011 AND 2013 SME FINANCIAL SUPPORT PROGRAMS

Fatih AKIN

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,
Economics Department**

M. A. Thesis, August 2018

Thesis Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Zülküf AYRANGÖL

ABSTRACT

The general purpose of this study is; To evaluate the financial support provided by the Northeast Anatolia Development Agency (KUDAKA) under the SME Financial Support Programs implemented in 2011 and 2013.

The special purpose of the work based on a field research is; The results and impacts of the projects implemented in the Erzurum-Erzincan and Bayburt provinces, which have been awarded the Agency's support in 2011 and 2013 and whose project implementation processes have come to an end, on employment, production, investment, export, marketing and other elements of regional development and the projects of Northeast Anatolia Development Agency to evaluate project implementation processes.

As a result of the work, the enterprises receiving support under the SME Financial Support Program in 2011 and 2013; the increase in the amount of production, the increase in the market size of the products they sell, and the employment.

Keywords: SME, Regional Development, Regional Development Agent, Northeast Anatolia Development Agency, Financial Support Program

ÖNSÖZ

"Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programlarının Etki Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmamı hazırlarken araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve desteğini esirgemeyerek çalışmamı tamamlamama katkıda bulunarak bana gerçek anlamda yardımcı olan danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Zülküf AYRANGÖL'e, yüksek lisans dersleri esnasındaki yardımlarından dolayı Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin çok kıymetli hocalarıma, çalışmalarım süresince fedakârlık göstererek desteğini esirgemeyen Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı çalışanlarına ve bu süreçte bana maddi ve manevi her konuda desteklerini vererek sıkıntılarımı paylaşan annem ve babam'a en derin duygularla teşekkür ederim.

Fatih AKIN

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	XII
TABLO LİSTESİ.....	XIII
GRAFİKLER.....	XV
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMINA VE KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NA GENEL BİR BAKIŞ.....	3
1. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ.....	3
1. 1. Bölgesel Kalkınma Kavramı	3
1. 2. Bölgesel Kalkınma Ajansı Kavramı	3
1. 3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tarihsel Gelişimi	4
1. 3. 1. ABD'de Kalkınma Ajanslarının Gelişimi	5
1. 3. 2. Avrupa'da Kalkınma Ajanslarının Gelişimi.....	6
1. 3. 3. Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Gelişimi	8
1. 4. BKA'ların Finansman Kaynakları.....	11
2. KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NA GENEL BİR BAKIŞ	13
2. 1. KUDAKA'ya Ait Genel Bilgiler	13
2. 1. 1. KUDAKA'nın Misyonu ve Vizyonu	14

2. 1. 2. KUDAKA'nın Görev ve Yetkileri.....	14
2. 1. 3. KUDAKA'nın Organizasyon Yapısı	15
2. 1. 3. 1. Kalkınma Kurulu.....	16
2. 1. 3. 2. Yönetim Kurulu	17
2. 1. 3. 3. Genel Sekreterlik.....	17
2. 1. 4. İnsan Kaynakları	17
2. 2. KUDAKA Tarafından Sağlanan Destekler	19
2. 2. 1. Mali Destek Programları	19
2. 2. 2. Doğrudan Faaliyet Destek Programları.....	24
2. 2. 3. Teknik Destek Programları.....	30
2. 2. 4. GÜdümlü Proje Destek Programları.....	35

II. BÖLÜM

KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NIN 2011 VE 2013 YILI KOBİ MALİ DESTEK PROGRAMLARININ ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ..... 37

1. ARAŞTIRMAYLA ALAKALI GENEL BİLGİLER	37
1. 1. Araştırmanın Önemi.....	37
1. 2. Araştırmanın Problemi.....	37
1. 3. Araştırmanın Amacı.....	37
1. 4. Araştırmanın Kapsamı/Sınırları.....	38
1. 5. Araştırmanın Yöntemi.....	38
1. 6. Araştırmanın Modeli.....	38
2. ARAŞTIRMADAKİ VERİLERİN ANALİZİ.....	39
2. 1. 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programının Etki Değerlendirilmesi.....	39
SONUÇ.....	92
KAYNAKLAR	96
EKLER	99

EK: 1 NACE KODU (REV 2.0) = AVRUPA TOPLULUĞUNDA EKONOMİK FAALİYETLERİN İSTATİSTİKİ SINIFLAMASI.....	99

EK: 2 ANKETE KATILAN İŞLETMELERİN İLLERE VE FAALİYET GÖSTERDİKLERİ SANAYİ DALLARINA GÖRE DAĞILIMI.....	101
EK: 3 2011 VE 2013 YILI MALİ DESTEK PROGRAMLARININ ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ ANKET SORULARI	108

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı
ANKARAKA	: Ankara Kalkınma Ajansı
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BAKKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
BEBKA	: Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı
BKA	: Bölgesel Kalkınma Ajansı
BKP	: Bölgesel Kalkınma Planları
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇKA	: Çukurova Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DFDP	: Doğrudan Faaliyet Destek Programı
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EURADA	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği (European Association of Development Agencies)
FKA	: Fırat Kalkınma Ajansı
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı

GPDP	: Güdümlü Proje Destek Programı
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
ISO	: Uluslararası Standartlar Teşkilatı (International Organization for Standardization)
İBBS	: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKA	: İpekyolu Kalkınma Ajansı
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
KEKA	: Kuzey Ege Kalkınma Ajansı
KOB	: Katılım Ortaklığı Belgesi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta lekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖY	: Kalkınmada ncelikli Yreler
KUDAKA	: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
KKP	: Kırsal Kalkınma Projeleri
KSS	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MDP	: Mali Destek Programı
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma rgt (Organization for Economic Co-operation and Development)

- OHSAS** : İş Sağlığı ve Güvenliği Değerlendirme Standartları
(Occupational Health and Safety Assessment Series)
- OKA** : Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
- ORAN** : Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
- OSB** : Organize Sanayi Bölgeleri
- SERKA** : Serhat Kalkınma Ajansı
- TDP** : Teknik Destek Programı
- TRAKYAKA** : Trakya Kalkınma Ajansı
- TSE** : Türk Standartları Enstitüsü
- TVA** : Tennessee Vadi Ajansı (Tennessee Valley Agency)
- ZAFER** : Zafer Kalkınma Ajansı

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil 1	Tennessee Vadi Bölgesi	5
Şekil 2	Türkiye’de 81 İl Düzeyinde Kurulan Kalkınma Ajansları	13
Şekil 3	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı’nın Bölge Haritası	13
Şekil 4	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Organizasyon Şeması	16

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Avrupa Ülkelerinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Yılları	7
Tablo 2	Avrupa’da Bulunan BKA’ların Yasal Statüleri	8
Tablo 3	Kalkınma Ajansları’nın Kuruluş Süreci	10-11
Tablo 4	Kalkınma Ajanslarının Ülkelere Göre Finansman Kaynakları	12
Tablo 5	KUDAKA Personel Bilgileri	18
Tablo 6	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2010-2016)	19
Tablo 7	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2010)	20
Tablo 8	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2011)	21
Tablo 9	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2013)	22
Tablo 10	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2014)	22
Tablo 11	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2015)	23
Tablo 12	KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2016)	24
Tablo 13	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2010-2016)	25
Tablo 14	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2010)	26
Tablo 15	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2011)	26
Tablo 16	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2012)	27
Tablo 17	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2013)	28

Tablo 18	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2014)	29
Tablo 19	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2015)	29
Tablo 20	KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2016)	30
Tablo 21	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2010-2016)	31
Tablo 22	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2010)	31
Tablo 23	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2011)	32
Tablo 24	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2012)	33
Tablo 25	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2013)	33
Tablo 26	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2014)	34
Tablo 27	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2015)	34
Tablo 28	KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2016)	35
Tablo 29	KUDAKA Tarafından Uygulanan GPDP	36

GRAFİKLER

		Sayfa No
Grafik 1	2011 Yılında Sözleşme İmzalanan KOBİ Mali Destek Programının İllere Göre Destek Miktarları	39
Grafik 2	2011 Yılında Desteklenen İşletmelerin İllere Göre Dağılımı	40
Grafik 3	2013 Yılında Sözleşme İmzalanan KOBİ Mali Destek Programının İllere Göre Destek Miktarları	41
Grafik 4	2013 Yılında Desteklenen İşletmelerin İllere Göre Dağılımı	42
Grafik 5	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Dağılımları	43
Grafik 6	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Destek Miktarları	44
Grafik 7	2011 Yılında Ajans Tarafından Verilen Mali Desteğin İlk 5 Sanayi Dallarına Göre Dağılımı	44
Grafik 8	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Dağılımları	45
Grafik 9	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Destek Miktarları	46
Grafik 10	2011 Yılında Ajans Tarafından Verilen Mali Desteğin İlk 2 Sanayi Dalına Göre Dağılımı	46

Grafik 11	2011 Yılında Destek Alan İşletmelerde Çalışan Personele İlişkin Bilgiler	47
Grafik 12	2013 Yılında Destek Alan İşletmelerde Çalışan Personele İlişkin Bilgiler	47
Grafik 13	2011 yılında Destek Almış İşletmelerin Personel Almayı Düşündüğü İşçi Profilleri	48
Grafik 14	2013 yılında Destek Almış İşletmelerin Personel Almayı Düşündüğü İşçi Profilleri	48
Grafik 15	2011 Yılında Ajans Tarafından Destek Alan İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sürelerin Dağılımı	49
Grafik 16	2013 Yılında Ajans Tarafından Destek Alan İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sürelerin Dağılımı	49
Grafik 17	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Türleri	50
Grafik 18	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Türleri	51
Grafik 19	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ölçek Türleri	51
Grafik 20	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ölçek Türleri	52
Grafik 21	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Programdan Nasıl Haberdar Oldukları	52
Grafik 22	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Programdan Nasıl Haberdar Oldukları	53

Grafik 23	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Mevcut Durumda Sahip Oldukları Belge Türleri	54
Grafik 24	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Mevcut Durumda Sahip Oldukları Belge Türleri	54
Grafik 25	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Sahip Oldukları Belgeler Hakkındaki Görüşleri	55
Grafik 26	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Üretim Şekilleri	56
Grafik 27	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Üretim Şekilleri	56
Grafik 28	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Gerekli Olan Hammadde ve Yarı Mamulü Nereden Tedarik Ettikleri	57
Grafik 29	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Gerekli Olan Hammadde ve Yarı Mamulü Nereden Tedarik Ettikleri	57
Grafik 30	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Tedarikçisindeki Yüzdeler (%) Artış	58
Grafik 31	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Hammadde ve Yarı Mamul Miktarındaki Yüzdeler (%) Artış	59
Grafik 32	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerin Başka İşletmeler Tarafından Girdi Olarak Yüzdeler (%) Kullanımı	60

Grafik 33	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerin Başka İşletmeler Tarafından Girdi Olarak Yüzdeler (%) Kullanımı	61
Grafik 34	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Başka İşletmelere Girdi Olarak Sattıkları Ürünlerdeki Yüzdeler (%) Artış	62
Grafik 35	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Üretim Miktarında Artış Olan Alanları	63
Grafik 36	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Üretim Miktarında Artış Olan Alanları	64
Grafik 37	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Geliştirme Çalışmalarını Yapan Kişiler	65
Grafik 38	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Geliştirme Çalışmalarını Yapan Kişiler	65
Grafik 39	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerini Sattıkları Pazarlar	66
Grafik 40	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerini Sattıkları Pazarlar	67
Grafik 41	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Sonunda Pazar Büyüklüğündeki Yüzdeler (%) Artış	68
Grafik 42	2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin İhracat Yapma Durumları	69
Grafik 43	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Neden İhracat Yapmadıklarının Yüzdeler (%) Dağılımı	70

Grafik 44	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Neden İhracat Yapmadıklarının Yüzdeleri (%) Dağılımı	71
Grafik 45	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Kapsamında İstihdam Sağlaması	72
Grafik 46	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Kapsamında İstihdam Sağlaması	72
Grafik 47	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Faydaları	73
Grafik 48	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Faydaları	74
Grafik 49	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Aldıkları Destek Türleri	75
Grafik 50	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Aldıkları Destek Türleri	75
Grafik 51	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Eş Finansman Karşılama Şekilleri	76
Grafik 52	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Eş Finansman Karşılama Şekilleri	76
Grafik 53	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Projeyi Gerçekleştirme Durumları	77
Grafik 54	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Projeyi Gerçekleştirme Durumları	78
Grafik 55	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Finansal Kaynağı Temin Edebilme Durumları	79

Grafik 56	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Finansal Kaynağı Temin Edebilme Durumları	79
Grafik 57	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmeler İçin Projenin En Önemli Çıktıları	80
Grafik 58	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmeler İçin Projenin En Önemli Çıktıları	81
Grafik 59	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Projeyi Gerçekleştirme Nedenleri	82
Grafik 60	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Projeyi Gerçekleştirme Nedenleri	82
Grafik 61	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri	83
Grafik 62	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri	84
Grafik 63	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajansın Raporlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşleri	85
Grafik 64	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajansın Raporlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşleri	85
Grafik 65	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri	86
Grafik 66	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri	87

Grafik 67	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje İzleme Sürecine İlişkin Görüşleri	88
Grafik 68	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje İzleme Sürecine İlişkin Görüşleri	89
Grafik 69	2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Ödeme Süreçlerine İlişkin Görüşleri	90
Grafik 70	2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Ödeme Süreçlerine İlişkin Görüşleri	90

GİRİŞ

Dünyada meydana gelen ekonomik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni kalkınma stratejileri ve uygulamaları ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarını giderek artırmakla kalmayıp, aynı zamanda ülkelerin kendi içindeki bölgesel gelişmişlik farklarının da artmasına neden olmuştur.

Ülkelerin hızla büyüme ve kalkınmaları için uyguladıkları ekonomi politikaları ülkeler arasındaki rekabetin büyümesine ortam hazırlamıştır. Bu büyüyen rekabet ortamında avantaj sağlamak isteyen ülkeler kendi içindeki bölgesel kalkınmışlık farklarını en aza indirmek için çeşitli ekonomik kalkınma planları uygulamak zorunda kalmışlardır.

Dünyada ilk kez 1930'lu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından ülkedeki gelişmemiş bölgeleri kaldırmak ve gelişmiş bölgelerle arasındaki farkları ortadan kaldırmak için bölgesel kalkınma planları hazırlanmıştır. Avrupa Birliği'nde (AB) ise 1950'li yıllardan itibaren kurulmaya başlayan bölgesel kalkınma ajansları, günümüzde çok önemli kurum ve kuruluşlar haline gelmiştir. Aynı zamanda ülkelerin bölgesel kalkınmaya yönelmelerinin nedeni; uluslararası desteklerden yardım alabilmektir. Gelişmekte olan ülkeler; özellikle bu rekabet ortamında başarılı sonuçlara ulaşmak için, mevcut durumlarını daha iyi yönetmeye çalışmaktadırlar.

20. yüzyılda dünyada, 1980 sonrasında da ülkemizde benimsenen serbest piyasa ekonomi anlayışı, git gide serbestleşen dünya ticareti ve küreselleşme ile birlikte bölgesel kalkınma ajanslarını daha fazla önemli hale getirmiştir. Ülkemizdeki bölgesel kalkınma ajansları; kalkınmanın bölgeler arasında eşit bir şekilde yayılmasına, kurumlar arası işbirliği ve iletişim ağlarının kurulması, yaygın hale getirilmesi ve özellikle ekonomik kalkınmanın sürekliliğini sağlamak için 2006 yılında "5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyon ve Görevleri Hakkında Kanun" çerçevesinde kurularak yürürlüğe girmiştir.

Yürürlüğe giren bu kanun ile kalkınma ajansları; kurulduğu bölgedeki üniversiteleri, özel kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki işbirliğini geliştirerek bölgenin kalkınmasını hedef haline getirmiştir.

Bu çalışmada; Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından 2011 ve 2013 yılında KOBİ'lere (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) verilen Mali Destek Programlarına (MDP) etki değerlendirme analizi yapılacaktır. Bu başlık altında araştırma iki bölümden oluşmuştur.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansına ve Bölgesel Kalkınma Kavramına Genel Bir Bakış başlığı altında; Bölgesel Kalkınma Kavramı ile başlanıp, sırasıyla Bölgesel Kalkınma Ajansı Kavramı, Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tarihsel Gelişimi, Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finansman Kaynaklarına, KUDAKA'ya Ait Genel Bilgiler ve KUDAKA Tarafından Sağlanan Desteklere değinilmiştir.

İkinci bölümde ise Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programlarının Etki Değerlendirilmesi üzerine bir araştırma uygulanarak, anket bulguları ve değerlendirmeleri grafiklerle ilgili bölüm başlıkları altında yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMINA VE KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NA GENEL BİR BAKIŞ

1. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

1. 1. Bölgesel Kalkınma Kavramı

Bölgesel Kalkınma kavramının çok eskiye dayanan bir geçmişi bulunmamaktadır. Kalkınma ekonomisinin ortaya çıkması ile bölge ve kalkınma kavramları 1940'lardan itibaren birlikte kullanılmaya başlanılmıştır (Gök, 2004, s. 76).

Bölgesel Kalkınma; Dünya'nın herhangi bir yerinde bulunan bir bölgenin, çevresindeki bölgeler ve dünyada bulunan diğer ülkeler arasında işbirliği sürdürerek bulunduğu bölgenin gelişmesini sağlayan, bölgenin refahının artmasını hedefleyen çalışmaların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Akpınar, Taşcı, & Özsan, 2011, s. 417-445).

OCED (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı), Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler (BM) gibi küresel kuruluşlar, akademisyen ve uygulamacılar arasında kabul gören tanıma göre ise Bölgesel Kalkınma; “sınırları belli bir bölgenin kapasitesini arttırmak, bölgede yaşayanların yaşam kalitelerini ve ekonomik geleceklerini iyileştirmek” şeklindeki tanım bugün kabul görmektedir (Aydemir & Karakoyun, 2011, s. 11).

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere bölgesel kalkınmanın temel hedefi; bir bölgenin refahının artırılması ve sürekliliğinin devam ettirilmesidir.

1. 2. Bölgesel Kalkınma Ajansı Kavramı

Bölgesel Kalkınma Ajansı kavramına ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan Tennessee'de 1930 yılında rastlanılmıştır (Sakal, 2010, s. 159). Temel kaynaklara bakıldığında Bölgesel Kalkınma Ajanslarına farklı açılardan, farklı bakış açılarıyla tanımlamalar yapıldığı görülmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) tanımına göre Bölgesel Kalkınma Ajansları; “merkezi hükümetten bağımsız bir şekilde hareket eden, sınırları daha önceden belirlenmiş bir bölgenin ekonomik kalkınmasını artırmak maksadıyla kurulmuş olan idari kuruluşlardır” diye tanımlamıştır (Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Raporu, 2000, s. 173).

EURADA (Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği) tanımına göre Bölgesel Kalkınma Ajansları; “Yerel ve bölgesel kurumlar arasında yönetim, gelirler, maliyetler ve görevler hakkında işbirliği yaparak örgütlenen kurumlar” olarak tanımlamıştır (Tuncel & Bakir, 2010, s. 19-41).

Dünya Bankası'nın tanımına göre Bölgesel Kalkınma Ajansları; “asıl amacı istihdam oluşturmak, üretimin çeşitli bölümlerinde bulunan KOBİ'leri (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) geliştirip desteklemek ve bölgenin genel ekonomik durumunu ve ele geçen fırsatları değerlendirerek, kalkınmayı sürdürebilecek içsel ağları kuran, yürüten ve destekleyen kuruluşlardır” diye tanımlamıştır (Çakmak, 2006, s. 64).

1. 3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tarihsel Gelişimi

Bölgesel Kalkınma Ajansları; II. Dünya Savaşından önce ortaya çıkan kurum ve kuruluşlardır. Buna örnek verilecek olursa, 1930 yılında Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın ilk uygulaması Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) güneyinde kurulan Tennessee Valley Authority'dir (TVA). Kurulan bu ajans bu bölgede bulunan kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, bölgenin ekonomik büyüme ve kalkınmasının artırmak ve diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması için yapılan bu uygulamada başarılı sonuçlar elde edilmiştir (Dinler, 1994, s. 309-310).

II. Dünya savaşı sonrasında ise, ülkelerin kendi toprakları içerisinde bulunan bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının giderek daha çok artmaya başladığı bir dönem olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda dünya da kalkınma ajansları daha çok kamuoyunda konuşulmaya başlanılmıştır. Bölgesel olarak ekonomik büyüme ve kalkınmanın II. Dünya savaşından sonra daha çok önemi arttığı için Bölgesel

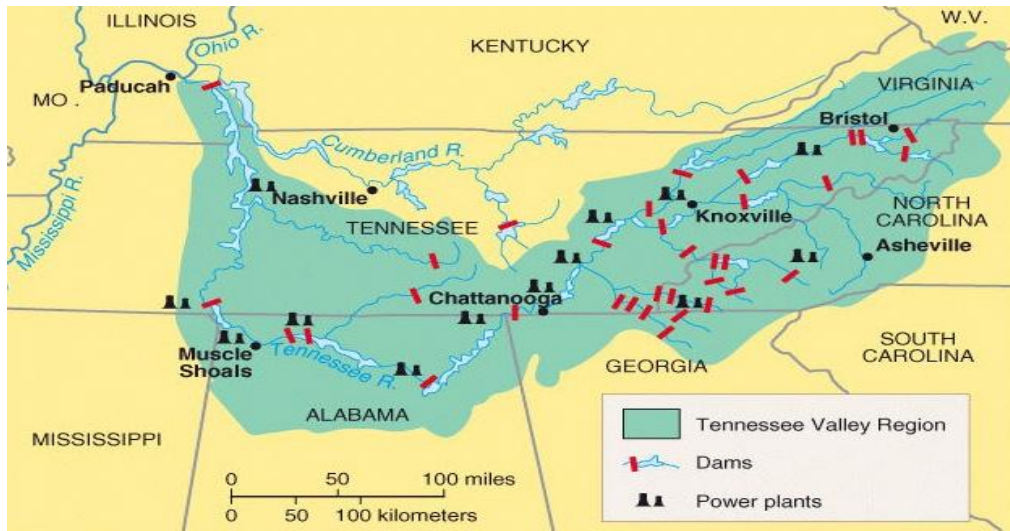
Kalkınma Ajansları ülkeler tarafından bir politika aracı olarak kullanılmaya başlanılmıştır. 1930'lu yıllardan itibaren dünyanın hemen hemen her bölgesinde kurulmaya başlayan BKA'lar büyük çoğunluğu Avrupa kıtasındadır. Avrupa'da 1990'lı yıllardan itibaren bir bölgede bölgesel kalkınma ajansı olmaması, o bölgenin başka bölgelere karşı üstün olmadığı anlamına geldiği sık sık söylenilmiştir (Özer, 2008, s. 389-408).

1.3.1. ABD'de Kalkınma Ajanslarının Gelişimi

1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan "BÜYÜK BUHRAN" ile ülkenin diğer bölgelerine göre, ülkenin güneyinde daha az gelişmiş olan Tennessee Vadisini gelişmesini sağlamak için 1930 yılında Tennessee Valley Authority (TVA) kurulduğuna değinilmiştir. TVA'nın kurulmasındaki temel amaç; vadideki ekonomik yatırımları artırmaktır (Dinler, 2005, s. 208).

Bölgede birçok baraj inşaatı inşa ederek, vadide bulunan sekiz eyalette yaşayan halka daha ucuza elektrik üretmek için TVA, bölgenin ekonomik büyümesi ve kalkınmasını sağlamada önemli rol oynamıştır (Dura, 2007, s. 141-171).

Şekil 1: Tennessee Vadi Bölgesi, ABD

Kaynak : (<http://www.planlama.org/index.php/boelgesel-kalknma-ajanslar3>), (20.03.2018)

ABD’de kurulan diğler önemli ajanslar ise; ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), Yerel Yönetimler tarafından kurulan kalkınma ajansları ve Mahalle Yönetimleri tarafından kurulan kalkınma ajanslarıdır.

1. 3. 2. Avrupa’da Kalkınma Ajanslarının Gelişimi

II. Dünya savaşından sonra Avrupa Kıtasında bölgeler arası eşitsizlikler daha da çok artmaya başlamıştır. İtalya’da kuzey ve güney bölgesi arasındaki farklılıklar; Fransa’da Paris ve çevresinin ülkenin diğler bölgelerine göre daha çok gelişmesi; İngiltere, İskoçya ve Galler’in eski sanayilerinin çökmesiyle buraların yeniden inşa edilmesine gerek duyulması gibi etkenler, Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma politikalarının uygulanmasına neden olmuştur (Akın & Yıldız, 2005, s. 39).

Avrupa’nın batısında bölgesel farklılıkların derinleşmesiyle birlikte, ajanslar bu ülkelerde kurulmaya başlamıştır. Batı Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma ajanslarının kurulması, 1950’li yılları öncesine dayanmaktadır. Avrupa Birliği’nin kurulmasıyla birlikte, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin gelişmesini sağlamak amacıyla 1990’lı yıllardan itibaren bu bölgelerde de ajanslar kurulmaya başlamıştır (Özen & Özmen, 2010, s. 226-227).

Avrupa’da 1950’li yıllarda BKA’lar; Belçika, İrlanda, Avusturya ve Fransa’da, 1960-1970’li yıllarda; İngiltere, İtalya, Hollanda ve Almanya’da, 1980’li yıllarda; İspanya, Danimarka, Yunanistan ve Finlandiya’da kurulmuşlardır. 1990’lı yıllarda; Portekiz, Slovakya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Litvanya, Macaristan, İsveç, Ukrayna ve Polonya’da AB’nin isteğı üzerine bu ülkelerde de kalkınma ajansları da kurulmaya başlamıştır (Sakal, 2010, s. 179; Özen, 2005, s. 4).

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Yılları

1950 öncesi ve 1950'ler	1960'lar ve 1970'ler	1980'ler	1990'lar
▪ Avusturya ▪ Belçika ▪ Fransa ▪ İrlanda	▪ Almanya ▪ İngiltere ▪ İtalya ▪ Hollanda	▪ İspanya ▪ Yunanistan ▪ Finlandiya ▪ Danimarka	▪ Bulgaristan ▪ Çek Cumhuriyeti ▪ Estonya ▪ Macaristan ▪ Litvanya ▪ Polonya ▪ Portekiz ▪ Slovakya ▪ Ukrayna ▪ İsveç

Kaynak: (Özen & Özmen, 2010, s. 257)

Avrupa'daki kalkınma ajanslarını kendi çatısı altında toplayarak hareket etmeyi hedefleyen EURADA (Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği) 1991 yılında kurularak, faaliyete geçmiştir. EURADA'nın asıl amacı; AB'nin yatırımlarının danışmanlıklarını sürdürmek ve dünyadaki kalkınma ajansları ile AB'deki kalkınma ajansları arasında ortak işbirliği sağlamaktır (Cankorkmaz, 2011, s. 113-138).

Kalkınma ajanslarının dünya genelinde kurumsal yapılanması belli bir standart ve kalıp içerisinde oluşturulmamıştır. Aynı zamanda AB'de bulunan kalkınma ajansları, her ülkede farklı kurumsal yapılanmaya sahiptir. Bunun nedeni olarak, her ülkenin bulunduğu coğrafi koşullar ve ihtiyaçlarının birbirinden farklı olması, özellikle kurumsal yapılanmaları, amaçları, görevleri, faaliyetleri, sorumlulukları ve elde ettiği finansman kaynakları bile aynı ülke içinde farklılıklar gösterebilir. Kalkınma ajanslarının hukuki statüleri de ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Fransa'da kalkınma ajansları karma ekonomi şirketleri statüsündeyken, İngiltere'de yasal statüsü bakanlık dışı kamu kurumu/özerk örgüt olarak oluşturulmuştur. İspanya'da kalkınma ajansları özel hukuka tabi kamu kuruluşları statüsündeyken, Almanya'da yasal statüsü yan özerk kamu kuruluşları olarak şekillendirilmiştir. Hollanda, İrlanda, Portekiz ve İtalya'da kalkınma ajansları kamu limited şirketleri statüsündeyken, Belçika ve Romanya'da belediyeler arası ajanslar statüsünde oluşturulmuştur. Yunanistan'da belediye girişimleri iken, Danimarka ve Litvanya'da BKA'lar kâr amacı gütmeyen kuruluşlar statüsünde

kurulmuşlardır. İsveç'te limited şirketleri statüsündeyken, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovakya ve Polonya'da kamu-özel sektör şirketleri statüsünde kurulmuşlardır (Çakmak, 2006, s. 33).

Tablo 2: Avrupa'da Bulunan BKA'ların Yasal Statüleri

ÜLKELER	AJANSLARIN YASAL STATÜLERİ
Fransa	Karma ekonomi şirketleri
İngiltere	Bakanlık dışı kamu kurumu/özerk örgüt
İspanya	Özel hukuka tabi kamu kuruluşları
Almanya	Yarı özerk kamu şirketleri
Hollanda, İrlanda, Portekiz, İtalya	Kamu limited şirketleri
Belçika, Romanya	Belediyeler arası ajanslar
Yunanistan	Belediye girişimi
Danimarka, Litvanya	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
İsveç	Limited şirket
Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovakya, Polonya	Kamu-özel sektör şirketleri

Kaynak: (Özen & Özmen, 2010, s. 233)

1. 3. 3. Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Gelişimi

1950'li yıllardan itibaren AB ülkelerinde kurulmaya başlayan kalkınma ajansları, Türkiye'de 2000'li yıllarda Avrupa Birliğine giriş süreci ile düzenleme imkânı bulmuştur (Eren & Cideciğiller, 2011, s. 396). AB ülkeleriyle karşılaştırma yaparsak eğer Türkiye, bölgesel olarak çok farklılık gösteren ve eşitsizliğe sahip olan ülke olarak görünmektedir (Koçberber, 2006, s. 37-55).

Bölgeler arası farklılık ve eşitsizlikleri gidermek amacıyla Türkiye'de çeşitli politikalar ve araçlar uygulanmıştır. Bunlardan en önemlisi 1960 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); ulusal düzeyde beş yıllık kalkınma planlamaları oluşturmaya başlamıştır. Aynı zamanda Bölgesel Kalkınma Planları (BKP), Yatırım Teşvikleri, Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), Kırsal Kalkınma Projeleri (KKP), Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) gibi uygulamalarda Türkiye'de uygulanmıştır (Sarıca, 2001, s. 154-204).

1990'lı yıllarda bölgesel kalkınma ajanslarına yönelik ilk uygulamalar Türkiye'de uygulanmaya konulmuştur. Türkiye'de başlayan bu sürecin asıl amacı; AB'ye katılma sürecini hızlandırmak ve içsel kalkınma dinamiklerini harekete geçirmektir. Fakat bu örneklerin çoğu proje aşamasında kalmış ya da uygulamanın başında çıkan sorunlar nedeniyle sona ermiştir (Berber & Çelepçi, 2005, s. 150).

BKA'ları ciddi anlamda ilk kez Türkiye, AB'ye aday üyeliğinin tescil edildiği 1999 yılında gerçekleşen Helsinki Zirvesi'nden sonra hemen ele almıştır. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanmış olan "Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB)" ile orta vadede yapılması gereken düzenlemeler arasında yer alan BKA'ları oluşturmak için yasal düzenleme işlemleri başlatılmıştır (Hasanoğlu & Aliyev, 2006, s. 81).

Yapılan düzenlemeler ile NUTS sistemi olarak bilinen kısa vadede istatistiksel bölgeleri 22 Eylül 2002 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir. 2003 yılına gelindiğinde Katılım Ortaklığı Belgesi'nde, AB'ye katılım öncesi mali destekli mali programlardan yararlanabilmek için BKA'ların kurulması öngörülmüştür. Bu süreç içerisinde "5449 sayılı Kalkınma Ajansların Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun" gündeme gelmiş ve 25 Ocak 2006 tarihinde kabul edilerek, 08 Şubat 2006 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Soyak, 2005, s. 3-4).

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının; kuruluşları, görevleri, yetkileri ile koordinasyona ilişkin esas ve usulleri "5449 sayılı Kalkınma Ajansların Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun" ile üç aşamada oluşturulmuştur (Ersayın, 2012, s. 77-78):

- "Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı" 6 Temmuz 2006 tarihinde 26220 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak İzmir bölgesini içeren İzmir ve Mersin ile Adana bölgesini içeren Çukurova ajansları kurulmuştur.
- "22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 10 Kasım tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı" ile İstanbul, Konya,

Samsun, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Van ve Erzurum illerinin merkezi olarak kurulan 8 ajans 23 ilde hizmet etmeyi amaçlamıştır.

- Tekirdağ, Zonguldak, Hatay, Bursa, Kocaeli, Denizli, Trabzon, Balıkesir, Ankara, Malatya, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Kars, Isparta ve Nevşehir illerinin merkez olduğu, 55 ilde hizmet edecek 16 ajans “16 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı” ile kurulmuştur.

Tablo 3: Kalkınma Ajansları’nın Kuruluş Süreci

31/05/2006 Tarih ve 2006/10550 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurulan Ajanslar			
Bölge	Kapsadığı İller	Bölge Merkezi	Ajans İsmi
TR62	Adana, Mersin	Adana	Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)
TR31	İzmir	İzmir	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)
10/11/2008 Tarih ve 2008/14306 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurulan Ajanslar			
Bölge	Kapsadığı İller	Bölge Merkezi	Ajans İsmi
TR10	İstanbul	İstanbul	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSKA)
TR52	Karaman, Konya	Konya	Konya Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)
TR83	Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	Samsun	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)
TRA1	Bayburt, Erzincan, Erzurum	Erzurum	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)
TRB2	Bitlis, Hakkari, Muş, Van	Van	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)
TRC1	Adıyaman, Gaziantep, Kilis	Gaziantep	İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)
TRC2	Diyarbakır, Şanlıurfa	Diyarbakır	Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)
TRC3	Batman, Mardin, Şırnak, Siirt	Mardin	Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)
14/07/2009 Tarih ve 2009/15236 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurulan Ajanslar			
Bölge	Kapsadığı İller	Bölge Merkezi	Ajans İsmi
TR21	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	Tekirdağ	Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)
TR22	Balıkesir, Çanakkale	Çanakkale	Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	Denizli	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)
TR33	Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak	Kütahya	Kuzey Ege Kalkınma Ajansı (KEKA)
TR41	Bilecik, Eskişehir, Bursa	Bursa	Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)
TR42	Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	Kocaeli	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)
TR51	Ankara	Ankara	Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)
TR61	Antalya, Burdur, Isparta	Isparta	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	Hatay	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)

TR71	Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir	Nevşehir	Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA)
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	Kayseri	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)
TR81	Bartın, Karabük, Zonguldak	Zonguldak	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)
TR90	Giresun, Ordu, Rize, Gümüşhane, Trabzon	Trabzon	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)
TRA2	Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars	Kars	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)

Kaynak: (Akpınar, 2012, s. 41)

1. 4. BKA'ların Finansman Kaynakları

Dünyada hemen hemen bütün ülkelerde bulunan kalkınma ajanslarının en yaygın biçimde başvurdukları kaynaklar; AB ve Dünya Bankasında bulunan fonlardır (Oskay & Kubar, 2007, s. 208).

Kamu, özel sektör, uluslararası fon desteği ve hizmeti Türkiye'de bulunan kalkınma ajanslarının fon kaynaklarını oluşturmaktadır. Kalkınma ajanslarının bütçeleri 5449 sayılı kanunun 19. Maddesinde gelirleri ve yöneteceği fonları şu unsurlardan oluştuğu ifade edilmiştir (Akgül, 2010, s. 650):

- ✓ Genel bütçe vergi gelirlerinin binde beşi, belediye gelirlerinin yüzde biri ve il özel idarelerinin gelirlerinin yüzde beşi (KAMU KAYNAKLARI)
- ✓ Bölgede bulunan sanayi ve ticaret odalarının elde ettiği gelirlerin yüzde biri (ÖZEL SEKTÖR GELİRLERİ)
- ✓ Avrupa Birliği ve uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar ile uluslar arası kurum ve kuruluşlarca elde edilecek bağış ve yardımlar (ULUSLARARASI FONLAR)
- ✓ Faaliyet gelirleri ve bir önceki yıldan devreden gelirler.

Dünya genelinde ülkeden ülkeye kalkınma ajanslarının kaynakları farklılık göstermektedir. Fakat bu finansman kaynakları genel olarak; kamu fonları, özel fonlar, yapılan hizmetlerden elde edilen gelirler, aynı yardımlar ve uluslararası fonlardan aktarılan kaynaklar şeklinde oluştuğu söylenebilir (Sarhan, 2011, s. 51).

Tablo 4: Kalkınma Ajanslarının Ülkelere Göre Finansman Kaynakları

ÜLKELER	FİNANSMAN KAYNAKLARI
Almanya	Kamu veya Özel Sektör Katkıları
Avusturya	Kamu Kaynakları, Özel Sektör Katkıları, Faaliyet Gelirleri, Uluslararası Kaynaklar
Belçika	Kamusal Finans (Bölge, İl) + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
Bulgaristan	Kamu Kaynakları, Yerel Kaynaklar (İdari Birimler, Belediyeler), AB Fonları, Yabancı Yardım/Fonlar, Özel Sektör Katkıları
Çek Cumhuriyeti	AB Fonları, Devlet ve Bölge Kaynakları, Faaliyet Giderleri
Estonya	Kamusal Finans (Genel Bütçe) + Özel Yatırımlar + Yabancı Yardım/Fonlar
Fransa	Kamusal Finans + Faaliyet Gelirleri
Hollanda	Kamusal Finans (Genel Bütçe, İl) + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
İngiltere	Kamu Gelirleri (Merkezi-Bakanlıklardan Aktarılan Paylar), AB Yapısal Fonlar
İrlanda	Kamusal Finans (Genel Bütçe, İl) + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
İspanya	Kamu Kaynağı (Bölge Hükümetinden Aktarılan Pay)
İsveç	Kamusal Finans + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
İtalya	Kamu Gelirleri (Merkezi ve Bölgesel), Faaliyet Gelirleri
Macaristan	Kamu Gelirleri (Merkezi ve Bölgesel), Faaliyet Gelirleri, Avrupa Birliği ve Diğer Kurumlardan Sağlanan Finansal Kaynaklar
Polonya	Kamu Kaynakları, Özel Sektör Katkıları, Faaliyet Gelirleri, Uluslararası Kaynaklar
Portekiz	Kamusal Finans (Genel Bütçe, Belediye) + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
Romanya	Bölgesel Kalkınma Ulusal Fonu'ndan Aktarılan Pay, İl Bütçelerinden Katkılar, Özel Sektör, Bankalar, Yabancı Yatırımcılar, Avrupa Birliği ve Kurumlardan Sağlanan Finansal Kaynaklar
Slovakya	Kamu Kaynakları, Yerel Kaynaklar (İdari Bölge Birimleri, Belediyeler), Faaliyet Gelirleri, Uluslararası Kaynaklar
Slovenya	Kamusal Finans + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları
Türkiye	Kamusal Finans (Genel Bütçe, Belediye, Ticaret ve Sanayi Odaları, İl Özel İdaresi Katkı Payları) + Faaliyet Gelirleri + AB Fonları

Kaynak: (Sarıhan, 2011, s. 51)

2. KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSINA GENEL BİR BAKIŞ

2. 1. KUDAKA'ya Ait Genel Bilgiler

8 Şubat 2006 Tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete’de 5449 sayılı ‘‘Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun’’ ile Türkiye’de kalkınma ajanslarının kuruluş süreci resmen başlamıştır. 26 Düzey 2 Bölgesi’nde 81 ili kapsayacak şekilde kurulan kalkınma ajansları; ulusal düzeyde Kalkınma Bakanlığı’nın koordinasyonunda ve İBBS (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması) esas alınarak oluşturulmuştur (Kudaka, 2010, s. 6).

22.11.2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile Erzincan, Erzurum ve Bayburt illerinden oluşan TRA1 Bölgesinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı kurulmuştur (Kudaka, 2010, s. 6).

Şekil 2: Türkiye’de 81 İl Düzeyinde Kurulan Kalkınma Ajansları

Şekil 3: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı’nın Bölge Haritası

2. 1. 1. KUDAKA'nın Misyonu ve Vizyonu

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansının 2013 yılı Ara Faaliyet Raporu'na göre Ajansın misyonu: *“Anadolu'nun zirvesinde, teknik ve sosyal altyapısını geliştirme; sosyal sermayesini ve yenilikçilik kapasitesini ilerletmiş; zengin doğal yapısı, bakir çevresi, alternatif turizm potansiyeli ve sermaye birikimi ile yatırımları cezbeden bir bölge olmak”* tır (Kudaka, 2013, s. 1).

Ajansın vizyonu ise *“Sorumluluk alanı Erzurum-Erzincan-Bayburt illerini kapsayan bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak üzere, sosyal sermayeyi ve inovasyonu geliştirmek suretiyle yerel potansiyeli harekete geçirmek”* olarak belirlenmiştir (Kudaka, 2013, s. 1).

2. 1. 2. KUDAKA'nın Görev ve Yetkileri

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5'inci maddesine göre, KUDAKA aşağıdaki görev ve yetkilere sahiptir (Kudaka, 2011, s. 9-10):

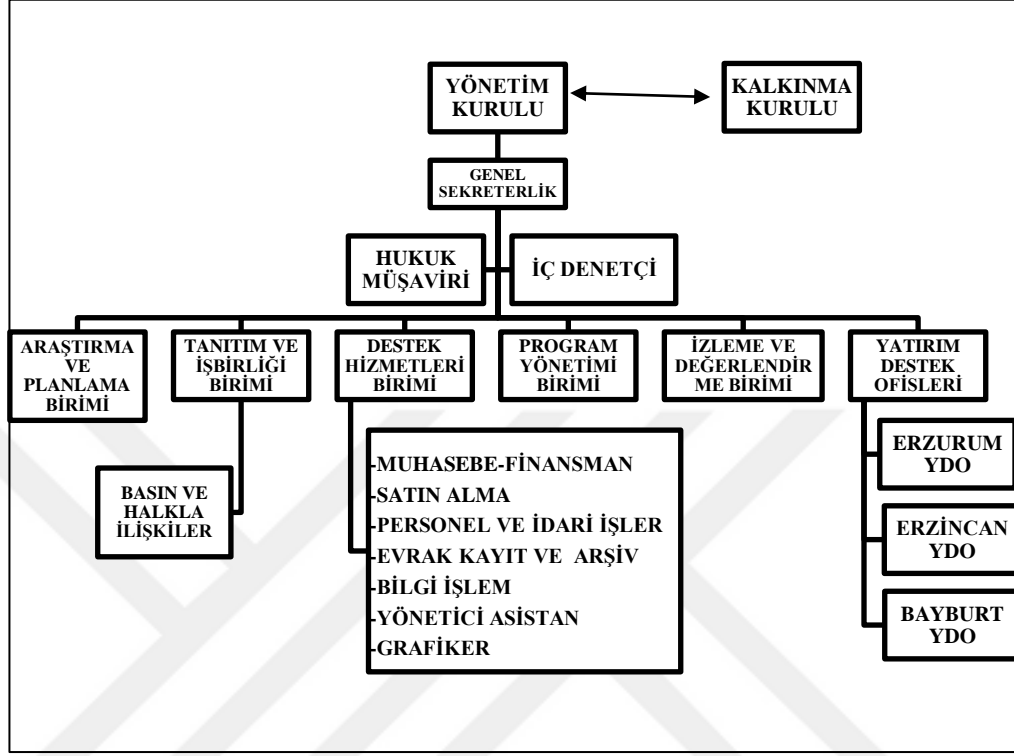
- Yerel yönetimlerde yapılacak planlama çalışmaları için teknik destek sağlamak.
- Bölge plan ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
- 4'üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plan ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.

- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- Ajansın faaliyetleri, mali yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

2. 1. 3. KUDAKA'nın Organizasyon Yapısı

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3'üncü bölümünde yer alan 7'inci maddesine göre Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın teşkilat yapısı; Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik, Erzurum, Erzincan ve Bayburt Yatırım Destek Ofisleri şeklinde oluşturulmuştur. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın organizasyon şeması Şekil 4'de gösterilmiştir (Kudaka, 2017, s. 8).

Şekil 4: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Organizasyon Şeması

Kaynak: (Kudaka, 2017, s. 9).

2. 1. 3. 1. Kalkınma Kurulu

Bölgesel Gelişme hedefine yönelik olarak; Erzurum, Erzincan ve Bayburt'taki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında iş birliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmek üzere¹, Erzurum'dan 49, Erzincan'dan 28 ve Bayburt'tan 23 temsilcinin katılımıyla 100 üyeye oluşturulan Kalkınma Kurulu, Ajansın tavsiye ve danışma kurulu olarak görev yapmaktadır (Kudaka, 2016, s. 6).

“19 Ağustos 2016 tarih ve 29806 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2016/9112 sayılı Bakanlar Kurulu gereğince Kalkınma Ajansları Kalkınma Kurullarına Temsilci Gönderecek Kurum ve Kuruluşların Belirlenmesi ve

¹ 5449 sayılı Kanun'un 8 inci Maddesine göre, Kalkınma Kurulu'nun görevi: Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmektir.

Bazı Bakanlar Kurulu Kararlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kararın'' ekinde Kalkınma Kurulu üye listelerine ilişkin tablo yürürlükten kaldırılmıştır (Kudaka, 2017, s. 8).

2. 1. 3. 2. Yönetim Kurulu

Ajansın karar organı olan Yönetim Kurulu; Erzurum, Erzincan ve Bayburt İllerinin Valileri, Erzincan ve Bayburt Belediye Başkanları ve Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanı, İl Genel Meclisi Başkanları ile Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlarından oluşmakta ve her ay en az bir kere toplanmaktadır. Yönetim Kurulunun Başkanlığı dönüşümlü olarak birer yıllığına İl Valileri tarafından yürütülmektedir (Kudaka, 2017, s. 8).

2. 1. 3. 3. Genel Sekreterlik

Genel sekreterlik ajansın icra organıdır. Genel sekreterliğin, çalışma birimlerinin ve yatırım destek ofislerinin en üst amiri genel sekreterdir. Genel Sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Genel Sekreter, Yönetim Kurulu kararı ve Müsteşarlığın onayı ile görevlendirilmektedir. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği; Araştırma ve Planlama, İzleme ve Değerlendirme, Destek Hizmetleri, Tanıtım ve İşbirliği, Program Yönetimi Birimleri ile Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde yer alan Yatırım Destek Ofisleri'nden oluşmaktadır (Kudaka, 2017, s. 8).

2. 1. 4. İnsan Kaynakları

Ajansta 2017 yılının Haziran ayı itibariyle Personel Yönetmeliği doğrultusunda istihdam edilen 1 Genel Sekreter, 18 uzman ve 6 destek personeli olmak üzere toplam 25 personel ajansın görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmektedir². Aynı zamanda ajansın içinde temizlikçi, şoför ve sekreterlik işleriyle uğraşan hizmetli olarak istihdam edilen personelde bulunmaktadır. Bulunan 6 destek personelinin 5'i lisans ve 1'i yüksek lisans mezunudur. Ajansın toplam personelinin %20'si yüksek lisans eğitimini tamamlamış; %24'ünde yüksek lisans eğitimine devam

---

² 2017 Haziran ayı verileridir.

etmektedir. Toplam personelin %20'si doktora eğitimini tamamlamış; %8 doktora eğitimine devam etmektedir. Ajans bünyesinde istihdam edilen uzman personelin tamamı iyi derecede İngilizce bilmekte olup, toplam personel içerisinde bu oran %72'dir. Arapça bilen personel sayısı 1 kişidir (Kudaka, 2017, s. 11). Tablo 5'de personele ait bilgiler rakamsal olarak gösterilmektedir.

Tablo 5: KUDAKA Personel Bilgileri

AJANS PERSONEL BİLGİLERİ			
		Uzman	Destek
Cinsiyet	Kadın	3	0
	Erkek	16	6
Öğrenim Durumu	Yüksek Okul	0	0
	Lisans	8	6
	Yüksek Lisans	7	1
	Doktora	2	0
Yabancı Dil Bilgileri	İngilizce	19	0
	Arapça	1	0

Kaynak: (Kudaka, 2017, s. 11)

2017 yılı için Ajansın Ara Dönem Faaliyet Raporuna göre İnsan Kaynakları Politikası tespit edilmiştir. Araştırma Etüt ve Planlama Biriminde 2, Program Yönetim Birimi'nde 2, İzleme ve Değerlendirme Birimi'nde 6, Tanıtım ve İşbirliği Birimi'nde 3, Destek Hizmetleri Birimi'nde 5, Erzurum Yatırım Destek Ofisinde 2, Erzincan Destek Ofisinde 2 ve Bayburt Yatırım Destek Ofisinde 3 kişi olmak üzere görevlendirme yapılmıştır (Kudaka, 2017, s. 12).

2. 2. KUDAKA Tarafından Sağlanan Destekler

TRA1 Düzey 2 Bölge Planı, Çalışma Programı ve Bütçesi dikkate alınarak programların konu, bütçe, amaç ve öncelik alanları Ajans destek programlarının planlaması aşamasında belirlenmektedir. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından; Mali Destek Programları, Doğrudan Faaliyet Destek Programları, Teknik Destek Programları ve GÜdümlü Proje Destekleri verilmektedir.

2. 2. 1. Mali Destek Programları (MDP)

KUDAKA tarafından, 2010-2016 yılları arasında toplam destek tutarı yaklaşık 72,6 Milyon TL olan Mali Destek Programları kapsamında ajansa 1394 proje başvurusu yapılmış olup 354 proje ajanstan destek almaya hak kazanmıştır. Bu yıllar arasında ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %25,4'ünü oluşturmaktadır. Tablo 6'da 2010-2016 yılları arasında gerçekleşen; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.³

Tablo 6: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2010-2016)

Yıl	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
2010	285	79	28.593.718,33	13.959.302,42
2011	236	67	31.378.513,21	14.796.308,49
2013	200	62	23.791.511,49	15.000.032,03
2014	261	57	18.347.680,85	9.991.238,05
2015	307	66	21.190.348,81	10.842.726,95
2016	105	23	14.379.664,5	7.980.021,68
Toplam	1394	354	137.681.437,19	72.569.629,62

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

³ 2012 yılında Mali Destek Programı uygulanmamıştır.

2010 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 285 proje başvurusu yapılmış olup, 79 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 40'ı Erzurum, 28'i Erzincan ve 11'i ise Bayburt iline aittir. 2010 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %28,8'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 14.309.150,79 Milyon TL, Erzincan ilinde: 10.863.796,68 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 3.420.770,86 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 28.593.718,33 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 6.839.827,31 Milyon TL'sini Erzurum'a, 5.177.137,27 Milyon TL'sini Erzincan'a ve 1.942.337,84 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 13.959.302,42 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 9.403.287,06 Milyon TL olmuştur. Tablo 7'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 7: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2010)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	160	40	14.309.150,79	6.839.827,31
Erzincan	101	28	10.863.796,68	5.177.137,27
Bayburt	24	11	3.420.770,86	1.942.337,84
Toplam	285	79	28.593.718,33	13.959.302,42

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2011 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 236 proje başvurusu yapılmış olup, 67 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 31'i Erzurum, 28'i Erzincan ve 8'i ise Bayburt iline aittir. 2011 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %28,4'ünü oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 15.846.144,40 Milyon TL, Erzincan ilinde: 12.561.412,14 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 2.970.956,67 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 31.378.513,21 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 7.308.504,68 Milyon TL'sini Erzurum'a, 5.719.038,81 Milyon TL'sini

Erzincan'a ve 1.768.765,00 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 14.796.308,49 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 14.531.014,36 Milyon TL olmuştur. Tablo 8'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 8: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2011)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	119	31	15.846.144,40	7.308.504,68
Erzincan	94	28	12.561.412,14	5.719.038,81
Bayburt	23	8	2.970.956,67	1.768.765,00
Toplam	236	67	31.378.513,21	14.796.308,49

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2013 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 200 proje başvurusu yapılmış olup, 62 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 26'sı Erzurum, 13'ü Erzincan ve 23'ü ise Bayburt iline aittir. 2013 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %31'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 11.102.178,32 Milyon TL, Erzincan ilinde: 5.896.753,90 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 6.792.579,27 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 23.791.511,49 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 7.271.500,23 Milyon TL'sini Erzurum'a, 3.744.021,75 Milyon TL'sini Erzincan'a ve 3.984.510,05 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 15.000.032,03 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 12.978.850,32 Milyon TL olmuştur. Tablo 9'da iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 9: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2013)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	83	26	11.102.178,32	7.271.500,23
Erzincan	61	13	5.896.753,90	3.744.021,75
Bayburt	56	23	6.792.579,27	3.984.510,05
Toplam	200	62	23.791.511,49	15.000.032,03

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2014 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 261 proje başvurusu yapılmış olup, 57 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 27'si Erzurum, 22'si Erzincan ve 8'i ise Bayburt iline aittir. 2014 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %21,8'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 8.190.762,95 Milyon TL, Erzincan ilinde: 8.184.699,90 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 1.972.218,00 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 18.347.680,85 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 4.450.072,73 Milyon TL'sini Erzurum'a, 4.361.621,94 Milyon TL'sini Erzincan'a ve 1.179.543,38 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 9.991.238,05 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 8.249.889,51 Milyon TL olmuştur. Tablo 10'da iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 10: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2014)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	138	27	8.190.762,95	4.450.072,73
Erzincan	96	22	8.184.699,90	4.361.621,94
Bayburt	27	8	1.972.218,00	1.179.543,38
Toplam	261	57	18.347.680,85	9.991.238,05

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2015 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 307 proje başvurusu yapılmış olup, 66 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 33'ü Erzurum, 24'ü Erzincan ve 9'u ise Bayburt iline aittir. 2015 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %21,5'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 12.370.824,60 Milyon TL, Erzincan ilinde: 6.862.770,76 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 1.956.753,45 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 28.593.718,33 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 6.039.797,89 Milyon TL'sini Erzurum'a, 3.553.752,43 Milyon TL'sini Erzincan'a ve 1.249.176,63 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 10.842.726,95 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 8.152.729,88 Milyon TL olmuştur. Tablo 11'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 11: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2015)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	162	33	12.370.824,60	6.039.797,89
Erzincan	110	24	6.862.770,76	3.553.752,43
Bayburt	35	9	1.956.753,45	1.249.176,63
Toplam	307	66	21.190.348,81	10.842.726,95

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2016 yılında uygulanan Mali Destek Programı kapsamında ajansa 105 proje başvurusu yapılmış olup, 23 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 9'u Erzurum, 8'i Erzincan ve 6'sı ise Bayburt iline aittir. 2016 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %21,9'unu oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 6.543.483,00 Milyon TL, Erzincan ilinde: 4.565.553,00 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 3.270.628,50 Milyon TL iken Toplam Bütçe: 14.379.664,5 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 3.453.560,68 Milyon TL'sini Erzurum'a, 2.661.553,00 Milyon TL'sini

Erzincan'a ve 1.864.908,00 Milyon TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere 7.980.021,68 Milyon TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 6.909.319,16 Milyon TL olmuştur. Tablo 12'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 12: KUDAKA Tarafından Uygulanan MDP (2016)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
Erzurum	54	9	6.543.483,00	3.453.560,68
Erzincan	36	8	4.565.553,00	2.661.553,00
Bayburt	15	6	3.270.628,50	1.864.908,00
Toplam	105	23	14.379.664,5	7.980.021,68

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2. 2. 2. Doğrudan Faaliyet Destek Programları (DFDP)

KUDAKA tarafından, 2010-2016 yılları arasında toplam destek tutarı yaklaşık 5 Milyon TL olan Doğrudan Faaliyet Desteği Programı kapsamında ajansa 272 proje başvurusu yapılmış olup 91 proje ajanstan destek almaya hak kazanmıştır. Bu yıllar arasında ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının % 33,5'ini oluşturmaktadır. Tablo 13'de 2010-2016 yılları arasında gerçekleşen; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 13: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2010-2016)

Yıl	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
2010	44	10	586.247,58	542.622,5
2011	23	10	827.930,25	500.252,38
2012	26	8	446.328,36	392.000
2013	39	17	888.597	742.450,22
2014	53	16	900.297,69	900.000
2015	47	16	1.011.956	999.819,41
2016	40	14	990.482,48	916.962,88
Toplam	272	91	5.651.839,36	4.994.107,39

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2010 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 44 proje başvurusu yapılmış olup, 10 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 4'ü Erzurum, 2'si Erzincan ve 4'ü ise Bayburt iline aittir. 2010 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %22,7'sini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 219.985,00 Bin TL, Erzincan ilinde: 130.450,00 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 235.812,58 Bin TL iken Toplam Bütçe: 586.247,58 Bin TL'dir. Ajans bu projelere; 205.635,00 Bin TL'sini Erzurum'a, 117.850,00 Bin TL'sini Erzincan'a ve 219.137,50 Bin TL'de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 542.622,5 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 509.975,03 Bin TL olmuştur. Tablo 14'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 14: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2010)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	29	4	219.985,00	205.635,00
Erzincan	4	2	130.450,00	117.850,00
Bayburt	11	4	235.812,58	219.137,50
Toplam	44	10	586.247,58	542.622,5

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2011 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 23 proje başvurusu yapılmış olup, 10 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 5'i Erzurum, 3'ü Erzincan ve 2'si ise Bayburt iline aittir. 2011 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %43,5'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 407.657,90 Bin TL, Erzincan ilinde: 289.702,35 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 130.570,00 Bin TL iken Toplam Bütçe: 827.930,25 Bin TL'dir. Ajans bu projelere; 253.342,38 Bin TL'sini Erzurum'a, 122.940,00 Bin TL'sini Erzincan'a ve 123.970,00 Bin TL'de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 500.252,38 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 482.137,61 Bin TL olmuştur. Tablo 15'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 15: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2011)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	15	5	407.657,90	253.342,38
Erzincan	6	3	289.702,35	122.940,00
Bayburt	2	2	130.570,00	123.970,00
Toplam	23	10	827.930,25	500.252,38

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2012 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 26 proje başvurusu yapılmış olup, 8 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 6'sı Erzurum ve 2'side Bayburt iline aittir. 2012 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %30,7'sini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 354.328,36 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 92.000,00 Bin TL iken Toplam Bütçe: 446.328,36 Bin TL'dir. Ajans bu projelere; 300.000,00 Bin TL'sini Erzurum'a ve 92.000,00 Bin TL'sini de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 500.252,38 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 369.108,64 Bin TL olmuştur. Tablo 16'da iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 16: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2012)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	15	6	354.328,36	300.000,00
Erzincan	4	0	0,00	0,00
Bayburt	7	2	92.000,00	92.000,00
Toplam	26	8	446.328,36	392.000

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2013 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 39 proje başvurusu yapılmış olup, 17 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 10'nu Erzurum, 6'sı Erzincan ve 1'i ise Bayburt iline aittir. 2013 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %34,7'sini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 578.000,00 Bin TL, Erzincan ilinde: 271.647,00 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 38.950,00 Bin TL iken Toplam Bütçe: 888.597 Bin TL'dir. Ajans bu projelere; 431.853,22 Bin TL'sini Erzurum'a, 271.647,00 Bin TL'sini Erzincan'a ve 38.950,00 Bin TL'de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 742.450,22 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 533.432,36 Bin TL

olmuştur. Tablo 17’de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 17: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2013)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	18	10	578.000,00	431.853,22
Erzincan	18	6	271.647,00	271.647,00
Bayburt	3	1	38.950,00	38.950,00
Toplam	39	17	888.597	742.450,22

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2014 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 53 proje başvurusu yapılmış olup, 16 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 8’i Erzurum, 5’i Erzincan ve 3’ü ise Bayburt iline aittir. 2014 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %30,1’ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 478.395,00 Bin TL, Erzincan ilinde: 280.743,00 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 141.159,69 Bin TL iken Toplam Bütçe: 900.297,69 Bin TL’dir. Ajans bu projelere; 478.395,00 Bin TL’sini Erzurum’a, 280.743,00 Bin TL’sini Erzincan’a ve 140.862,00 Bin TL’de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 900.000 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 745.739,48 Bin TL olmuştur. Tablo 18’de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 18: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2014)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	27	8	478.395,00	478.395,00
Erzincan	21	5	280.743,00	280.743,00
Bayburt	5	3	141.159,69	140.862,00
Toplam	53	16	900.297,69	900.000

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2015 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 47 proje başvurusu yapılmış olup, 16 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 12'si Erzurum, 3'ü Erzincan ve 1'i ise Bayburt iline aittir. 2015 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %34'ünü oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 728.806,00 Bin TL, Erzincan ilinde: 208.150,00 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 75.000,00 Bin TL iken Toplam Bütçe: 1.011.956 Milyon TL'dir. Ajans bu projelere; 716.669,41Bin TL'sini Erzurum'a, 208.150,00 Bin TL'sini Erzincan'a ve 75.000,00 Bin TL'de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 999.819,41 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 824.301,34 Bin TL olmuştur. Tablo 19'da iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 19: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2015)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	23	12	728.806,00	716.669,41
Erzincan	19	3	208.150,00	208.150,00
Bayburt	5	1	75.000,00	75.000,00
Toplam	47	16	1.011.956	999.819,41

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2016 yılında uygulanan Doğrudan Faaliyet Destek Programı kapsamında ajansa 40 proje başvurusu yapılmış olup, 14 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin; 6'sı Erzurum, 7'si Erzincan ve 1'i ise Bayburt iline aittir. 2016 yılında Ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının %35'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 402.849,00 Bin TL, Erzincan ilinde: 512.983,48 Bin TL ve Bayburt ilinde ise: 74.650,00 Bin TL iken Toplam Bütçe: 990.482,48 Bin TL'dir. Ajans bu projelere; 351.599,00 Bin TL'sini Erzurum'a, 490.713,88 Bin TL'sini Erzincan'a ve 74.650,00 Bin TL'de Bayburt ilinde olmak üzere toplam 916.962,88 Bin TL destekte bulunmayı taahhüt etmiş ve gerçekleşen destek tutarı ise 754.293,89 Bin TL olmuştur. Tablo 20'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 20: KUDAKA Tarafından Uygulanan DFDP (2016)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	20	6	402.849,00	351.599,00
Erzincan	18	7	512.983,48	490.713,88
Bayburt	2	1	74.650,00	74.650,00
Toplam	40	14	990.482,48	916.962,88

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2. 2. 3. Teknik Destek Programları

KUDAKA tarafından, 2010-2016 yılları arasında toplam destek tutarı yaklaşık 1,7 Milyon TL olan Teknik Destek Programları kapsamında ajansa 381 proje başvurusu yapılmış olup 214 proje ajanstan destek almaya hak kazanmıştır. Bu yıllar arasında ajans tarafından desteklenen toplam proje sayısı, toplam proje başvurularının % 56'sini oluşturmaktadır. Tablo 21'de 2010-2016 yılları arasında gerçekleşen; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 21: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2010-2016)

Yıl	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
2010	22	19	165.022,58	165.022,58
2011	65	55	492.694,14	492.694,14
2012	59	23	195.910,68	195.910,68
2013	87	44	249.999,07	249.999,07
2014	56	38	249.358,8	249.358,8
2015	67	33	249.967,5	249.967,5
2016	25	11	41.215	41.215
Toplam	381	214	1.644.167,77	1.644.167,77

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2010 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 17'si Erzurum ilinden, 2'si Erzincan ilinden ve 3'ü de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 22 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 19 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 14 proje, Erzincan ilinden 2 proje ve Bayburt ilinden ise 3 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 165.022,58 Bin TL olmuştur. Tablo 22'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 22: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2010)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	17	14	121.768,50	121.768,50
Erzincan	2	2	17.093,48	17.093,48
Bayburt	3	3	26.160,60	26.160,60
Toplam	22	19	165.022,58	165.022,58

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2011 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 42'si Erzurum ilinden, 20'si Erzincan ilinden ve 3'ü de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 65 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 55 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 36 proje, Erzincan ilinden 17 proje ve Bayburt ilinden ise 2 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 492.694,14 Bin TL olmuştur. Tablo 23'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 23: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2011)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	42	36	318.279,52	318.279,52
Erzincan	20	17	166.555,82	166.555,82
Bayburt	3	2	7.858,80	7.858,80
Toplam	65	55	492.694,14	492.694,14

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2012 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 38'i Erzurum ilinden, 13'ü Erzincan ilinden ve 8'i de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 59 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 23 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 9 proje, Erzincan ilinden 8 proje ve Bayburt ilinden ise 6 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 195.910,68 Bin TL olmuştur. Tablo 24'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 24: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2012)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	38	9	78.600,98	78.600,98
Erzincan	13	8	66.021,00	66.021,00
Bayburt	8	6	51.288,70	51.288,70
Toplam	59	23	195.910,68	195.910,68

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2013 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 58'i Erzurum ilinden, 25'i Erzincan ilinden ve 4'ü de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 87 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 44 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 27 proje, Erzincan ilinden 13 proje ve Bayburt ilinden ise 4 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 249.999,07 Bin TL olmuştur. Tablo 25'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 25: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2013)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	58	27	145.224,51	145.224,51
Erzincan	25	13	84.667,36	84.667,36
Bayburt	4	4	20.107,20	20.107,20
Toplam	87	44	249.999,07	249.999,07

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2014 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 31'i Erzurum ilinden, 19'u Erzincan ilinden ve 6'sı da Bayburt ilinden olmak üzere toplam 56 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 38 adet proje

desteklenmiş; Erzurum ilinden 23 proje, Erzincan ilinden 10 proje ve Bayburt ilinden ise 5 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 249.358,8 Bin TL olmuştur. Tablo 26’da iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 26: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2014)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	31	23	163.339,32	163.339,32
Erzincan	19	10	51.726,48	51.726,48
Bayburt	6	5	34.293,00	34.293,00
Toplam	56	38	249.358,8	249.358,8

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2015 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 43’ü Erzurum ilinden, 23’ü Erzincan ilinden ve 1’i de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 67 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 33 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 25 proje ve Erzincan ilinden ise 8 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 249.967,5 Bin TL olmuştur. Tablo 27’de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 27: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2015)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	43	25	193.669,70	193.669,70
Erzincan	23	8	56.297,80	56.297,80
Bayburt	1	0	0,00	0,00
Toplam	67	33	249.967,5	249.967,5

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2016 yılı Teknik Destek Programı kapsamında proje başvurularının; 14'ü Erzurum ilinden, 8'i Erzincan ilinden ve 3'ü de Bayburt ilinden olmak üzere toplam 25 başvuru yapılmıştır. Başvuru yapılan projeler arasından 11 adet proje desteklenmiş; Erzurum ilinden 6 proje, Erzincan ilinden 4 proje ve Bayburt ilinden ise 1 proje destek almaya hak kazanmış ve gerçekleşen destek tutarı ise 41.215 Bin TL olmuştur. Tablo 28'de iller bazında; Proje Başvuru Sayısı, Desteklenen Proje Sayısı, Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

Tablo 28: KUDAKA Tarafından Uygulanan TDP (2016)

İller	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe (Bin TL)	Ajans Desteği (Bin TL)
Erzurum	14	6	19.325,00	19.325,00
Erzincan	8	4	20.140,00	20.140,00
Bayburt	3	1	1.750,00	1.750,00
Toplam	25	11	41.215	41.215

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

2. 2. 3. GÜDÜMLÜ PROJE DESTEK PROGRAMLARI

KUDAKA tarafından, 2010-2016 yılları arasında⁴ toplam destek tutarı yaklaşık 10,2 Milyon TL olan GÜDÜMLÜ PROJE DESTEK PROGRAMLARI kapsamında ajansa 3 proje başvurusu yapılmış olup 3 proje ajanstan destek almaya hak kazanmıştır. Tablo 29'da 2010-2016 yılları arasında gerçekleşen projelerin; Toplam Bütçeleri ve Ajans Desteği gösterilmiştir.

2011 yılında uygulamaya konulmuş olan “İş Geliştirme Merkezi” (İŞGEM) projesi; mevcut işletmelerin Organize Sanayi Bölgesi'ne geçmesine ve yeni işletmelerin kuruluşunun önünü açmak için ilk defa Erzincan'da GÜDÜMLÜ PROJE DESTEK PROGRAMI uygulanmıştır. Bu projenin Toplam Bütçesi; 1.485.000,00 Milyon TL olup, ajanstan 1.471.621,18 Milyon TL destek almıştır. Projenin

⁴ 2011, 2014 ve 2016 yıllarında GÜDÜMLÜ PROJE DESTEK PROGRAMLARI uygulanmıştır.

yürütücüsü Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası olup, Erzincan İl Özel İdaresi ve Erzincan Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü temsilcileri projenin ortaklarındandır.

2014 yılında uygulamaya konulmuş olan Erzurum Kültür, Fuar ve Kongre Merkezi projesi ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmayı geliştirmek amacıyla Erzurum ilinde uygulanmıştır. Bu projenin Toplam Bütçesi; 36.162.576,88 Milyon TL olup, ajanstan 4.500.000,00 Milyon TL destek almıştır. Projenin yürütücüsü Erzurum Büyükşehir Belediyesi'dir.

2016 yılında uygulamaya konulmuş olan “Yerel El Sanatları Araştırma, Uygulama ve Üretim Merkezi” projesi; kadın istihdamını ve kadın girişimciliği artırmak ve Doğu Anadolu'da Bayburt'u el sanatlarında marka yapmak için Bayburt ilinde uygulanmıştır. Bu projenin Toplam Bütçesi; 4.692.793,60 Milyon TL olup, ajanstan 4.223.514,24 Milyon TL destek almıştır. Projenin yürütücüsü Bayburt Belediyesi olup, Bayburt İl Özel İdaresi, Bayburt Ticaret ve Sanayi Odası, Bayburtlu Kadınlar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ve Bayburt Bilim, Kültür ve Eğitim Derneği projenin ortaklarındandır.

Tablo 29: KUDAKA Tarafından Uygulanan GPDP

Yıl	İl	Proje Adı	Toplam Bütçe (Milyon TL)	Ajans Desteği (Milyon TL)
2011	Erzincan	İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM)	1.485.000,00	1.471.621,18
2014	Erzurum	Erzurum Kültür, Fuar ve Kongre Merkezi	36.162.576,88	4.500.000,00
2016	Bayburt	Yerel El Sanatları Araştırma, Uygulama ve Üretim Merkezi	4.692.793,60	4.223.514,24
TOPLAM			42.340.370,48	10.195.135,42

Kaynak: KUDAKA Veri Tabanı

İKİNCİ BÖLÜM

KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI'NIN 2011 VE 2013 YILI KOBİ MALİ DESTEK PROGRAMLARININ ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ARAŞTIRMAYLA ALAKALI GENEL BİLGİLER

1. 1. Araştırmanın Önemi

Bölgesel Kalkınma Ajansları, kalkınmada bölgeler arası dengesizliklerin ve eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla kurulmuştur. Bu anlamda kalkınma ajansları kuruldukları bölgede öncelikleri bilen ve ona göre de bölge planlaması yaparak sorunların çözülmesini sağlayan kurumlardır.

Ülkemizde kalkınma ajansları tarafından uygulanan ve henüz çok yeni olan Mali Destek Programlarının değerlendirilmesi konusunda niceliksel olarak çok az çalışma yapılmış olması, bu konunun üzerinde durulması noktasında bir kanaat oluşturmuştur. Yapılan bu çalışma ile birlikte bu alandaki bir boşluğun doldurulmasına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın geleceğe yönelik yardım, politika, program ve projelerin değerlendirilmesi noktasında önemli bir altlık olacağı düşünülmektedir.

1. 2. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi; Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 2011 ve 2013 yıllarında verdiği KOBİ Mali Destek Programlarının Erzurum, Erzincan ve Bayburt ilinde ne derece etkin ve verimli kullanıldığının ölçülmesidir.

1. 3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı; Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından 2011 ve 2013 yılında uygulanan KOBİ Mali Destek Programı (MDP) kapsamında sağlanan mali desteklerin değerlendirmesini yapmaktır.

Bir saha araştırmasına dayanan çalışmanın özel amacı ise; 2011 ve 2013 yılında ajanstan destek almaya hak kazanmış ve proje uygulama süreçleri sona ermiş olan, Erzurum-Erzincan ve Bayburt illerinde uygulanmış projelerin istihdam, üretim, yatırım, ihracat, pazarlama ve bölgesel kalkınmanın diğer unsurlarına ilişkin etki ve sonuçlarını ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın proje uygulama süreçlerini değerlendirmektir.

1. 4. Araştırmanın Kapsamı/Sınırları

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından uygulanan KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) Mali Destek Programı (MDP)'nin etki ve sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlayan bu alışma; KUDAKA'dan 2011 ve 2013 yılında destek alan, Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde faaliyet gösteren işletmeler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

1. 5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada birincil veriler anket yöntemi ile ikincil veriler ise Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansının'nın veri tabanı kullanılarak elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu ajanstan 2011 ve 2013 yılında destek alan, Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde faaliyet gösteren işletmeler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada gerçek durum tespiti yapıldığı için detaylı bir istatistikİ analize gerek duyulmamış olup anket sonuçları grafiklerle ilgili bölüm başlıkları altında açıklanmıştır.

1. 6. Araştırmanın Modeli

28 soruluk Anket formu uzman görüşü alınarak hazırlanmış olup araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Erzurum, Erzincan ve Bayburt ilinde 2011 ve 2013 yılında destek alıp faaliyet gösteren işletmelere uygulanan ve veri toplama aracı olarak anket formunda sorular hazırlanarak sorulmuştur. Bu sorular dāhilinde işletmeler tarafından projelerin performans göstergelerinde belirtilen istihdam, kapasite, üretim, ihracat, ürün çeşitliliği, pazar payı artışı gibi hedeflere ulaşılıp ulaşılamadığı ve

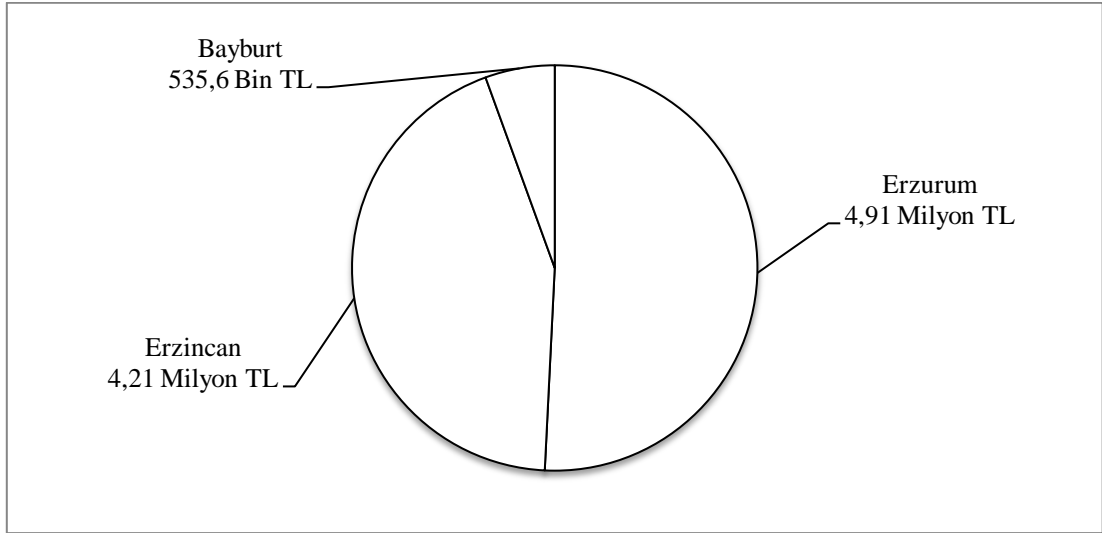
ajansın proje hazırlık, uygulama ve bitiş süreçlerine yönelik işletmelerin düşüncelerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır.

2. ARAŞTIRMADAKİ VERİLERİN ANALİZİ

2. 1. 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programının Etki Değerlendirilmesi

2011 yılında uygulanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ)” Mali Destek Programının Toplam Bütçesi 11 Milyon TL olup; 96’sı Erzurum, 83’ü Erzincan ve 14’ü ise Bayburt ilinden olmak üzere 193 proje başvurusundan ajanstan destek almaya hak kazanmış 58 proje yararlanıcısı ile sözleşmeler imzalanmıştır. İmzalanan bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 4,91 Milyon TL, Erzincan ilinde: 4,21 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 535,6 Bin TL işletmelere ayrılırken Toplam Bütçe: 9,96 Milyon TL olmuştur.

Grafik 1: 2011 Yılında Sözleşme İmzalanan KOBİ Mali Destek Programının İllere Göre Destek Miktarları

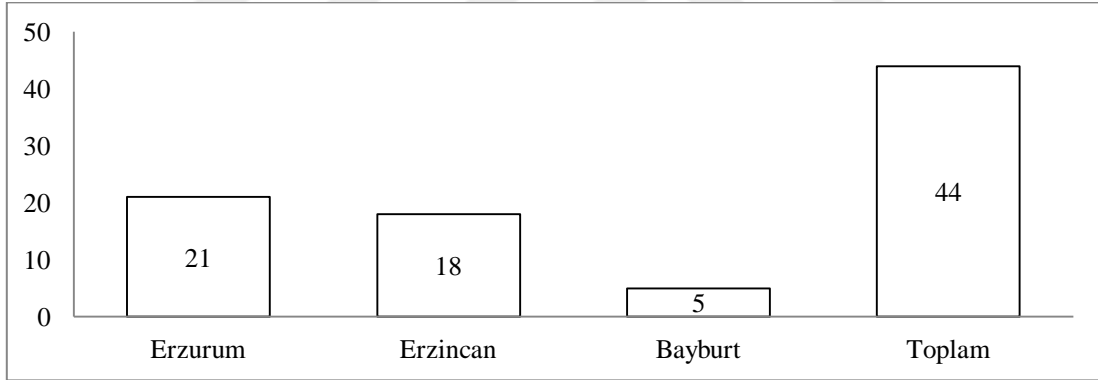

2011 yılında uygulanan Mali Destek Programında projelerin dağılımları değerlendirildiğinde %51 ile Erzurum’un en başarılı il olduğu göze çarpmaktadır. Bununla beraber MDP kapsamında Erzurum ve Erzincan illerinde uygulanan proje sayıları açısından; Bayburt iline açık ara üstünlük sağlamışlardır. KOBİ Mali Destek

Programı kapsamında verilen hibe ve destek yardımları; Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri özelinde nüfusa göre dağıtılması açısından etkili sonuçlar elde edilememiştir. Üç il içinde en fazla nüfusa sahip olan Erzurum ilinde uygulanan proje sayısı; Erzincan ilinde uygulan proje sayısı ile neredeyse aynı sayıdadır.

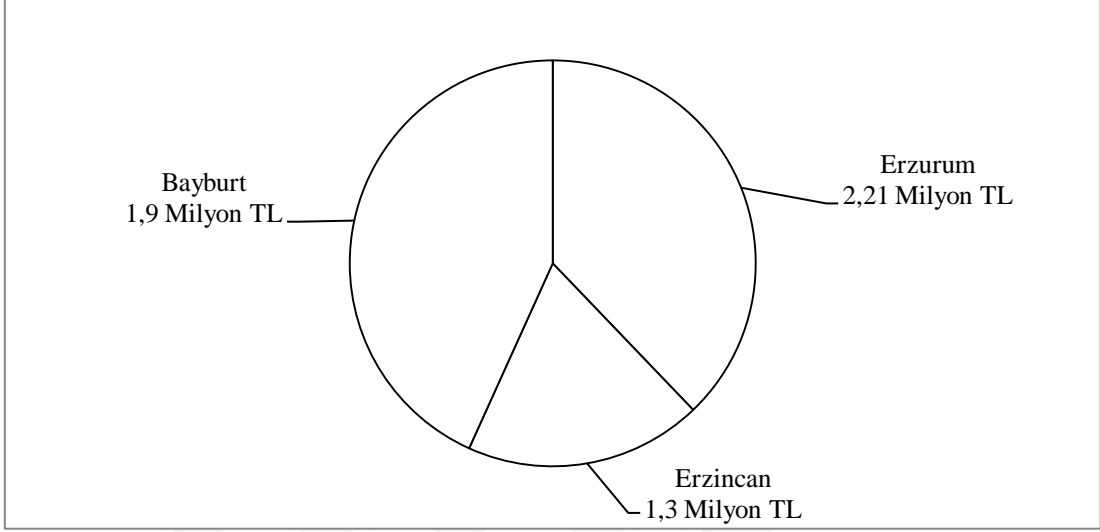
2011 yılında sözleşme imzalanan 58 proje yararlanıcısından; 28'i Erzurum, 25'i Erzincan ve 5'i ise Bayburt ilinde faaliyet göstermektedir. Projelerin uygulama aşamasında Erzurum ilinde 3 işletmenin projesi fesih edilmiş ve destek alan 4 işletme ise daha sonraki yıllarda kapanmıştır. Projelerin uygulama aşamasında Erzincan ilinde 2 işletmenin projesi fesih edilmiş ve destek alan 5 işletme ise daha sonraki yıllarda kapanmıştır. Bu sonuçlar neticesinde; 21'i Erzurum, 18'i Erzincan ve 5'i ise Bayburt ilinden olmak üzere toplam 44 işletme ziyaret edilerek anket soruları işletme sahipleri tarafından cevaplandırılmıştır.

Grafik 2: 2011 Yılında Desteklenen İşletmelerin İllere Göre Dağılımı

2013 yılında ise uygulanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ)” Mali Destek Programının Toplam Bütçesi 6,5 Milyon TL olup; 27’si Erzurum, 30’u Erzincan ve 40’ı ise Bayburt ilinden olmak üzere 97 proje başvurusundan ajanstan destek almaya hak kazanmış 37 proje yararlanıcısı ile sözleşmeler imzalanmıştır. İmzalanan bu projelerin bütçeleri; Erzurum ilinde: 2,21 Milyon TL, Erzincan ilinde: 1,3 Milyon TL ve Bayburt ilinde ise: 1,9 Milyon TL işletmelere ayrılırken Toplam Bütçe: 5,41 Milyon TL olmuştur.

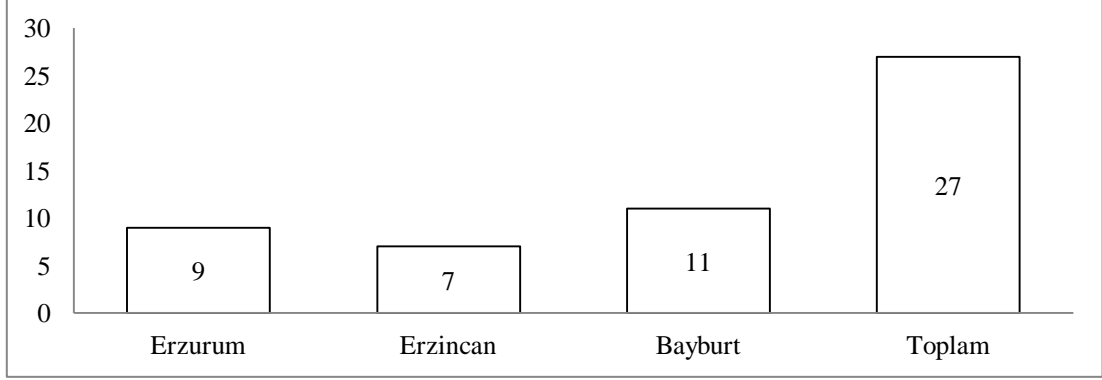
Grafik 3: 2013 Yılında Sözleşme İmzalanan KOBİ Mali Destek Programının İllere Göre Destek Miktarları

2013 yılında uygulanan Mali Destek Programında projelerin dağılımları değerlendirildiğinde %43 ile Bayburt'un en başarılı il olduğu göze çarpmaktadır. Bununla beraber MDP kapsamında uygulanan proje sayıları açısından diğer illere açık ara üstünlük sağlayabilen bir il olmamış ve bölgenin her ilinde birbirine yakın sayıda proje uygulanmıştır. KOBİ Mali Destek Programı kapsamında verilen hibe ve destek yardımları; Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri özelinde nüfusa göre dağıtılması açısından etkili sonuçlar elde edilememiştir. Üç il içinde en fazla nüfusa sahip olan Erzurum ve Erzincan ilinin uyguladığı proje sayıları, nüfus bakımından üçüncü sırada olan Bayburt ilinden daha az olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise 2013 yılında Bayburt ilinde; iki ayrı KOBİ Mali Destek Programı uygulanmasıdır.

2013 yılında sözleşme imzalanan 37 proje yararlanıcısından; 14'ü Erzurum, 7'si Erzincan ve 16'ı ise Bayburt ilinde faaliyet göstermektedir. Projelerin uygulama aşamasında Erzurum ilinde 1 işletmenin projesi fesih edilmiş ve destek alan 4 işletme ise daha sonraki yıllarda kapanmıştır. Projelerin uygulama aşamasında Bayburt ilinde 2 işletmenin projesi fesih edilmiş ve destek alan 3 işletme ise daha sonraki yıllarda kapanmıştır. Bu sonuçlar neticesinde; 9'u Erzurum, 7'si Erzincan ve 11'i ise Bayburt ilinden olmak üzere toplam 27 işletme ziyaret edilerek anket soruları işletme sahipleri tarafından cevaplandırılmıştır.

Grafik 4: 2013 Yılında Desteklenen İşletmelerin İllere Göre Dağılımı

2011 yılında MDP programından yararlanan işletmelerin faaliyet gösterdikleri sanayi dalları Grafik 5’de gösterilmektedir. Erzincan ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Gıda ve Yem Ürünleri İmalatı (4), Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı (3), Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması (2), Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri (3), Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (2), Atığın Toplanması, Islahı ve Bertaraf Faaliyetleri; Maddelerin Geri Kazanımı Dönüşümü (1), Tarım (1), Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerinin İmalatı (1) ve Mobilya İmalatı (1) yer almaktadır.

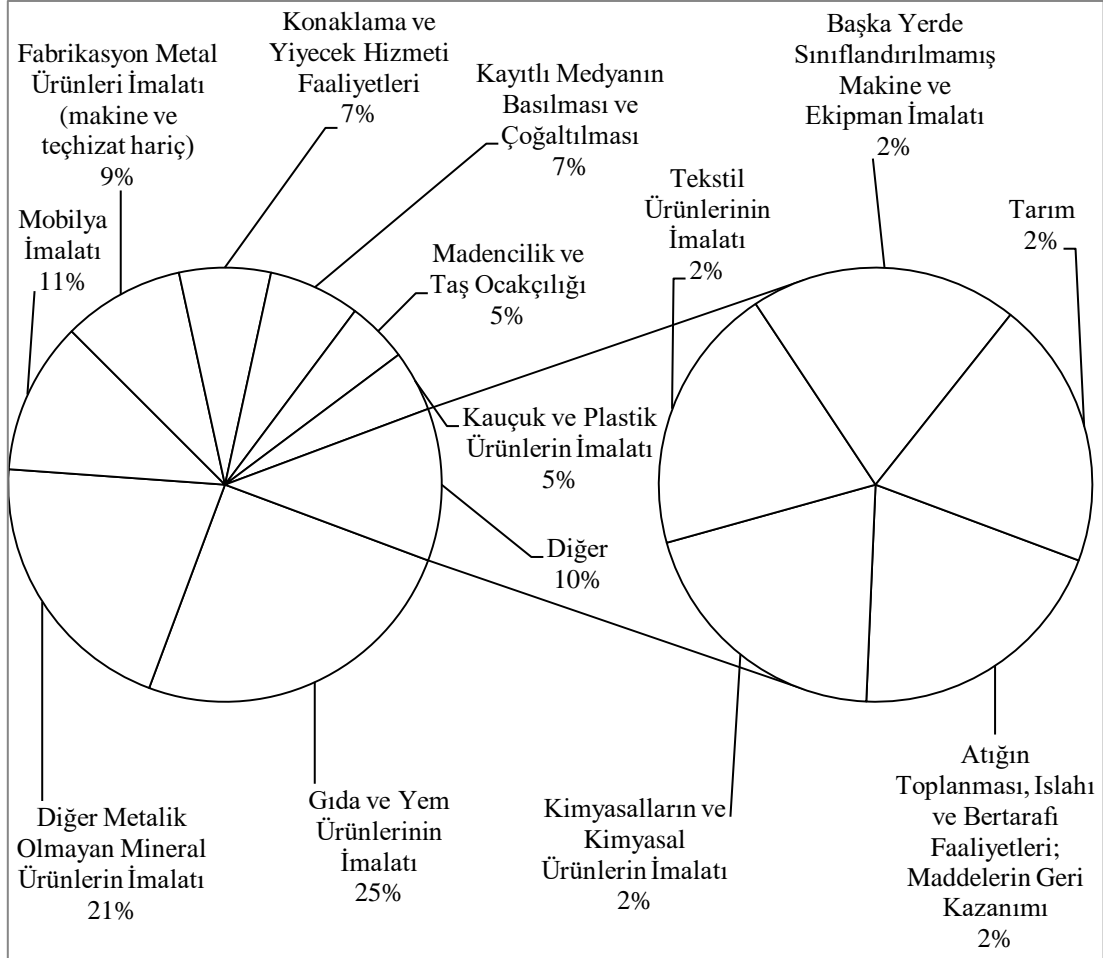
Erzurum ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı (6), Gıda ve Yem Ürünleri İmalatı (6), Mobilya İmalatı (3), Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (2), Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı (2), Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması (1) ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı (1) yer almaktadır.

Bayburt ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Madencilik ve Taş Ocakçılığı (1), Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı (1), Mobilya İmalatı (1), Gıda ve Yem Ürünleri İmalatı (1) ve Tekstil Ürünleri İmalatı (1) yer almaktadır.⁵

⁵ 2011 yılında ajanstan destek alıp sonraki yıllarda kapanan işletmeler hesaplamalara dâhil edilmemiştir.

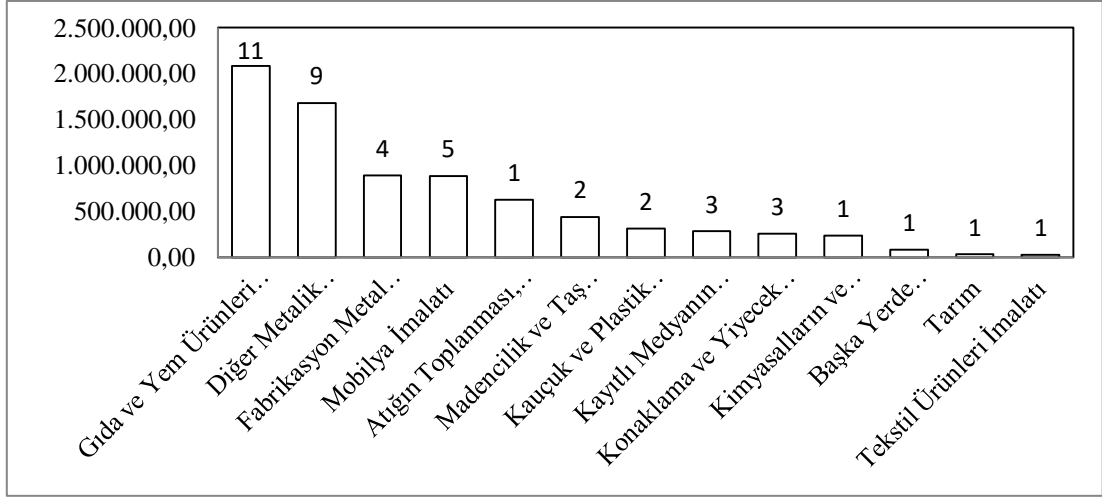

Grafik 5: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Dağılımları

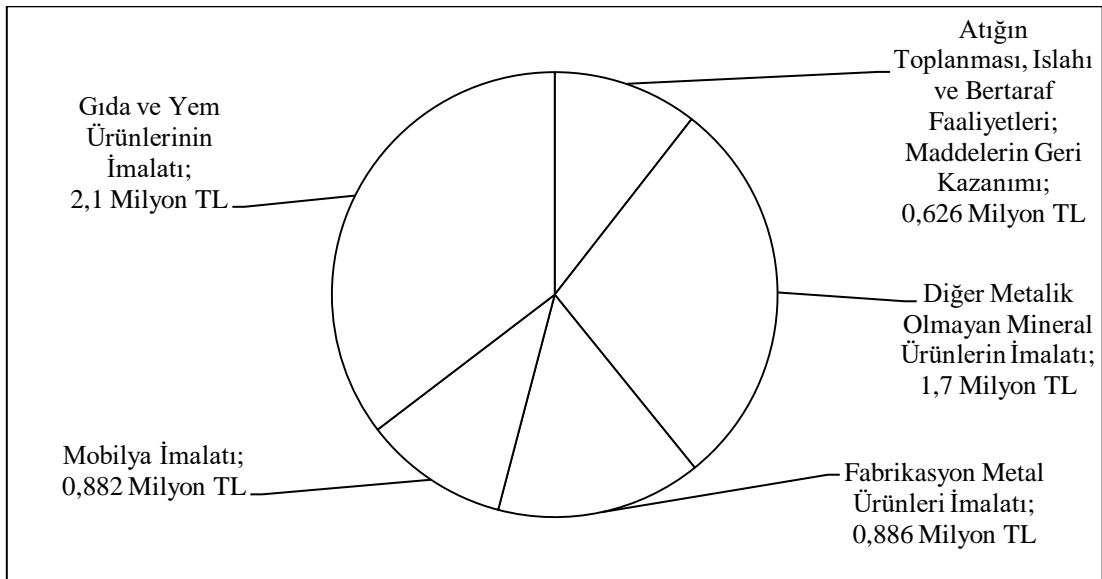
Grafik 6'ya göre 2011 yılında işletmelere verilen mali desteğin; 2,1 Milyon TL Gıda ve Yem Ürünleri İmalatına (11), 1,7 Milyon TL Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatına (9), 886,7 Bin TL Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatına (4), 882,4 Bin TL Mobilya İmalatına (5), 626,9 Bin TL Atığın Toplanması, Islahı ve Bertaraf Faaliyetleri; Maddelerin Geri Kazanımına (1), 436,9 Bin TL Madencilik ve Taş Ocakçılığına (2), 314,1 Bin TL Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatına (2), 281,2 Bin TL Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılmasına (3), 258,2 Bin TL Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetlerine (3), 234,6 Bin TL Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatına (1), 84,6 Bin TL Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatına (1), 30,9 Bin TL Tarıma (1) ve 24,3 Bin TL Tekstil Ürünleri İmalatına (1) ayrıldığı görülmektedir.

Grafik 6: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Destek Miktarları

2011 yılında ajans tarafından verilen destek miktarının sanayi dallarına göre bakıldığında ise ilk 5 sırada; Gıda ve Yem Ürünleri İmalatı, Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı, Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı, Mobilya İmalatı ve Atığın Toplanması, Islahı ve Bertaraf Faaliyetleri; Maddelerin Geri Kazanımı yer almaktadır. Bu 5 sanayi dalına verilen destek miktarı 6,194 Milyon TL olup, toplam destek miktarının %78'ini oluşturduğu Grafik 7'de gösterilmiştir.

Grafik 7: 2011 Yılında Ajans Tarafından Verilen Mali Desteğin İlk 5 Sanayi Dallarına Göre Dağılımı

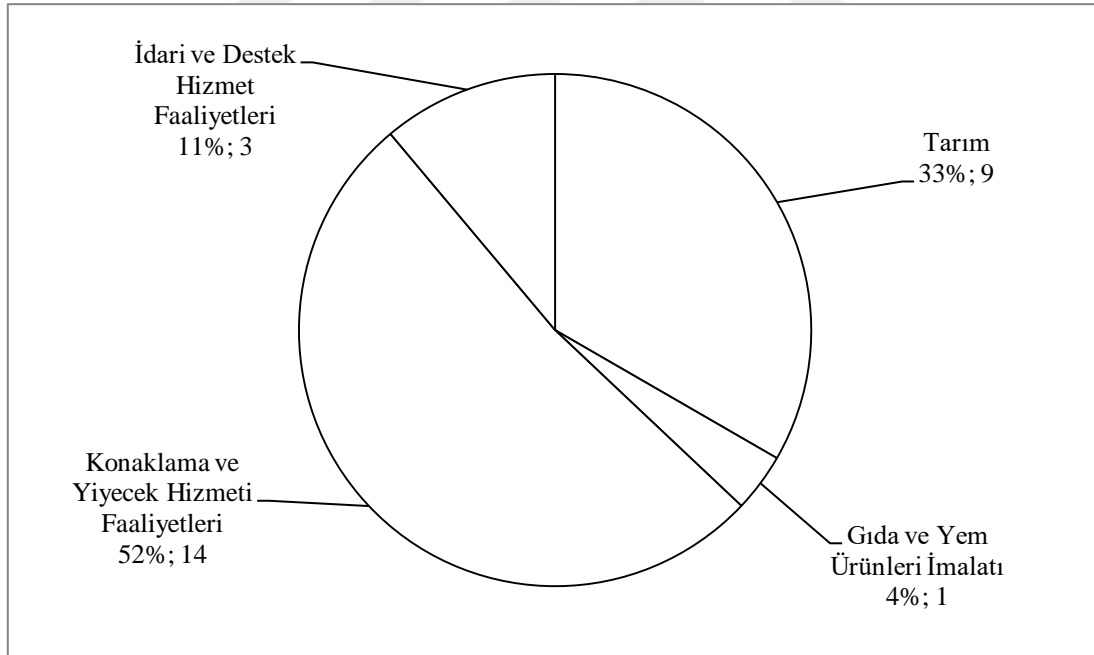

2013 yılında MDP programından yararlanan işletmelerin faaliyet gösterdikleri sanayi dalları Grafik 8’de gösterilmektedir. Erzincan ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri (7) yer almaktadır.

Erzurum ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri (6) ve İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri (3) yer almaktadır.

Bayburt ilinde ajanstan destek alıp faaliyet gösteren KOBİ’lerin faaliyet alanı içinde buldukları sanayi dalları; Tarım (9), Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı (1) ve Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri (1) yer almaktadır.⁶

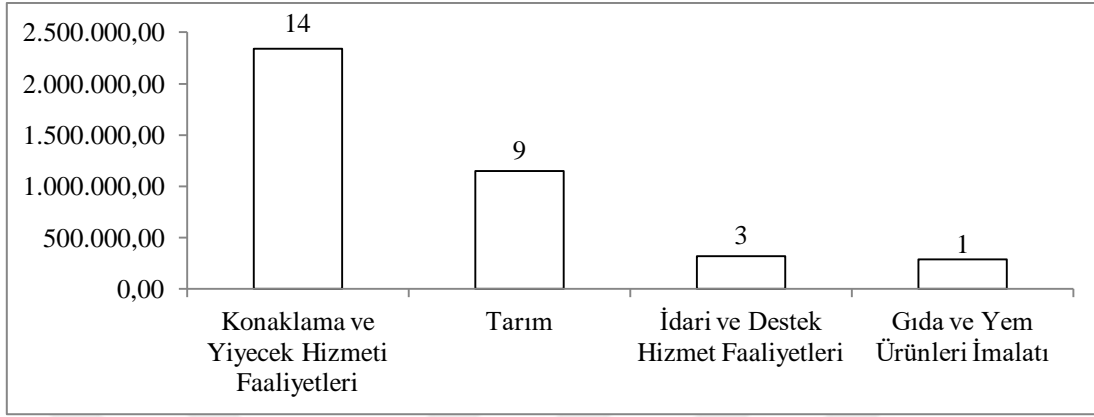
Grafik 8: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Dağılımları

Grafik 9’a göre 2013 yılında işletmelere verilen mali desteğin; 2,4 Milyon TL Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetlerine (14), 1,2 Milyon TL Tarıma (9), 317 Bin TL İdari ve Destek Hizmet Faaliyetlerine (3) ve 286,8 Bin TL Gıda ve Yem Ürünleri İmalatına (1) ayrıldığı görülmektedir.

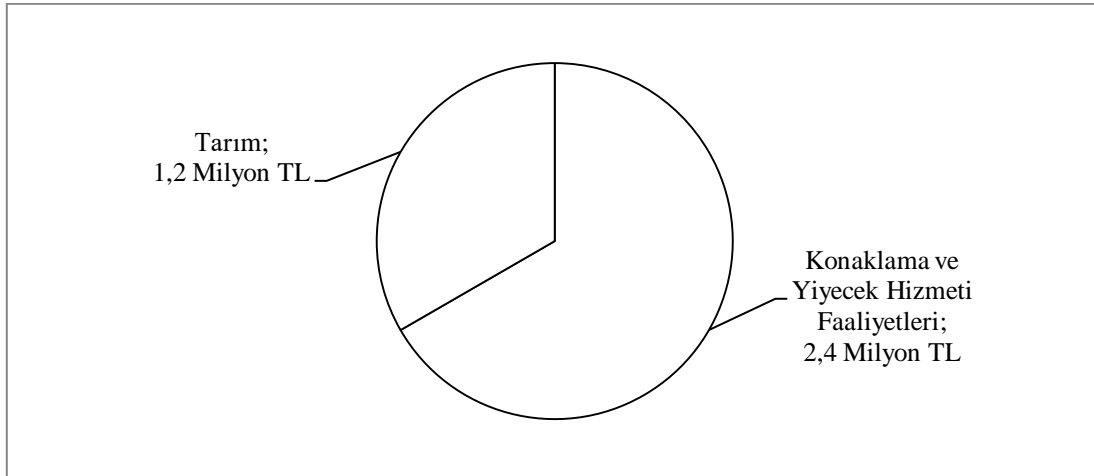
⁶ 2013 yılında ajanstan destek alıp sonraki yıllarda kapanan işletmeler hesaplamalara dâhil edilmemiştir.

Grafik 9: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Destek Miktarları

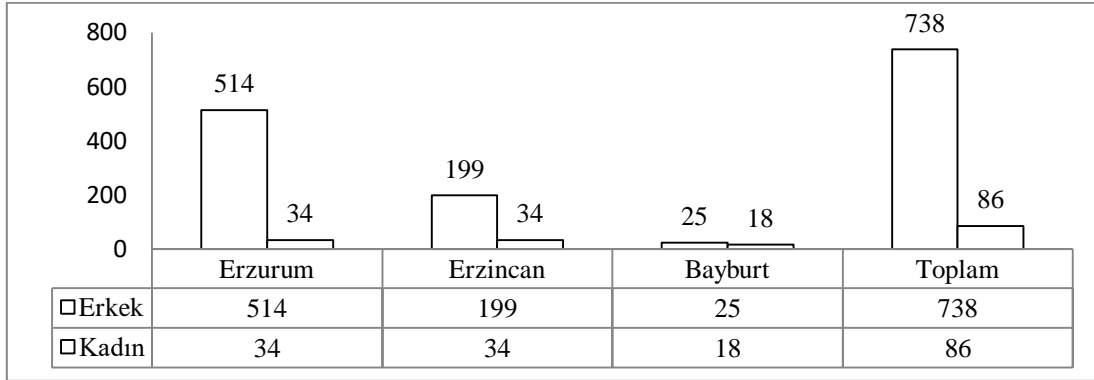
2013 yılında ajans tarafından verilen destek miktarının sanayi dallarına göre bakıldığında ise ilk 2 sırada; Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri ve Tarım yer almaktadır. Bu 2 sanayi dalına verilen destek miktarı 3,6 Milyon TL olup, toplam destek miktarının %85'ini oluşturduğu Grafik 10'da gösterilmiştir.

Grafik 10: 2013 Yılında Ajans Tarafından Verilen Mali Desteğin İlk 2 Sanayi Dalına Göre Dağılımı

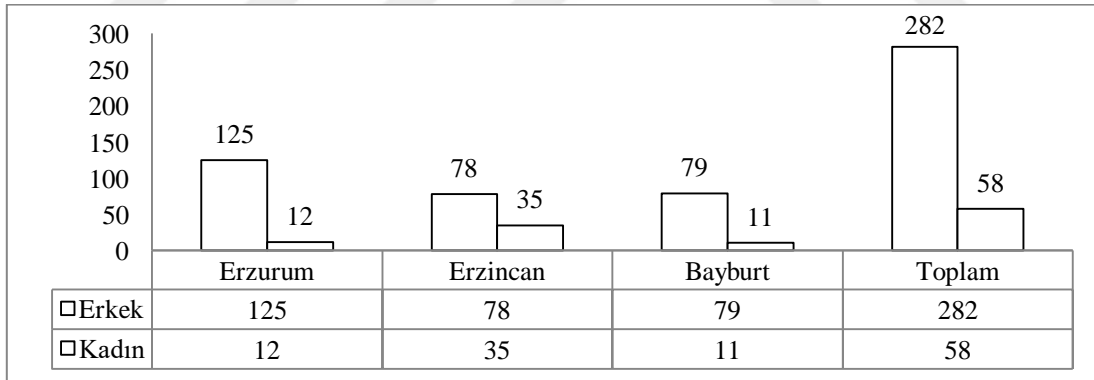
2011 yılında ajans tarafından desteklenen işletmelerde çalışan personel istihdamına bakıldığında; kadınlar %10'unu, erkekler ise %90'nını oluşturmaktadır. Toplamda 824 olan personel istihdamının illere göre dağılımına bakıldığında; Erzurum ilinde 514 erkek, 34 kadın; Erzincan ilinde 199 erkek, 25 kadın; Bayburt ilinde ise 25 erkek, 18 kadın çalışmaktadır. Bu durum Grafik 11'de gösterilmektedir.

Grafik 11: 2011 Yılında Destek Alan İşletmelerde Çalışan Personele İlişkin Bilgiler

2013 yılında ise ajans tarafından desteklenen işletmelerde çalışan personel istihdamına bakıldığında; kadınlar %17'sini, erkekler ise %83'ünü oluşturmaktadır. Toplamda 340 olan personel istihdamının illere göre dağılımına bakıldığında; Erzurum ilinde 125 erkek, 12 kadın; Erzincan ilinde 78 erkek, 35 kadın; Bayburt ilinde ise 79 erkek, 11 kadın çalışmaktadır. Bu durum Grafik 12'de gösterilmektedir.

Grafik 12: 2013 Yılında Destek Alan İşletmelerde Çalışan Personele İlişkin Bilgiler

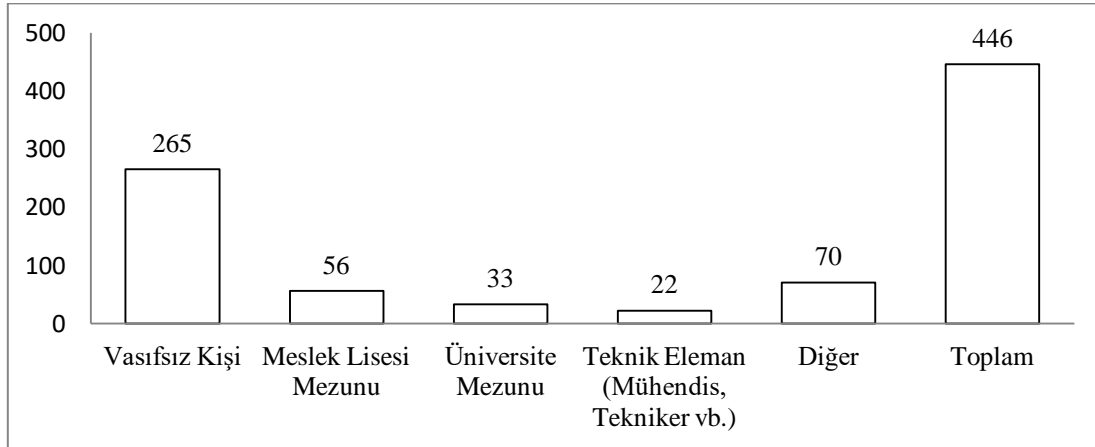

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere bundan sonra personel almayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %70'i personel almayı düşündüklerini ifade ederken, %30'u ise düşünmediklerini belirtmiştir. Toplamda 446 personel istihdam etmeyi düşünen işletmelerin alacağı personel profillerine bakıldığında; Erzurum ilinde 189 vasıfsız kişi, 30 meslek lisesi mezunu, 23 üniversite mezunu, 14 teknik elaman ve 70 diğer; Erzincan ilinde 75 vasıfsız kişi, 22 meslek lisesi mezunu,

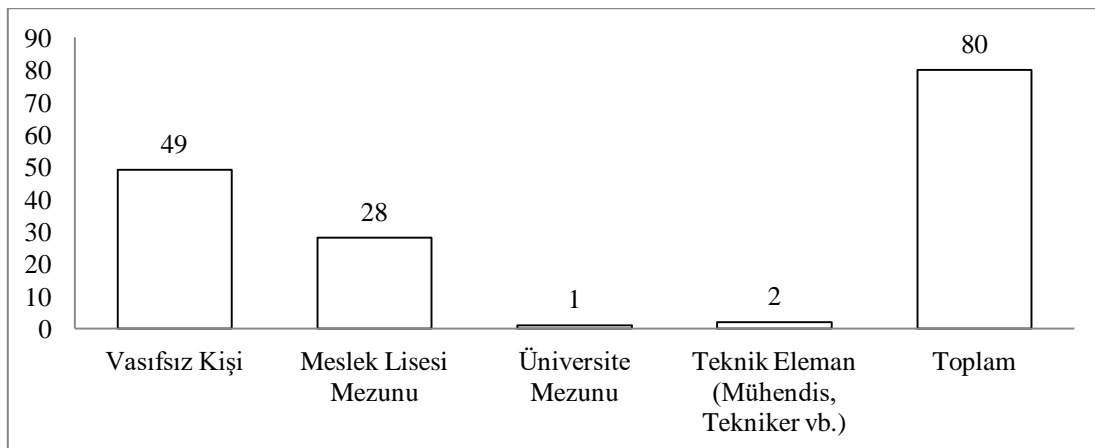
10 üniversite mezunu, 8 teknik elaman; Bayburt ilinde ise 1 vasıfsız kişi ve 4 meslek lisesi mezunundan oluşmaktadır. Bu durum Grafik 13’de gösterilmektedir.

Grafik 13: 2011 yılında Destek Almış İşletmelerin Personel Almayı Düşündüğü İşçi Profilleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %59’u personel almayı düşündüklerini ifade ederken, %31’i ise düşünmediklerini belirtmiştir. Toplamda 80 personel istihdam etmeyi düşünen işletmelerin alacağı personel profillerine bakıldığında; Erzurum ilinde 25 vasıfsız kişi, 10 meslek lisesi mezunu ve 1 üniversite mezunu; Erzincan ilinde 14 vasıfsız kişi ve 3 meslek lisesi mezunu; Bayburt ilinde ise 10 vasıfsız işçi, 15 meslek lisesi mezunu ve 2 teknik elamandan oluşmaktadır. Bu durum Grafik 14’de gösterilmektedir.

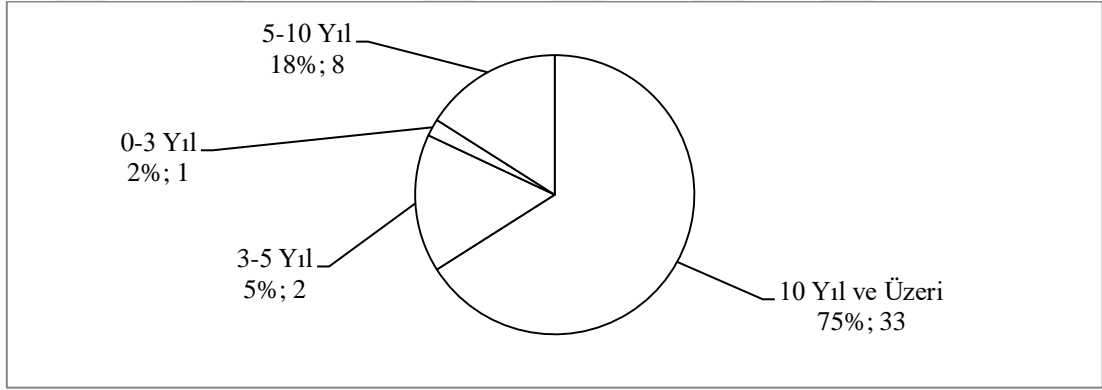
Grafik 14: 2013 yılında Destek Almış İşletmelerin Personel Almayı Düşündüğü İşçi Profilleri

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere faaliyet süreleri; 0-3 yıl, 3-5 yıl, 5-10 yıl ve 10 yıl ve üzeri olarak gruplara ayrılarak sorulmuştur.

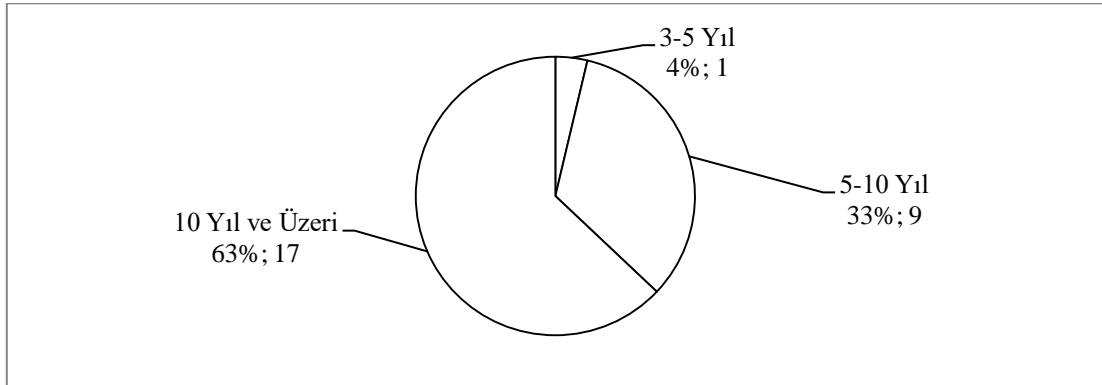
2011 yılında destek alan işletmelerin; %2'si 0-3 yıl grubunda, %5'i 3-5 yıl grubunda, %18'i 5-10 yıl grubunda ve %75'ide 10 yıl ve üzeri grubunda yer almaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında; ajans desteğinden özellikle 10 yıl ve üzeri faaliyette bulunan işletmeler, büyük oranda yararlanmışır. Bu durum Grafik 15'de gösterilmektedir.

Grafik 15: 2011 Yılında Ajans Tarafından Destek Alan İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sürelerin Dağılımı

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %4'ü 3-5 yıl grubunda, %33'ü 5-10 yıl grubunda ve %63'üde 10 yıl ve üzeri grubunda yer almaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında; ajans desteğinden özellikle 10 yıl ve üzeri faaliyette bulunan işletmeler, büyük oranda yararlanmışır. Bu durum Grafik 16'da gösterilmektedir.

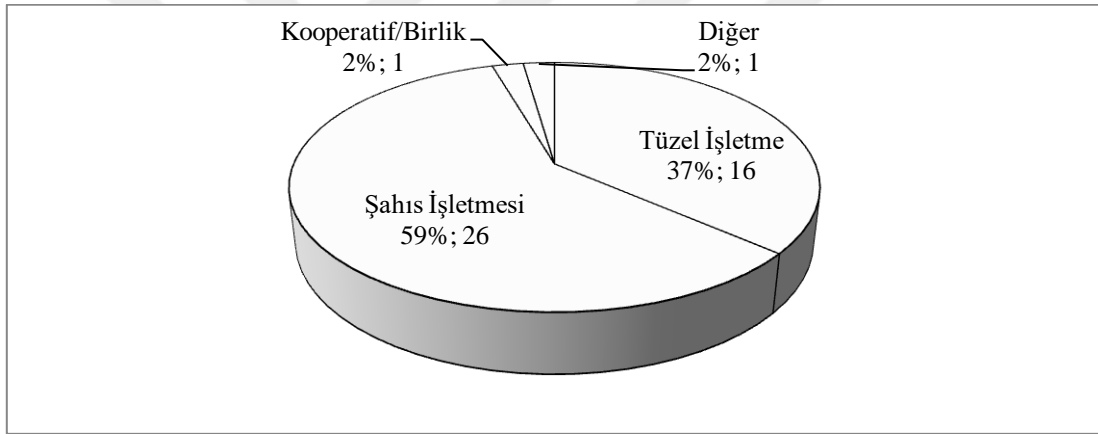
Grafik 16: 2013 Yılında Ajans Tarafından Destek Alan İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sürelerin Dağılımı

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; işletme türleri ne olduğu sorulmuştur.

Grafik 17’de 2011 yılında destek alan işletmelerin türlerine bakıldığında; %59’u Şahıs İşletmesi, %37’si Tüzel İşletme, %2’si Kooperatif/Birlik ve %2’si ise Diğer (Limited Şirket) şirketten oluşmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında; Şahıs işletmesi daha çoktur. İşletme türlerinin illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilinde 13’ü Tüzel İşletme, 7’si Şahıs İşletmesi ve 1’i ise Kooperatif/Birlik; Erzincan ilinde 15’i Şahıs İşletmesi, 2’si Tüzel İşletme ve 1’i ise Limited Şirket; Bayburt ilinde 4’ü Şahıs İşletmesi ve 1’i ise Tüzel İşletmeden oluşmaktadır.

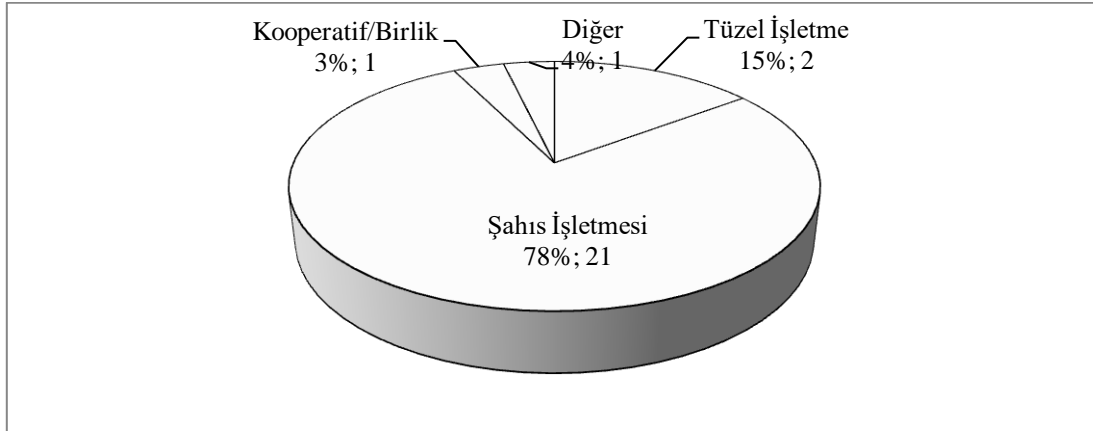
Grafik 17: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Türleri

Grafik 18’de 2013 yılında ise destek alan işletmelerin türlerine bakıldığında; %78’i Şahıs İşletmesi, %15’i Tüzel İşletme, %3’ü Kooperatif/Birlik ve %4’i ise Diğer (Aile Şirketi) şirketten oluşmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında; Şahıs işletmesi daha çoktur. İşletme türlerinin illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilinde 1’i Tüzel İşletme, 7’si Şahıs İşletmesi ve 1’i ise Aile Şirketi; Erzincan ilinde 7’si de Şahıs İşletmesi; Bayburt ilinde 7’si Şahıs İşletmesi, 3’ü Tüzel İşletme ve 1’i ise Kooperatif/Birlikten oluşmaktadır.

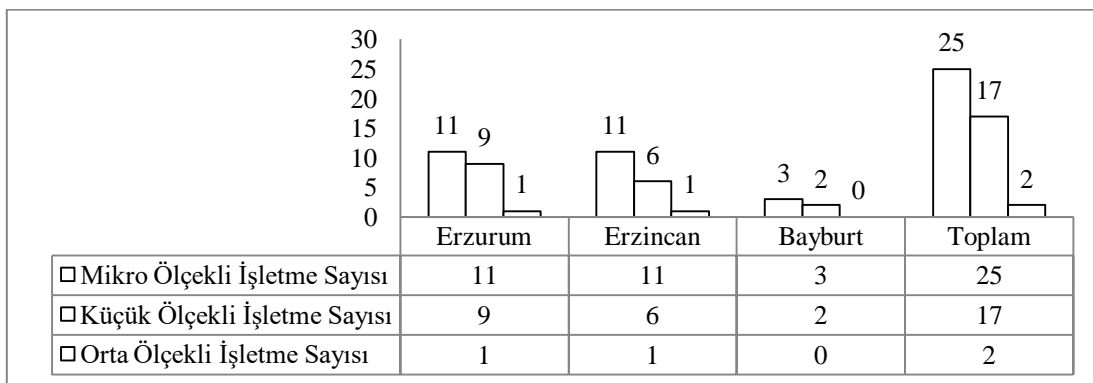
Grafik 18: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Türleri

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; ajanstan destek aldıkları dönem firma ölçeğinin ne olduğu sorulmuştur. Değerlendirmede; Mikro ölçekli işletme sayısı 0-9 kişi aralığı, Küçük ölçekli işletme sayısı 10-49 kişi aralığı ve Orta Ölçekli işletme sayısı 50-249 kişi aralığı olarak sınıflandırılmıştır.

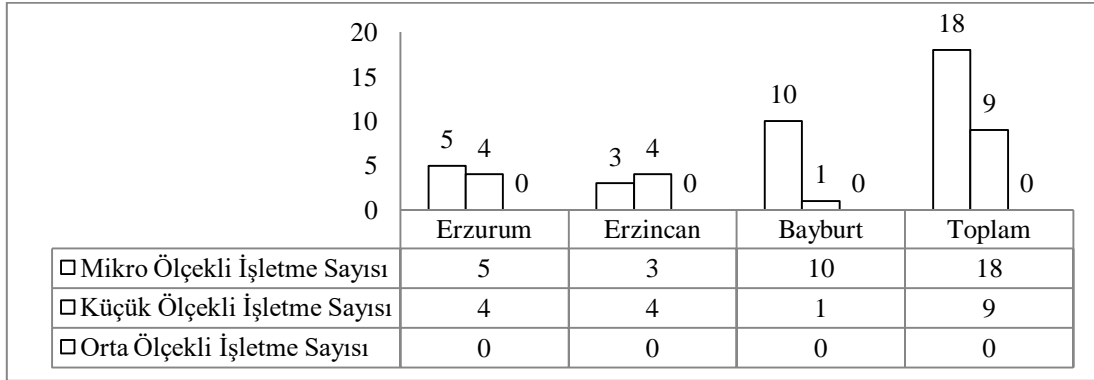
2011 yılında destek alan işletmelerin; %57'si mikro ölçekli işletme, %39'u küçük ölçekli işletme ve %4'ü ise orta ölçekli işletmelerdir. Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde bulunan işletmelerin çoğunluğu mikro ölçekli ve küçük ölçekli işletmeden oluştuğu Grafik 19'da bakıldığında anlaşılmaktadır.

Grafik 19: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ölçek Türleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %67'si mikro ölçekli işletme iken, %33'ü ise küçük ölçekli işletmelerdir. Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde bulunan işletmelerin çoğunluğu mikro ölçekli ve küçük ölçekli işletmeden oluştuğu Grafik 20'ye bakıldığında anlaşılmaktadır.

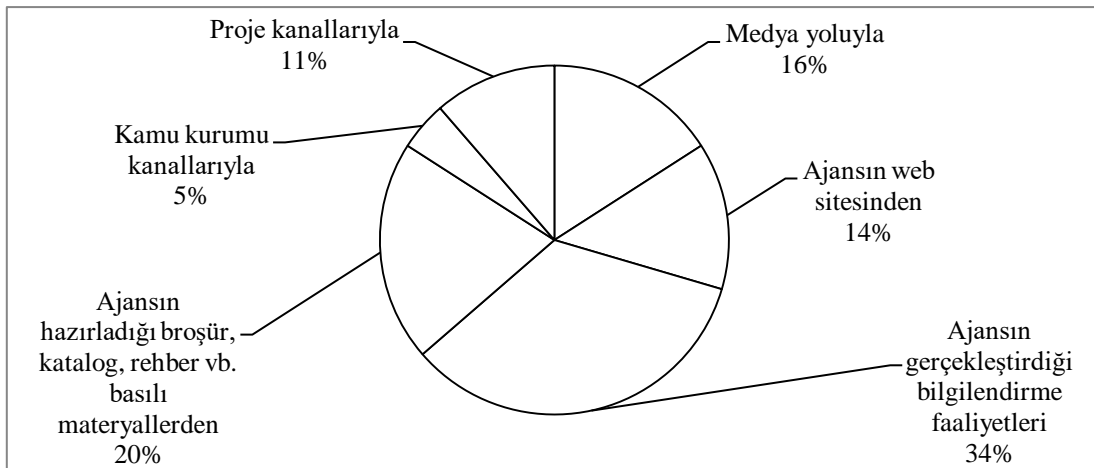
Grafik 20: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ölçek Türleri

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; mali destek programından nasıl haberdar oldukları sorulmuştur.

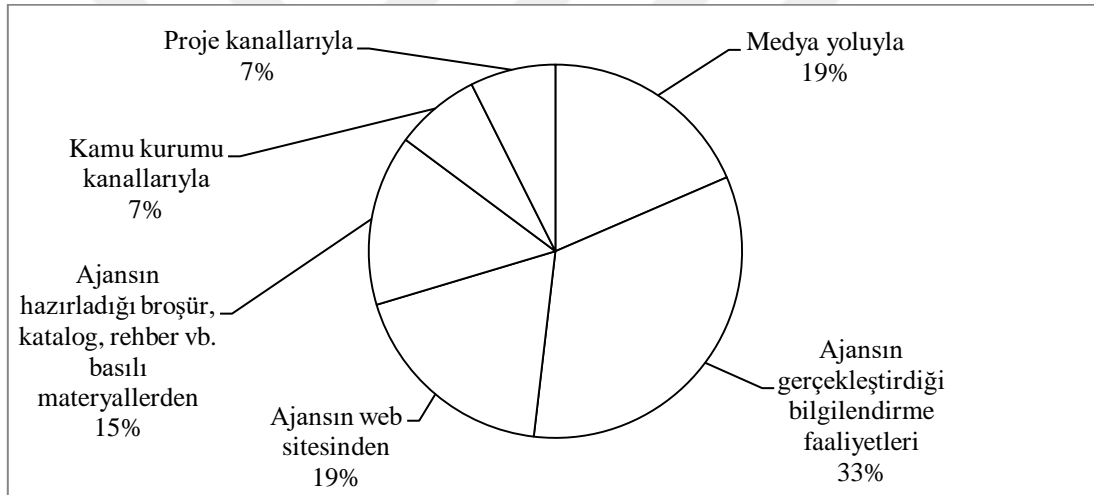
2011 yılında destek alan işletmelerin Grafik 21’de gösterildiği gibi; %34’ü ajansın gerçekleştirdiği bilgilendirme faaliyetlerinden, %20’si ajansın hazırladığı broşür, katalog, rehber vb. basılı materyallerden, %16’sı medya yoluyla, %14’ü ajansın web sitesinden, %11’i proje kanallarıyla ve %5’i ise kamu kurumu kanallarıyla mali destek programından haberdar olduklarını belirtmiştir. 2011 yılında gerçekleşen desteklerde işletme sahiplerinin nasıl haberdar olduğunun sonuçlarına bakıldığında; bölgede kalkınma ajansı personelleri etkin bir şekilde bilgilendirme faaliyetleri yaptığı ve broşür, katalog, rehber vb. basılı materyalleri dağıttığı görülmektedir.

Grafik 21: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Programdan Nasıl Haberdar Oldukları

2013 yılında ise destek alan işletmelerin Grafik 22’de gösterildiği gibi; %33’ü ajansın gerçekleştirdiği bilgilendirme faaliyetlerinden, %19’u medya yoluyla, %19’u ajansın web sitesinden, %15’i ajansın hazırladığı broşür, katalog, rehber vb. basılı materyallerden, %7’si proje kanallarıyla ve %7’si ise kamu kurumu kanallarıyla mali destek programından haberdar olduklarını belirtmişlerdir. 2013 yılında gerçekleşen desteklerde işletme sahiplerinin nasıl haberdar olduğunun sonuçlarına bakıldığında; bölgede kalkınma ajansı personelleri etkin bir şekilde bilgilendirme faaliyetleri yaptığı görülmektedir.

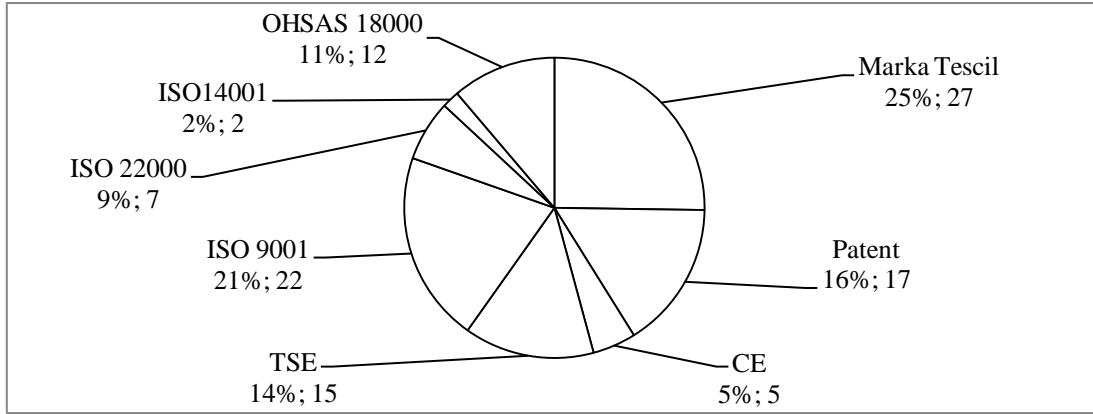
Grafik 22: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Programdan Nasıl Haberdar Oldukları

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; işletme olarak yönetim sistemi ya da imtiyaz hakkı belgelerinden hangilerine sahip oldukları sorulmuştur.

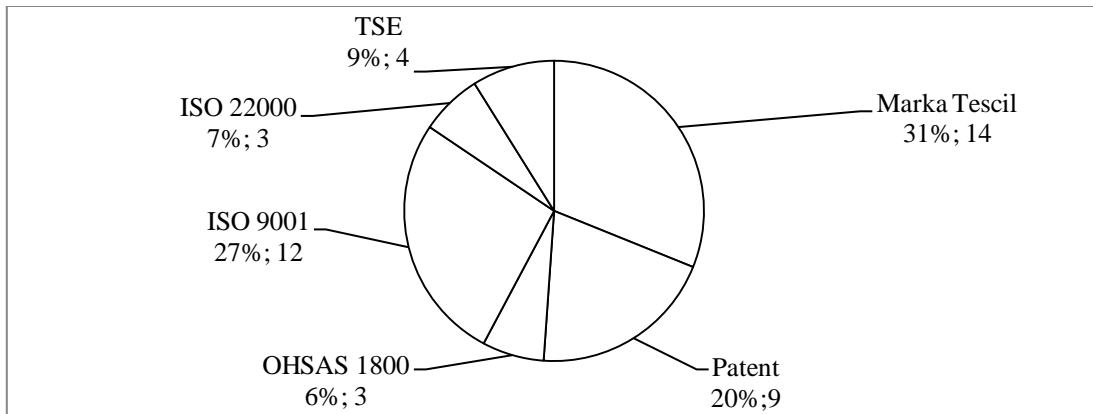
2011 yılında destek alan işletmelerin; 27’si Marka Tescil Belgesine, 22’si ISO 9001 (Kalite Yönetimi Sistemi) Belgesine, 17’si Patent Belgesine, 12’si OHSAS 18000 (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği) Belgesine, 15’i TSE Ürün Belgesine, 7’si ISO 22000 (Gıda Güvenliği Yönetimi Sistemi) Belgesine, 5’i CE işaretine ve 2’si ise ISO 14001 (Çevre Yönetim Sistemi) Belgesine sahip olduğu oranlarıyla beraber Grafik 23’de gösterilmiştir.

Grafik 23: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Mevcut Durumda Sahip Oldukları Belge Türleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; 14'ü Marka Tescil Belgesine, 12'si ISO 9001 (Kalite Yönetimi Sistemi) Belgesine, 9'u Patent Belgesine, 4'ü TSE Ürün Belgesine, 3 ISO 22000 (Gıda Güvenliği Yönetimi Sistemi) Belgesine ve 3'ü ise OHSAS 18000 (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği) Belgesine sahip olduğu oranlarıyla beraber Grafik 24'de gösterilmiştir.

Grafik 24: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Mevcut Durumda Sahip Oldukları Belge Türleri

Ajans tarafından 2011 ve 2013 yılında desteklenen işletmelere; yönetim sistemi ya da imtiyaz hakkına sahip olunan belgelerin işletmenize herhangi bir katkısı olup olmadığı sorulmuştur.

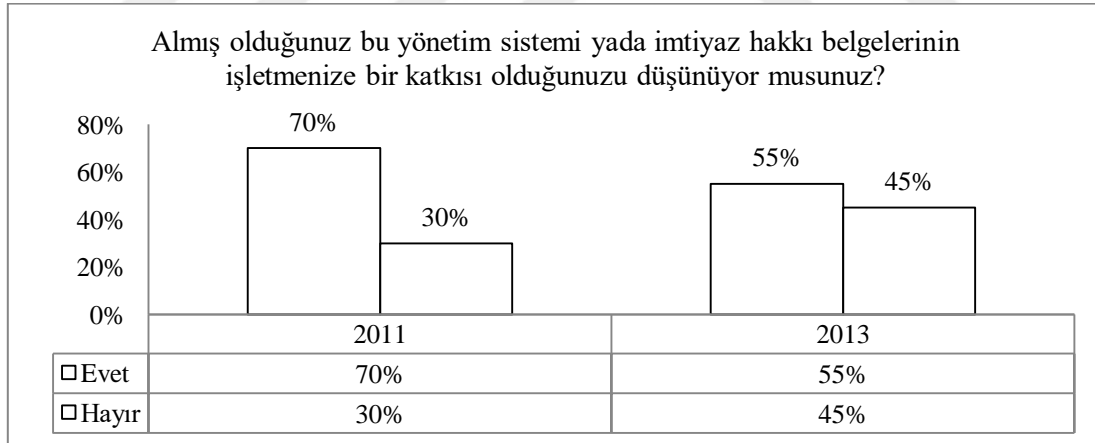
Grafik 25'e bakıldığında; 2011 yılında destek alan işletme sahiplerinin %94'ü sahip olunan belgelerin katkısı olduğunu düşünürken, %6'sı ise herhangi bir katkısı

olmadığını düşünmektedir. 2013 yılında ise destek alan işletme sahiplerinin %55'i sahip olunan belgelerin katkısı olduğunu düşünürken, %45'i ise herhangi bir katkısı olmadığını düşünmektedir.

Katkısı olduğu düşünen işletmeler belgelerin; piyasada işletmeler arasında rekabeti artırdığını, ürünlerin güvenilirliğini ve kalitesini artırdığını, yurtdışına satılan ürünlerde önce bu belgelerin sorulduğunu, kurumsallaşma ve markalaşma yolunda ilerlemeyi gösterdiğini, modern ve temiz kapasitede yüksek üretim yaptığını, ürünlerin satışlarını artırdığını ve kamu ihalelerinde rekabet yönünden avantaj sağladığını belirtmişlerdir.

Katkısı olmadığını düşünen işletmeler ise belgelerin; müşteri profili düşük olduğu için belgeler müşteriler tarafından sorgulanmadığını ve yetkililer tarafından denetlenmediği için gider artışına neden olduğunu belirtmişlerdir.

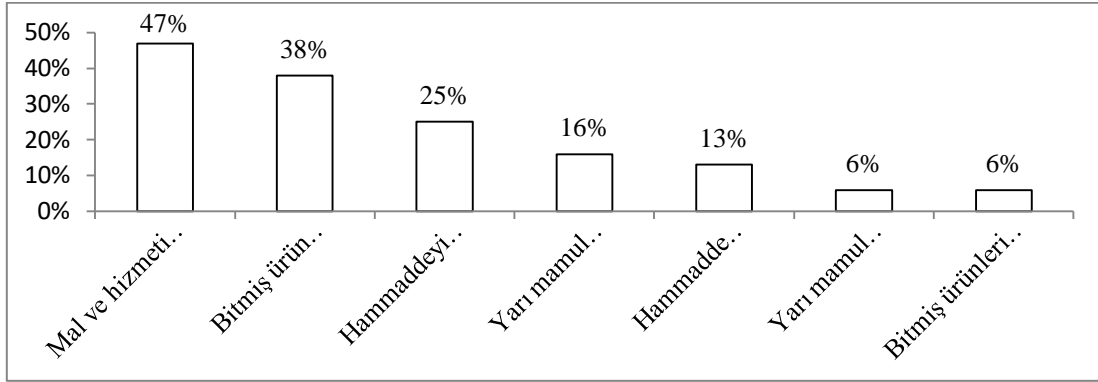
Grafik 25: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Sahip Oldukları Belgeler Hakkındaki Görüşleri

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; işletme olarak ne üretmektesiniz diye sorulmuştur.

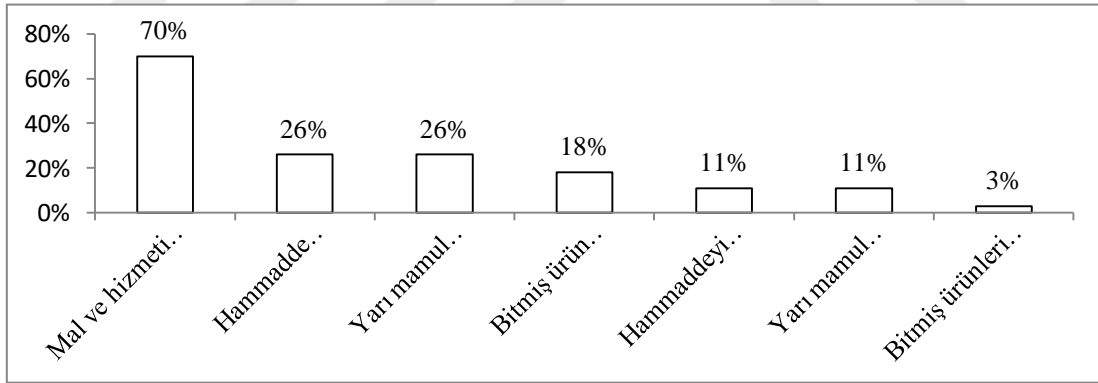
2011 yılında destek alan işletmelerin; %47'si mal ve hizmeti birlikte üretmekte, %38'i bitmiş ürün üretmekte, %25'i hammaddeyi satın almakta, %16'sı yarı mamul madde üretmekte, %13'ü hammadde üretmekte, %6'sı yarı mamul maddeyi satın almakta ve %6'sı ise bitmiş ürünleri satın alıp pazarladıkları Grafik 26'da gösterilmiştir.

Grafik 26: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Üretim Şekilleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %70'i mal ve hizmeti birlikte üretmekte, %26'sı hammadde üretmekte, %26'sı yarı mamul maddeyi satın almakta, %18'i bitmiş ürün üretmekte, %11'i hammaddeyi satın almakta, %11'i yarı mamul madde üretmekte ve %3'ü ise bitmiş ürünleri satın alıp pazarladıkları Grafik 27'de gösterilmiştir.

Grafik 27: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Üretim Şekilleri

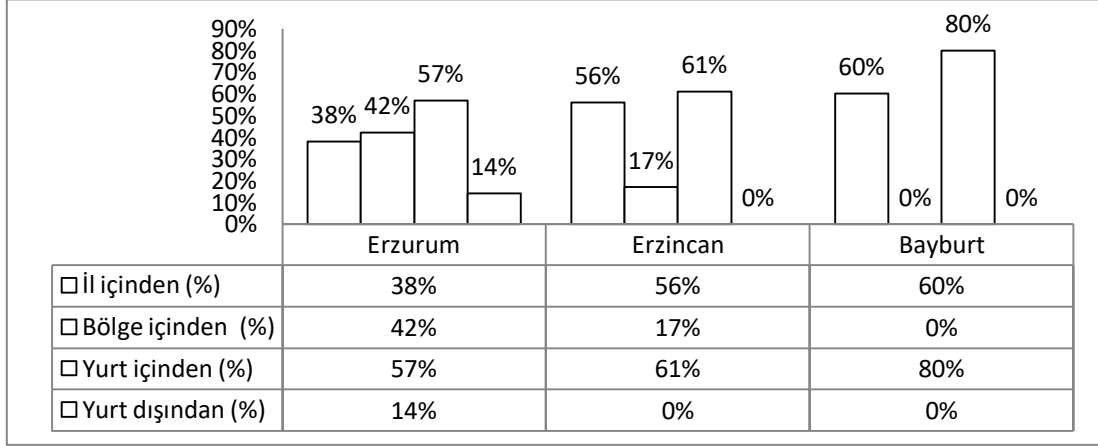

2011 ve 2013 yılında ajansın destek verdiği işletmelere; işletmelerin üretim için gerekli olan hammadde ve yarı mamulü nereden tedarik ettiği sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin üretim için gerekli olan hammadde ve yarı mamulü illere göre nereden tedarik ettiğine bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %38'i il içinden, %42'si bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %57'si yurt içinden ve %14'ü ise yurt dışından; Erzincan ilindeki işletmelerin; %56'sı il içinden, %17'si bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %61'i ise

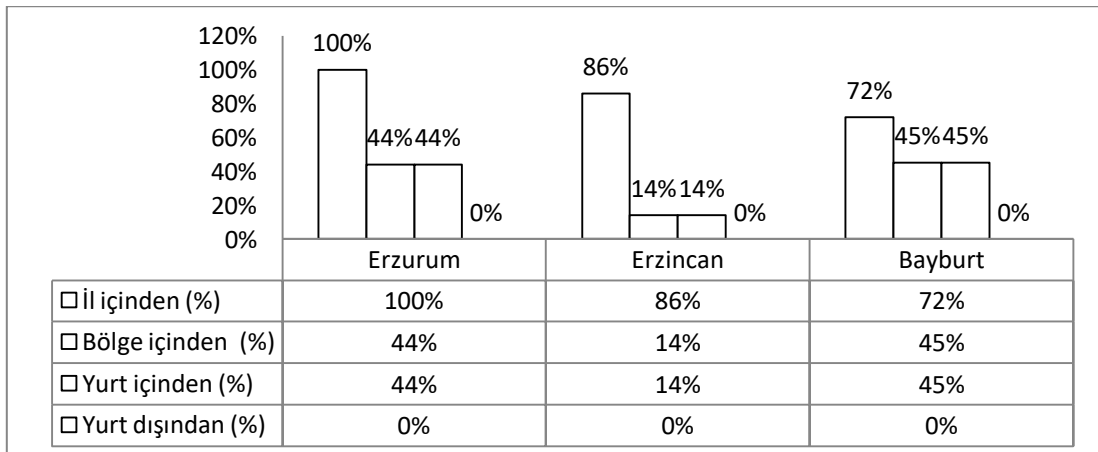
yurt içinden; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %60'ı il içinden ve %80'i ise yurt içinden tedarik ettiği Grafik 28'de gösterilmiştir.

Grafik 28: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Gerekli Olan Hammadde ve Yarı Mamulü Nereden Tedarik Ettikleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin üretim için gerekli olan hammadde ve yarı mamulü illere göre nereden tedarik ettiğine bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %100'ü il içinden, %44'ü bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %44'ü ise yurt içinden; Erzincan ilindeki işletmelerin; %86'sı il içinden, %14'ü bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %14'ü ise yurt içinden; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %72'si il içinden, %45'i bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %45'i ise yurt içinden tedarik ettiği Grafik 29'da gösterilmiştir.

Grafik 29: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Gerekli Olan Hammadde ve Yarı Mamulü Nereden Tedarik Ettikleri

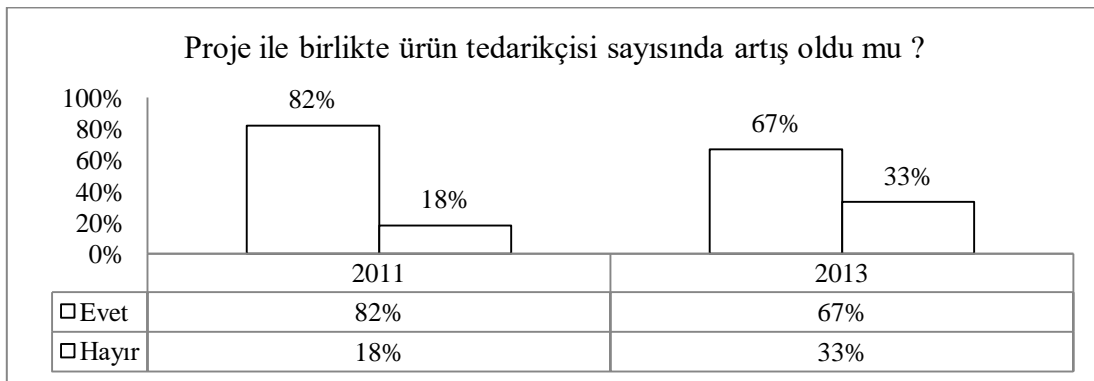

İşletmelere Proje ile birlikte ürün tedarikçi sayısında artış olup olmadığı sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %82'sinin ürün tedarikçileri sayısında artış olduğu, %18'inde ise artış olmadığı görülmektedir. İşletmelerin illere göre ürün tedarikçi sayısında artış olup olmadığına bakıldığında, Erzurum ilinde %85'inde artış olduğu, %15'inde artış olmadığı; Erzincan ilinde %84'ünde artış olduğu, %16'sında artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %60'ında artış olduğu, %40'ında ise artış olmadığı görülmektedir.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %67'sinin ürün tedarikçileri sayısında artış olduğu, %33'ünde ise artış olmadığı görülmektedir. İşletmelerin illere göre ürün tedarikçi sayısında artış olup olmadığına bakıldığında, Erzurum ilinde %89'unda artış olduğu, %11'inde artış olmadığı; Erzincan ilinde %57'sinde artış olduğu, %33'ünde artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %55'in de artış olduğu, %45'inde ise artış olmadığı görülmektedir. 2013 yılında destek alan işletmelerin çoğunluğu; hizmet sektörü alanında olduğu için ürün tedarikçi sayısının az olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar Grafik 30'da gösterilmiştir.

Grafik 30: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Tedarikçisindeki Yüzdeler (%) Artış

Proje ile birlikte kullandığımız hammadde ve yarı mamul miktarında artış olup olmadığı sorulmuştur.

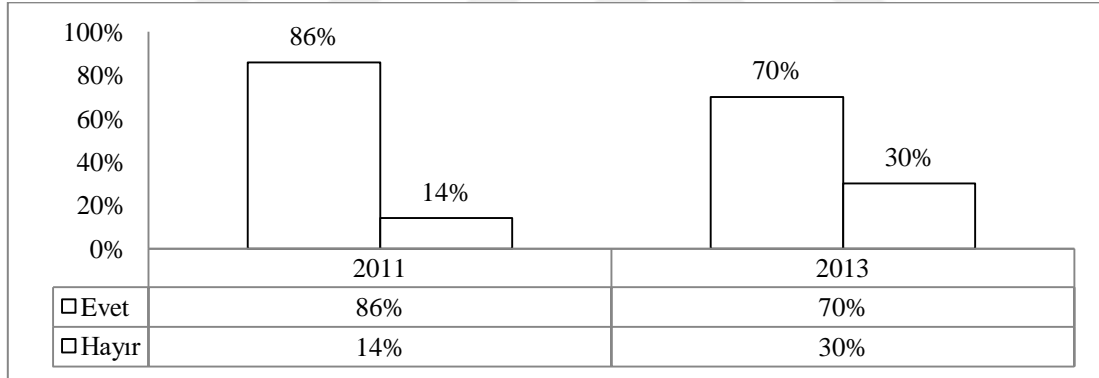
2011 yılında destek alan işletmelerin; %86'sında hammadde ve yarı mamul miktarında artış olduğu, %14'ünde ise artış olmadığı görülmektedir. İşletmelerin

illere göre hammadde ve yarı mamul miktarında artış olup olmadığına bakıldığında, Erzurum ilinde %95’inde artış olduğu, %5’inde artış olmadığı; Erzincan ilinde %89’unda artış olduğu, %11’inde artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %100’ünde artış olduğu görülmektedir.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %70’inde hammadde ve yarı mamul miktarında artış olduğu, %30’unda ise artış olmadığı görülmektedir. İşletmelerin illere göre hammadde ve yarı mamul miktarında artış olup olmadığına bakıldığında, Erzurum ilinde %67’sinde artış olduğu, %33’ünde artış olmadığı; Erzincan ilinde %57’sinde artış olduğu, %43’ünde artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %82’sinde artış olduğu, %18’inde ise artış olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar Grafik 31’de gösterilmiştir.

Grafik 31: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Hammadde ve Yarı Mamul Miktarındaki Yüzdeler (%) Artış

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ürettiğiniz ürünler başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanılıp kullanılmadığı sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %77’sinin ürettiği ürünleri başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %23’ünün ise kullanılmadığı görülmektedir.

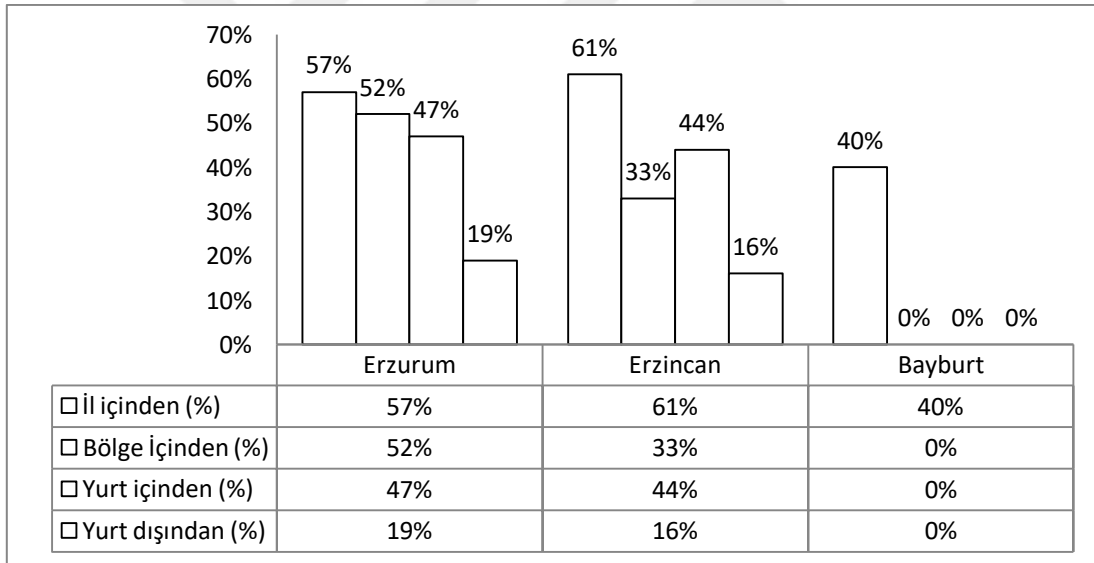
Grafik 32’de 2011 yılında destek alan işletmelerin ürettikleri ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanılmasının illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %81’inin ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %19’unun ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak

kullanılan ürünlerin; %57'si il içinden, %52'si bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %47'si yurt içinden ve %19'u ise yurt dışındaki işletmelerdir.

Erzincan ilindeki işletmelerin; %83'ünün ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %17'sinin ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak kullanılan ürünlerin; %61'i il içinden, %33'ü bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %44'ü yurt içinden ve %16'sı ise yurt dışındaki işletmelerdir.

Bayburt ilinde ise işletmelerin; %40'ının ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %60'ının ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak kullanılan ürünlerin; %40'ı il içindeki işletmelerdir.

Grafik 32: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerin Başka İşletmeler Tarafından Girdi Olarak Yüzdeler (%) Kullanımı

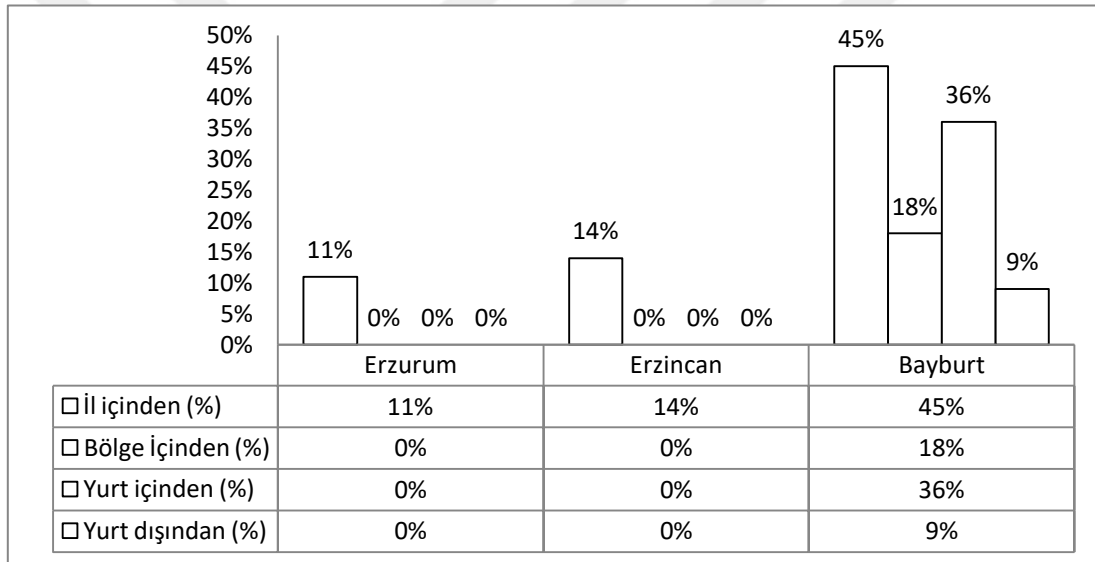
2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %33'ünün ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %67'sinin ise kullanılmadığı görülmektedir.

Grafik 33'de 2013 yılında destek alan işletmelerin ürettikleri ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanılmasının illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %11'inin ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %89'unun ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak kullanılan ürünlerin; %11'i il içindeki işletmelerdir.

Erzincan ilindeki işletmelerin; %14'ünün ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %86'sının ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak kullanılan ürünlerin; %14'ü il içindeki işletmelerdir.

Bayburt ilinde ise işletmelerin; %64'ünün ürettiği ürünlerin başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanıldığı, %36'sının ise kullanılmadığı görülmektedir. Girdi olarak kullanılan ürünlerin; %45'i il içinden, %18'i bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %36'sı yurt içinden ve %9'u ise yurt dışındaki işletmelerdir.

Grafik 33: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerin Başka İşletmeler Tarafından Girdi Olarak Yüzdellik (%) Kullanımı

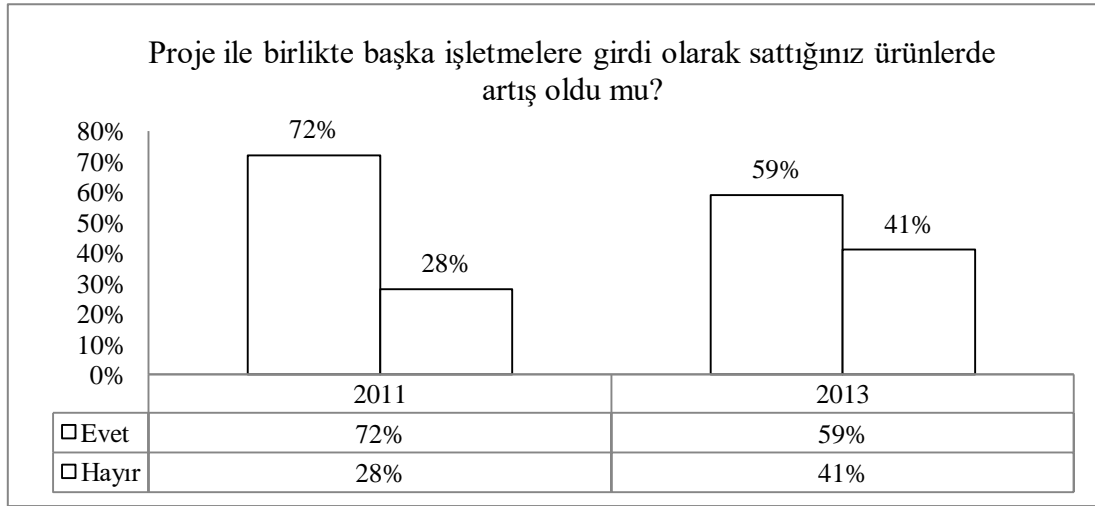

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; proje ile birlikte başka işletmelere girdi olarak sattığımız ürünlerde artış olup olmadığı sorulmuştur.

Grafik 34'te gösterildiği gibi; 2011 yılında destek alan işletmelerin %72'sinin girdi olarak sattığı ürünlerde artış olduğu, %28'inde ise artış olmadığı görülmektedir. Proje ile birlikte başka işletmelere girdi olarak sattığımız ürünlerde artış olup olmadığının illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilinde %67'sinde artış olduğu, %33'ünde artış olmadığı; Erzincan ilinde %89'unda artış olduğu, %11'inde artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %40'ında artış olduğu, %60'ında ise artış olmadığı görülmektedir.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin %59'unun girdi olarak sattığı ürünlerde artış olduğu, %41'inde ise artış olmadığı görülmektedir. Proje ile birlikte başka işletmelere girdi olarak sattığımız ürünlerde artış olup olmadığının illere göre dağılımına bakıldığında, Erzurum ilinde %55'inde artış olduğu, %45'inin ise artış olmadığı; Erzincan ilinde %71'ininde artış olduğu, %29'unda artış olmadığı ve Bayburt ilinde ise %55'inde artış olduğu, %45'inde ise artış olmadığı görülmektedir.

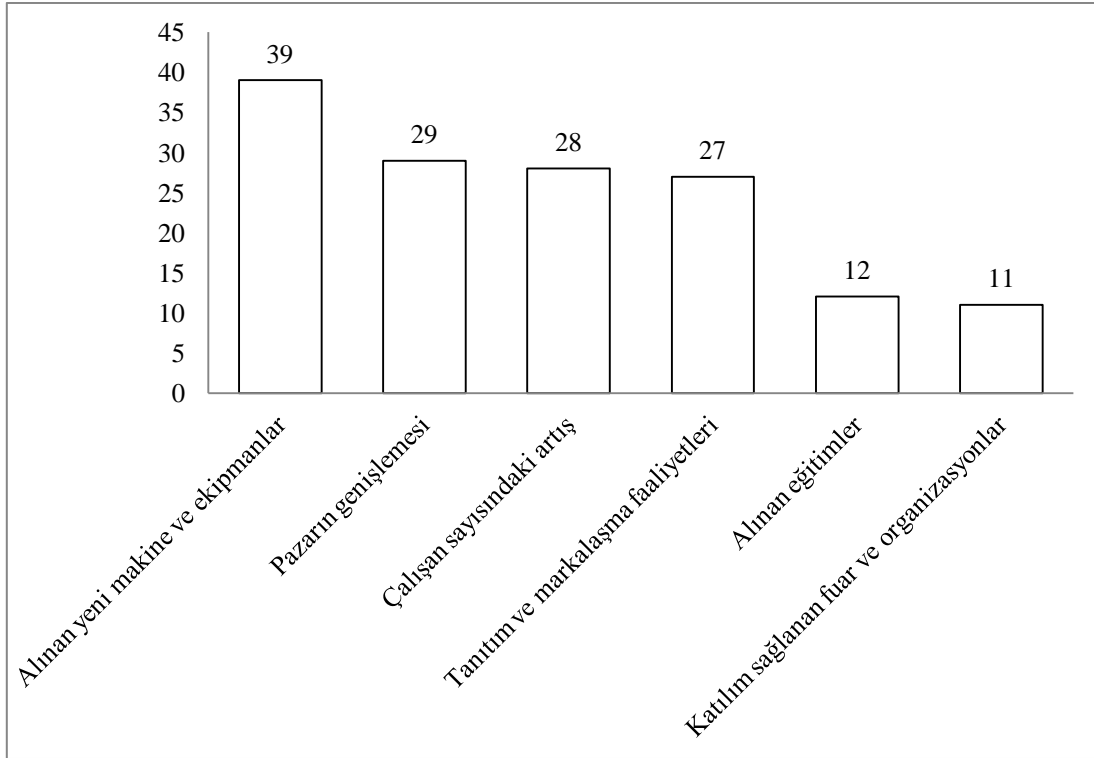
Grafik 34: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Başka İşletmelere Girdi Olarak Sattıkları Ürünlerdeki Yüzdeler (%) Artış

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; proje ile birlikte üretim miktarında artış olup olmadığı ve artış olan üretimin kaynağı sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %98'inin üretim miktarında artış olduğu, %2'sinde ise artış olmadığı görülmektedir. Sadece 1 işletme üretiminde herhangi bir artış olmadığını belirtmiştir. Ajans tarafından desteklenen 44 işletmenin üretim miktarındaki artışının kaynaklarına bakıldığında; 39 işletmede alınan yeni makine ve ekipmanlar, 29 işletmede pazarın genişlemesi, 28 işletmede çalışan sayısında artış olmasından, 27 işletmede tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinden, 12 işletmede alınan eğitimler ve 11 işletmede katılım sağlanan fuar ve organizasyonlar olarak belirttikleri Grafik 35'de gösterilmiştir.

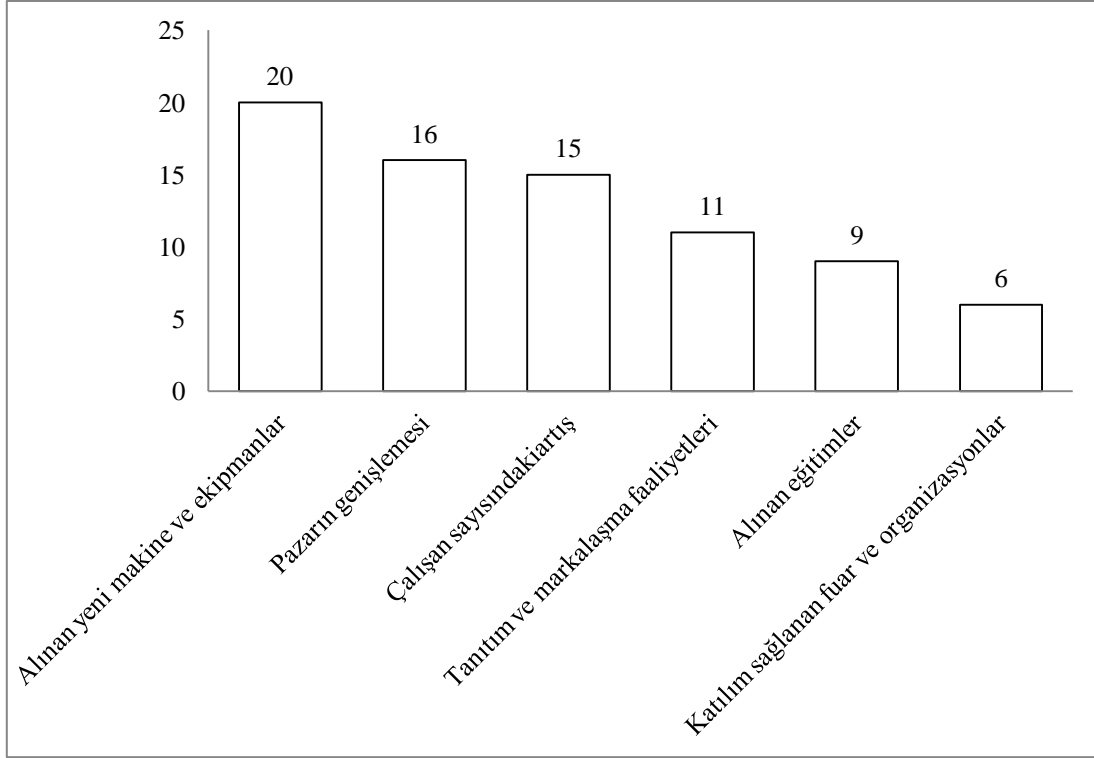
Grafik 35: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Üretim Miktarında Artış Olan Alanları

2011 yılındaki proje ile birlikte üretim miktarında artış olan alanların kaynağına bakıldığında ön plana çıkanlar ise; alınan yeni makine ve ekipmanlarda, pazarın genişlemesi, çalışan sayısında artış ve tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinde olduğu görülmektedir.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %100'ünde üretim miktarında artış olduğu görülmektedir. Ajans tarafından desteklenen 27 işletmenin üretim miktarındaki artışının kaynaklarına bakıldığında; 20 işletmede alınan yeni makine ve ekipmanlar, 16 işletmede pazarın genişlemesi, 15 işletmede çalışan sayısında artış olmasından, 11 işletmede tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinden, 9 işletmede alınan eğitimler ve 6 işletmede katılım sağlanan fuar ve organizasyonlar olarak belirttikleri Grafik 36'da gösterilmiştir.

Grafik 36: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje ile Birlikte Üretim Miktarında Artış Olan Alanları

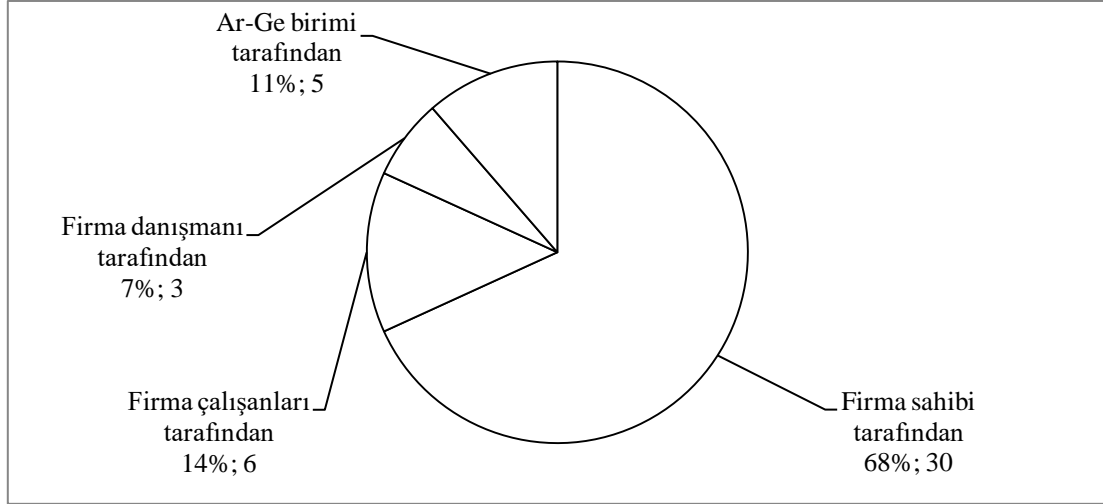

2013 yılındaki proje ile birlikte üretim miktarında artış olan alanların kaynağına bakıldığında ön plana çıkanlar ise; alınan yeni makine ve ekipmanlarda, pazarın genişlemesi, çalışan sayısında artış ve tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinde olduğu görülmektedir.

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; işletmelerde ürün geliştirme ve yeniliklerin takibindeki çalışmalar kimler tarafından yürütüldüğü sorulmuştur.

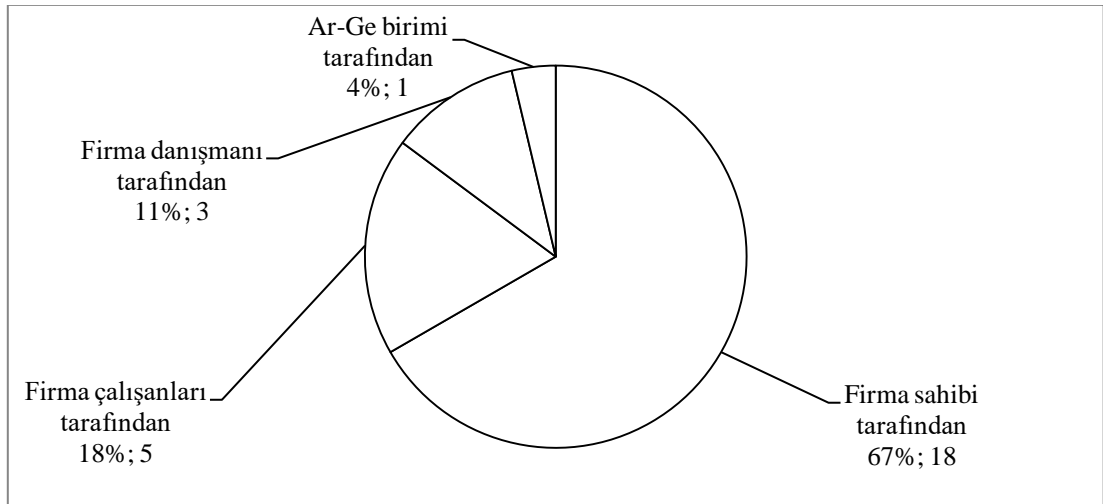
2011 yılında destek alan işletmelerin ürün geliştirme ve yeniliklerin takibindeki çalışmaları; %68'inde firma sahibi tarafından, %14'ünde firma çalışanları tarafından, %11'inde Ar-Ge birimi tarafından ve %7'sinde ise firma danışmanı tarafından yapıldığı Grafik 37'de gösterilmiştir.

Grafik 37: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Geliştirme Çalışmalarını Yapan Kişiler

2013 yılında ise destek alan işletmelerin ürün geliştirme ve yeniliklerin takibindeki çalışmaları; %67'sinde firma sahibi tarafından, %18'inde firma çalışanları tarafından, %11'inde firma danışmanı tarafından ve %4'ünde ise Ar-Ge birimi tarafından yapıldığı Grafik 38'de gösterilmiştir.

Grafik 38: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürün Geliştirme Çalışmalarını Yapan Kişiler

Grafik 37 ve 38'den anlaşılacağı üzere 2011 ve 2013 yılında destek alan işletmelerde; ürün geliştirme ve yeniliklerde yürütülen çalışmaların takibi, kurumsal olarak yapılmamaktadır.

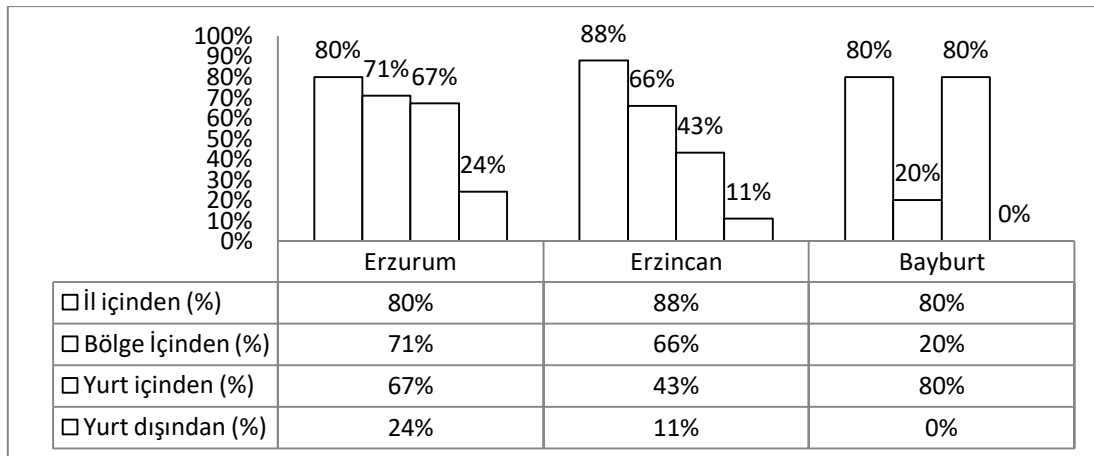
Ajans tarafından desteklenen işletmelere şuan itibariyle ürettiğiniz ürünleri hangi pazarlara satmaktasınız sorulmuştur.

Grafik 39’da 2011 yılında destek alan işletmelerin illere göre sattıkları ürünleri hangi pazarlara sattıklarına bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %80’i il içinde, %71’i bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %67’si yurt içinde ve %24’ü ise yurt dışındaki pazarlara satış yapmaktadır. Erzurum ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme sayısı 5’tir. Bu sonuçlara bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde, bölge içinde ve yurt içinde yoğunlaşmıştır.

Erzincan ilindeki işletmelerin; %88’i il içinde, %66’sı bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %43’ü yurt içinde ve %11’i ise yurt dışındaki pazarlara satış yapmaktadır. Erzincan ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme sayısı 2’dir. Bu sonuçlara bakıldığında, Erzincan ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde ve bölge içinde yoğunlaşmıştır.

Bayburt ilindeki işletmelerin; %80’i il içinde, %20’si bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %80’i ise yurt içindeki pazarlara satış yapmaktadır. Bayburt ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme yoktur. Bu sonuçlara bakıldığında, Bayburt ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde ve yurt içinde yoğunlaşmıştır.

Grafik 39: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerini Sattıkları Pazarlar

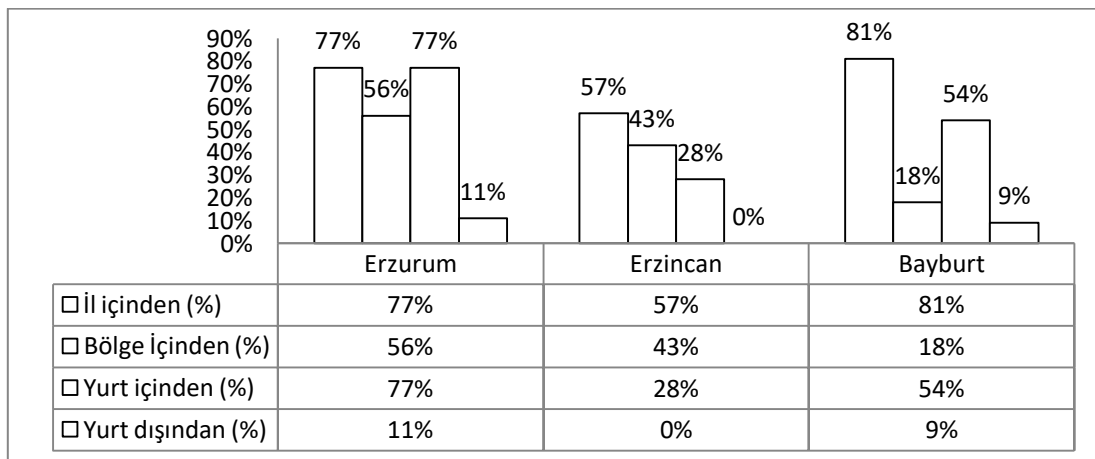

Grafik 40'ta ise 2013 yılında destek alan işletmelerin illere göre sattıkları ürünleri hangi pazarlara sattıklarına bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %77'si il içinde, %56'sı bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %77'si yurt içinde ve %11'i ise yurt dışındaki pazarlara satış yapmaktadır. Erzurum ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme sayısı 1'dir. Bu sonuçlara bakıldığında Erzurum ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde ve yurt içinde yoğunlaşmıştır.

Erzincan ilindeki işletmelerin; %57'si il içinde, %43'ü bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt) ve %28'i ise yurt içindeki pazarlara satış yapmaktadır. Erzincan ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme yoktur. Bu sonuçlara bakıldığında Erzincan ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde ve bölge içinde yoğunlaşmıştır.

Bayburt ilindeki işletmelerin; %81'i il içinde, %18'i bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt), %54'ü ise yurt içinde ve %6'sı ise yurt dışındaki pazarlara satış yapmaktadır. Bayburt ilinde yurtdışındaki pazarlara satış yapan işletme 1'dir. Bu sonuçlara bakıldığında Bayburt ilindeki işletmelerin satış yaptıkları pazarlar; il içinde ve yurt içinde yoğunlaşmıştır.

Grafik 40: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ürettiği Ürünlerini Sattıkları Pazarlar

Ajans tarafından desteklenen işletmelere projenin sona ermesiyle ürünlerinizi sattığımız pazar büyüklüğünde artış olup olmadığı sorulmuştur.

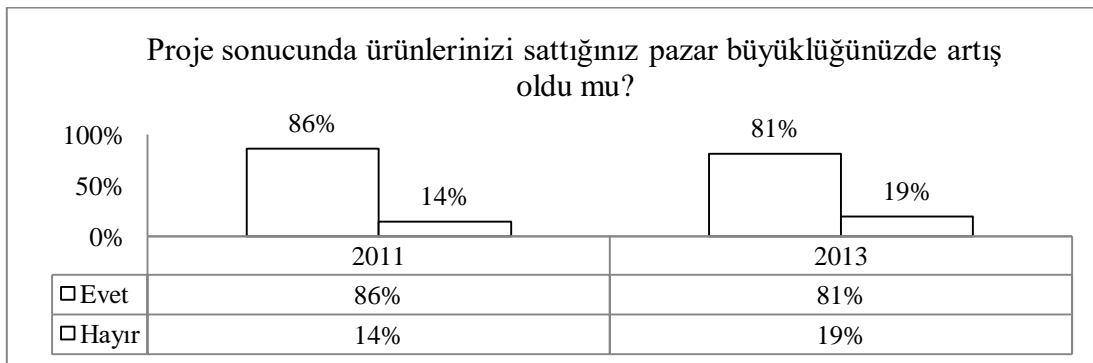
2011 yılında destek alan işletmelerin; %86'sının ürünlerini sattığı pazar büyüklüğünde artış olduğu, %14'ünde ise artış olmadığı görülmektedir.

2011 yılında destek alan işletmelerin illere göre ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış durumuna bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %90'ının ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %10'unda ise artış olmadığı; Erzincan ilindeki işletmelerin; %83'ünün ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %17'sinde ise artış olmadığı; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %80'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %20'sinde ise artış olmadığı görülmektedir. 2011 yılında destek alan işletmelerin pazarlarının büyük bir kısmını; Karadeniz, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %15'inde ise artış olmadığı görülmektedir.

2013 yılında destek alan işletmelerin illere göre ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış durumuna bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %100'ünün ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu; Erzincan ilindeki işletmelerin; %85'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %15'inde ise artış olmadığı; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %72'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %28'inde ise artış olmadığı görülmektedir. 2013 yılında destek alan işletmelerin pazarlarının büyük bir kısmını; Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır.

Grafik 41: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Sonunda Pazar Büyüklüğündeki Yüzdeler (%) Artış

Ajans tarafından desteklenen işletmelere ihracat yapıp yapmadıkları sorulmuştur.

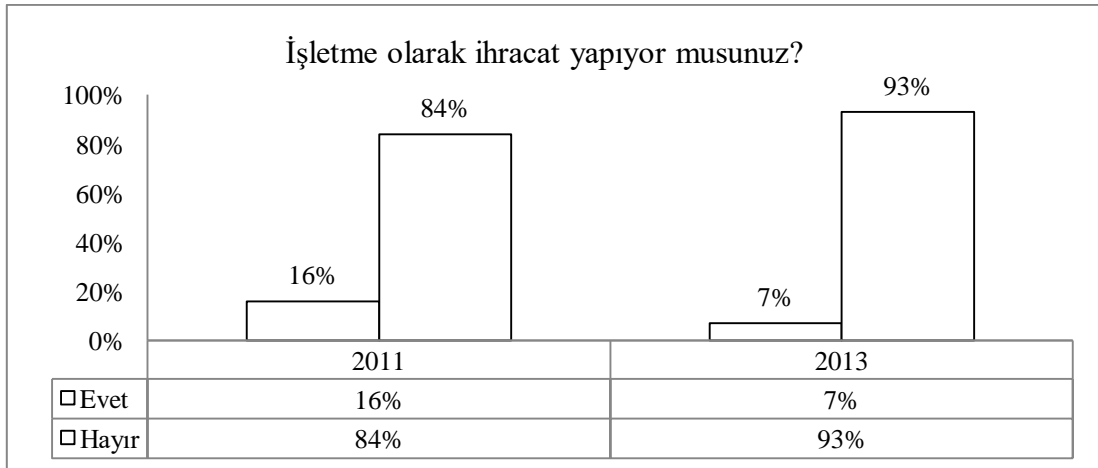
2011 yılında desteklenen işletmelerin %16'sı ihracat yaptığını belirtirken, %84'ü yapmadığını belirtmiştir. 2011 yılında destek alan Erzurum ilindeki işletmelerin 4'ü ihracat yapmaktadır. Bu işletmeler; Azerbaycan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bulgaristan, Gürcistan, Irak, İran, Katar, Makedonya, Rusya, Suudi Arabistan, Ürdün ve Yemen ülkelerine ihracat yapmaktadır.

2011 yılında destek alan Erzincan ilindeki işletmelerin 3'ü ihracat yapmaktadır. Bu işletmeler; Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan ve Kuzey Irak ülkelerine ihracat yapmaktadır. 2011 yılında destek alan Bayburt ilindeki işletmeler ihracat yapmamaktadır.

2013 yılında ise desteklenen işletmelerin %7'si ihracat yaptığını belirtirken, %93'ü yapmadığını belirtmiştir. 2013 yılında destek alan işletmelerin çoğunluğu hizmet sektöründe olduğu için, ihracat faaliyetleri yapılmamaktadır.

2013 yılında destek alan Erzurum ilindeki işletmelerin 1'i ihracat yapmaktadır. Bu işletmede; Gürcistan ülkesine ihracat yapmaktadır. Bayburt ilindeki işletmelerin 1'i ihracat yapmaktadır. Bu işletmede; Filistin ülkesine ihracat yapmaktadır. Erzincan ilindeki işletmeler ihracat yapmamaktadır.

Grafik 42: 2011 ve 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin İhracat Yapma Durumları

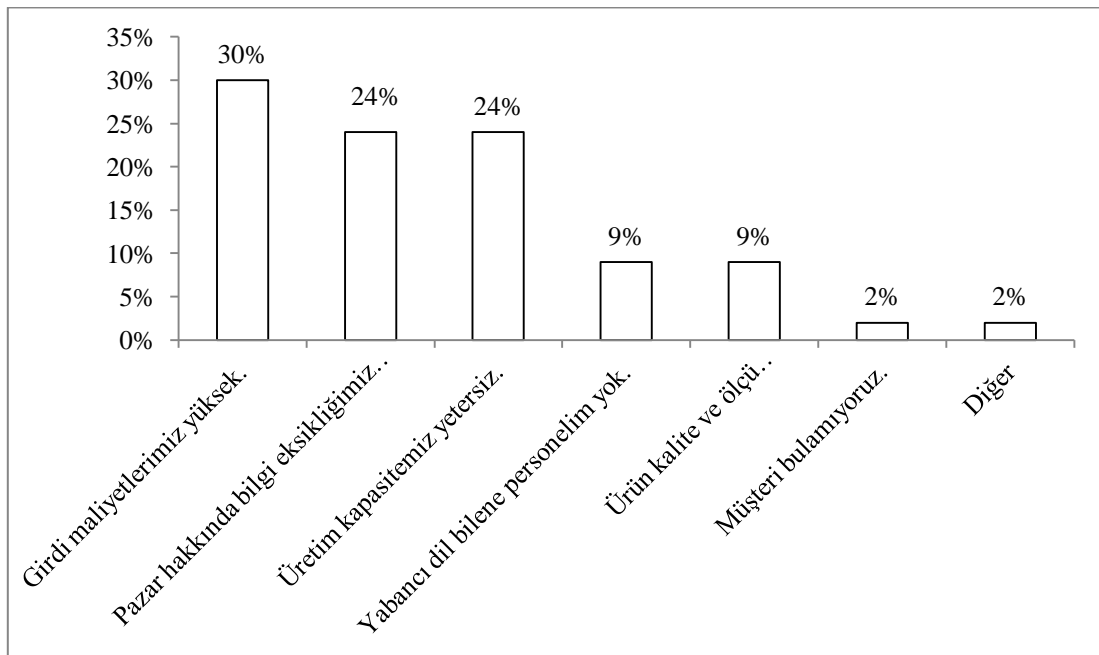

İşletmelere ihracatı nasıl gerçekleştiriyorsunuz sorulmuştur. 2011 yılında destek alan işletmelerin çoğunluğu; doğrudan yurt dışındaki müşterilerine ulaşarak yaptığını veya yurt içindeki bir ihracatçı şirket aracılığıyla ihracatı yapmaktadır.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin çoğunluğu; doğrudan yurt dışındaki müşterilerine ulaşarak yaptığını veya doğrudan yurt dışı toptancı şirketler aracılığıyla ihracatı yapmaktadır.

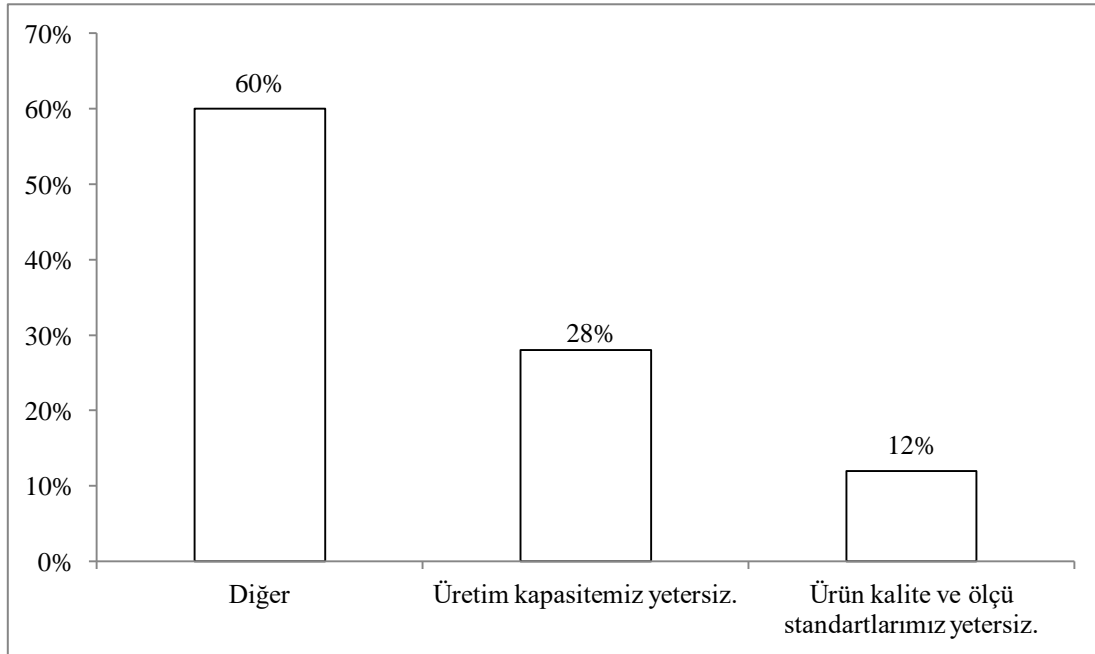
İhracat yapmayan şirketlerin neden ihracat yapmadıkları sorulmuştur. 2011 yılında destek alıp ihracat yapamayan işletmelerin; %30'u girdi maliyetlerinin yüksek olduğunu, %24'ü pazar hakkında bilgi eksikliklerinin var olduğunu, %24'ü üretim kapasitelerinin yetersiz olduğunu, %9'u yabancı dil bilen personeli olmadığını, %9'u ürün kalite ve ölçü standartlarının yetersiz olduğunu, %2'si müşteri bulamadığını ve %2'si ise diğer nedenlerden dolayı ihracat yapamadıklarını belirttiği Grafik 43'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında işletmelerin çoğunluğu; girdi maliyetlerinin yüksek olması, pazar hakkında bilgi eksikliklerinin var olması ve üretim kapasitelerinin yetersiz olmasından dolayı ihracat yapamadıklarını göstermektedir.

Grafik 43: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Neden İhracat Yapmadıklarının Yüzdeler (%) Dağılımı

2013 yılında ise destek alıp ihracat yapamayan işletmelerin; %60'diğer, %28'i üretim kapasitelerinin yetersiz olduğunu ve %12'si ürün kalite ve ölçü standartlarının yetersiz olduğundan dolayı ihracat yapamadıklarını belirttiği Grafik 44'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında işletmelerin çoğunluğu; diğer cevabını vermişlerdir. Bunun nedeni ise işletmelerin çoğu, hizmet sektörü olduğu için ihracat yapamamaktadırlar.

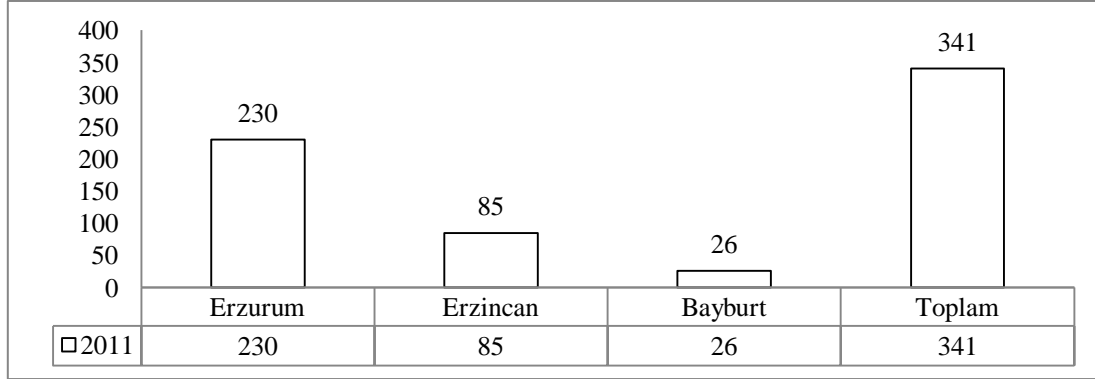
Grafik 44: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Neden İhracat Yapmadıklarının Yüzdeler (%) Dağılımı

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; proje kapsamında istihdam sağlayıp sağlamadıkları sorulmuştur.

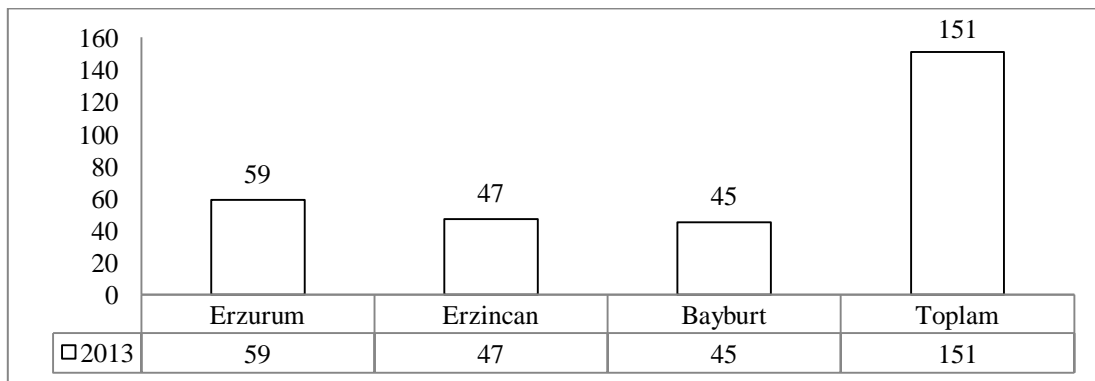
2011 yılında destek alan işletmelerin; %84'ü istihdam sağladığını, %16'sı ise sağlamadığını belirtmiştir. Erzurum ilinde destek alan 21 işletmenin; 19'u istihdam sağladığını, 2'si ise sağlamadığını belirtmiştir. Erzincan ilinde destek alan 18 işletmenin; 14'ü istihdam sağladığını, 4'ü ise sağlamadığını belirtmiştir. Bayburt ilinde destek alan 5 işletmenin; tamamı istihdam sağladığını belirtmiştir. Erzurum ilinde; 230 kişi, Erzincan ilinde; 85 kişi ve Bayburt ilinde ise 26 kişi olmak üzere toplamda 341 kişinin istihdam edildiği Grafik 45'de gösterilmiştir.

Grafik 45: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Kapsamında İstihdam Sağlaması

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'i istihdam sağladığını, %15'i ise sağlamadığını belirtmiştir. Erzurum ilinde destek alan 9 işletmenin; 8'i istihdam sağladığını, 1'i ise sağlamadığını belirtmiştir. Erzincan ilinde destek alan 7 işletmenin; tamamı istihdam sağladığını belirtmiştir. Bayburt ilinde destek alan 11 işletmenin; 8'i istihdam sağladığını, 3'ü ise sağlamadığını belirtmiştir. Erzurum ilinde; 59 kişi, Erzincan ilinde; 47 kişi ve Bayburt ilinde ise 45 kişi olmak üzere toplamda 151 kişinin istihdam edildiği Grafik 46'da gösterilmiştir.

Grafik 46: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Kapsamında İstihdam Sağlaması

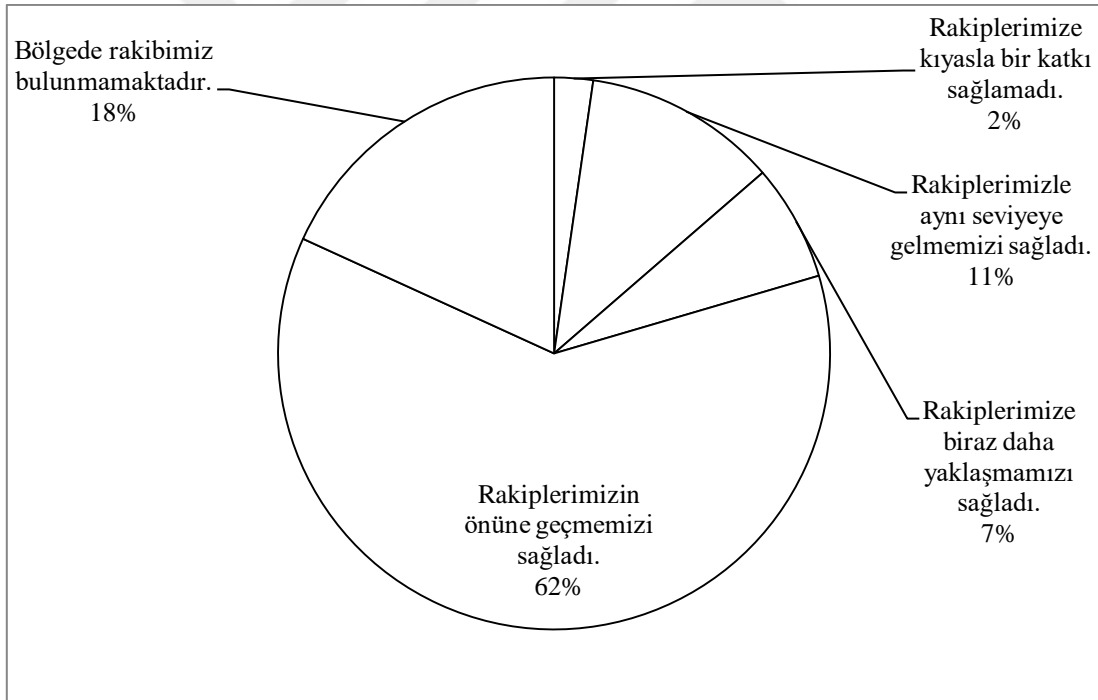
Grafik 45 ve 46'daki verilere göre bölgede 2011 ve 2013 yılında ajans tarafından desteklenen işletmelerin; büyük çoğunluğunun istihdamını artırdığı görülmektedir. Ajansın amaçları doğrultusunda belirlediği öncelikler arasında yer

alan istihdamın artırılması; 2011 ve 2013 yılında verilen desteklerde etkili sonuçlar elde edildiği saptanmıştır.

İşletmelere rakiplerinizle kıyasladığımızda projenin size ne gibi faydaları olduğu sorulmuştur.

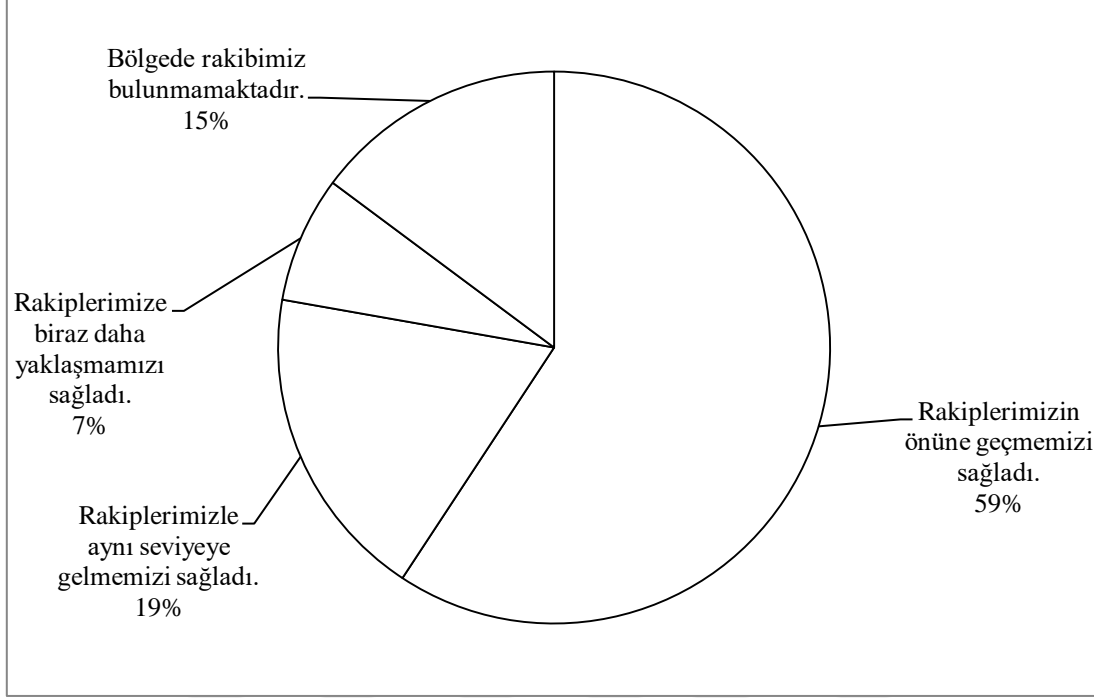
2011 yılında desteklenen işletmelerin; %62'si rakiplerinin önüne geçmesini sağladığını, %18'i bölgede rakibinin bulunmadığını, %11'i rakipleriyle aynı seviyeye (üretim kalitesi, kapasite vb.) gelmesini sağladığını, %7'si rakiplerine biraz daha yaklaşmasını sağladığını ve %2'si ise rakiplerine kıyasla bir katkı sağlamadığını belirttiği Grafik 47'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında ajanstan 2011 yılında destek alan işletmelerin; büyük çoğunluğunda proje faydalı olmuştur.

Grafik 47: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Faydaları

2013 yılında ise desteklenen işletmelerin; %59'u rakiplerinin önüne geçmesini sağladığını, %19'u rakipleriyle aynı seviyeye (üretim kalitesi, kapasite vb.) gelmesini sağladığını, %15'i bölgede rakibinin bulunmadığını ve %7'si ise rakiplerine biraz daha yaklaşmasını sağladığını belirttiği Grafik 48'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında 2013 yılında ajanstan destek alan işletmelerin; büyük çoğunluğunda proje faydalı olmuştur.

Grafik 48: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Faydaları

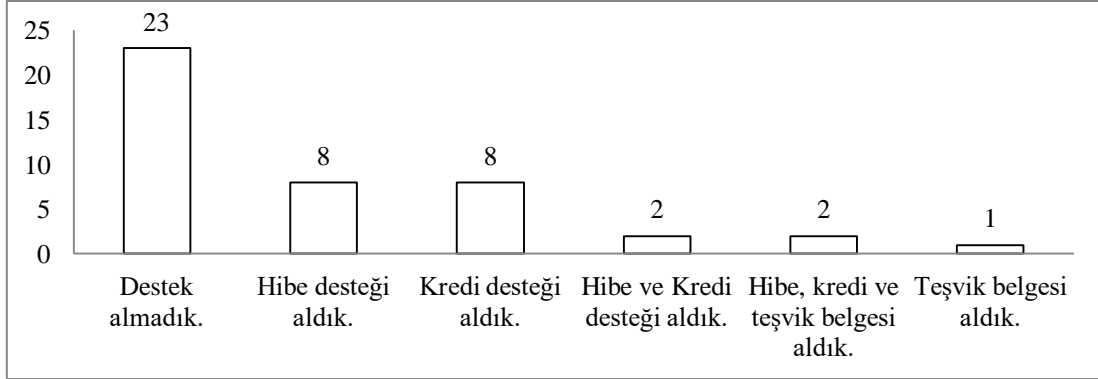

Ajans tarafından destek alan işletmelere; daha önce herhangi bir kurum ya da kuruluştan hibe, kredi ya da teşvik desteği alıp almadıkları sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %48'i herhangi bir kurum ya da kuruluştan hibe, kredi ya da teşvik desteği aldığını, %52'si ise almadığını belirtmiştir. Grafik 49'da 2011 yılında desteklen işletmelerin; 23'ünün destek almadığı, 8'inin hibe desteği aldığı, 8'inin kredi desteği aldığı, 2'sinin hibe ve kredi desteği aldığı, 2'sinin hibe, kredi ve teşvik belgesi aldığı ve 1'inin ise teşvik belgesi aldığı gösterilmiştir.

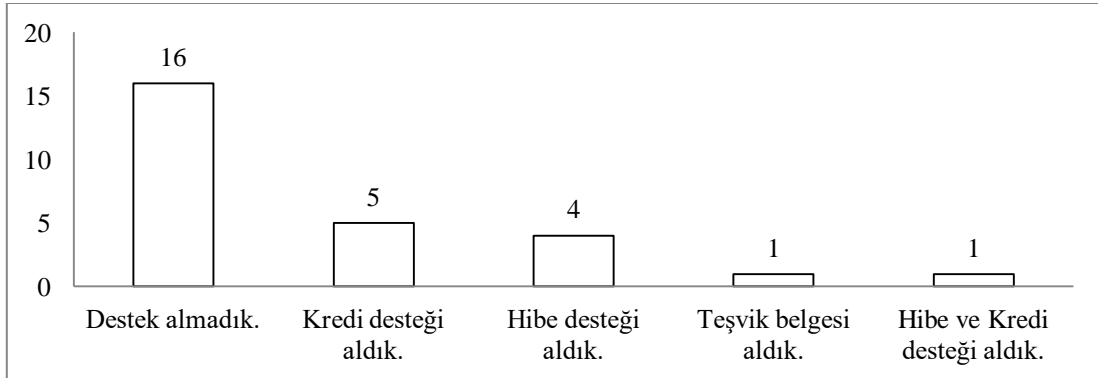

Grafik 49: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Aldıkları Destek Türleri

2013 yılında destek alan işletmelerin; %41'i herhangi bir kurum ya da kuruluştan hibe, kredi ya da teşvik desteği aldığını, %59'u ise almadığını belirtmiştir. Grafik 50'de 2013 yılında desteklenen işletmelerin; 16'sının destek almadığı, 5'inin kredi desteği aldığı, 4'ünün hibe desteği aldığı, 1'inin teşvik belgesi aldığı ve 1'inin ise hibe ve kredi desteği aldığı gösterilmiştir.

Grafik 50: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Aldıkları Destek Türleri

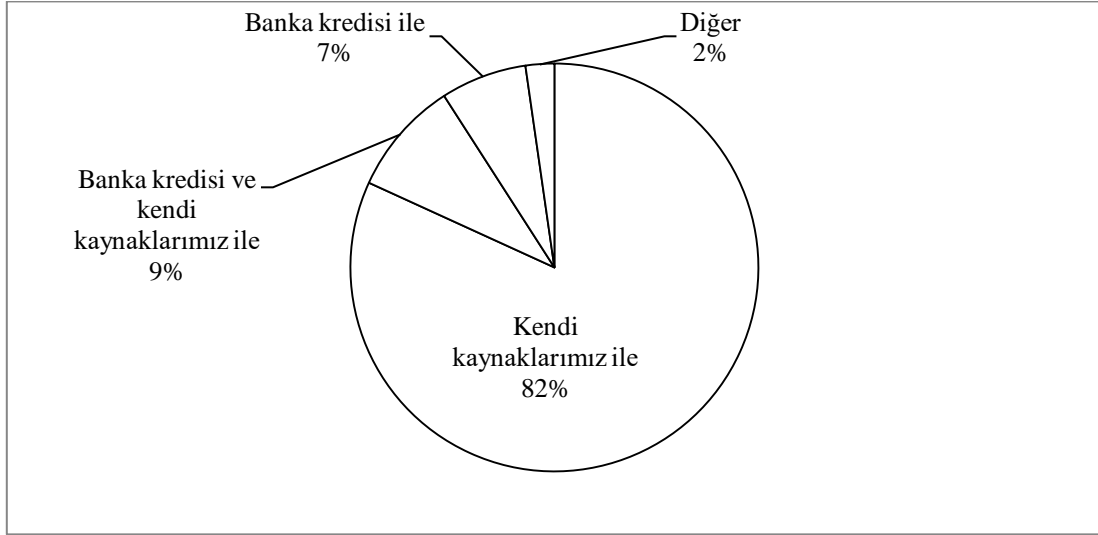

Ajans tarafından desteklenen işletmelere projenin eş finansmanını (hibe dışında kalan tutarı) nasıl karşıladıkları sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %82'si kendi kaynakları ile karşıladığını, %9'u banka kredisi ve kendi kaynakları ile karşıladığını ve %7'si ise banka kredisi ile karşıladığını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; işletmelerin kendi

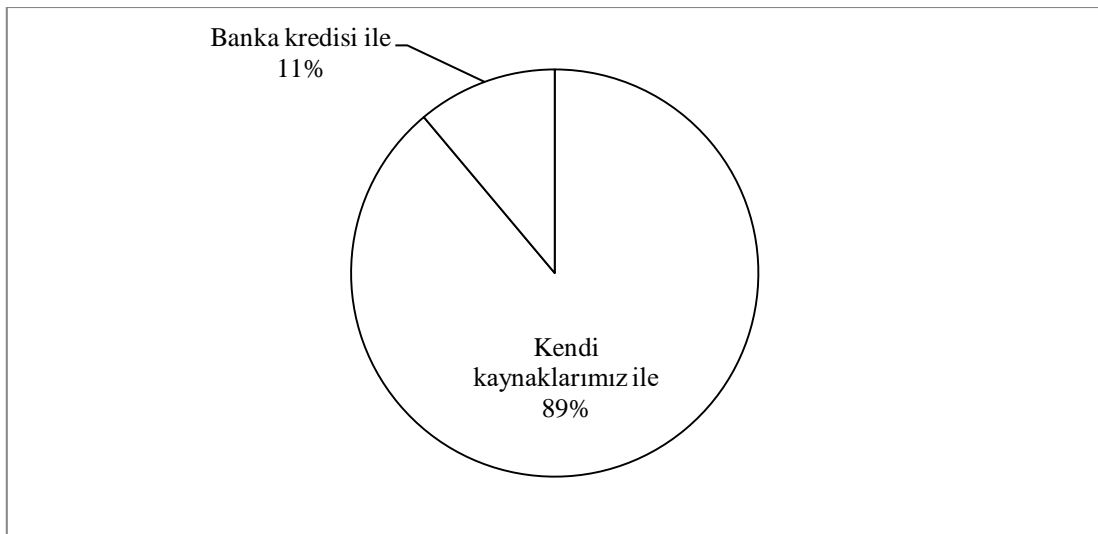
kaynaklarını kullanması, eş finansman bulmakta herhangi bir sıkıntı çekmediklerini göstermektedir.

Grafik 51: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Eş Finansman Karşılama Şekilleri

2013 yılında destek alan işletmelerin; %89'u kendi kaynakları ile karşıladığını belirtirken ve %11'i ise banka kredisi ile karşıladığını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; işletmelerin kendi kaynaklarını kullanması, eş finansman bulmakta herhangi bir sıkıntı çekmediklerini göstermektedir.

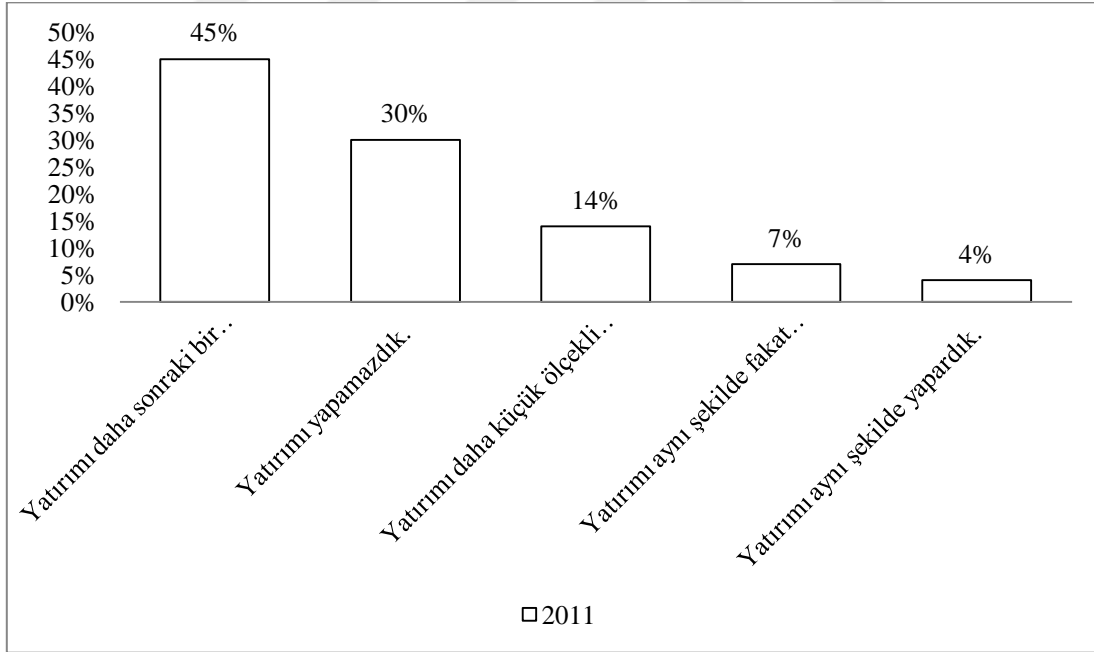
Grafik 52: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Eş Finansman Karşılama Şekilleri

İşletmelere ajans tarafından bu projeniz desteklenmeseydi yine de bu yatırımı gerçekleştirip gerçekleştirmeyecekleri sorulmuştur.

2011 yılında desteklenen işletmelerin; %45'i yatırımı daha sonraki bir zamanda yapacağını, %30'u yatırımı yapamayacaklarını, %14'ü yatırımı daha küçük ölçekli yapacağını, %7'si yatırımı aynı şekilde fakat bölge (Erzurum-Erzincan-Bayburt) dışına yapacağını ve % 4'ü ise yatırımı aynı şekilde yapacağı Grafik 53'de gösterilmiştir. 2011 yılında ajans tarafından verilen destekler olmasaydı, 13 proje yararlanıcısı yatırımını yapamayacağını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; ajansın projelere desteği olmasa da, çoğu işletme sahibi bu yatırımlarını yapacağı söylenebilir. Ajans tarafından Mali Destek Programı kapsamında verilen desteklerin büyük çoğunluğu, hali hazırda gerçekleştirilecek yatırımlara verildiği görülmektedir.

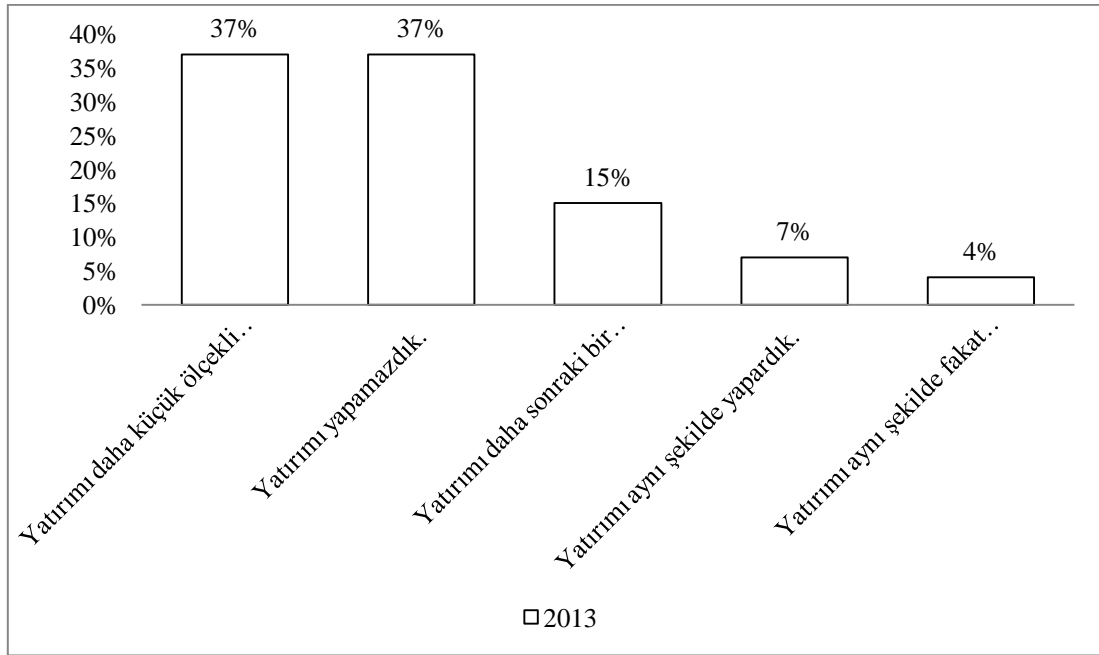
Grafik 53: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Projeyi Gerçekleştirme Durumları

2013 yılında ise desteklenen işletmelerin; %37'si yatırımı daha küçük ölçekli yapacağını, %37'si yatırımı yapamayacaklarını, %15'i yatırımı daha sonraki bir zamanda yapacağını, %7'si yatırımı aynı şekilde yapacağını ve %4'ü ise yatırımı aynı şekilde fakat bölge (Erzurum-Erzincan-Bayburt) dışına yapacağı Grafik 54'de gösterilmiştir. 2013 yılında ajans tarafından verilen destekler olmasaydı, 13 proje

yararlanıcısı yatırımını yapamayacağını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; ajansın projelere desteği olmasa da, çoğu işletme sahibi bu yatırımlarını yapacağı söylenebilir. Ajans tarafından Mali Destek Programı kapsamında verilen desteklerin büyük çoğunluğu, hali hazırda gerçekleştirilecek yatırımlara verildiği görülmektedir.

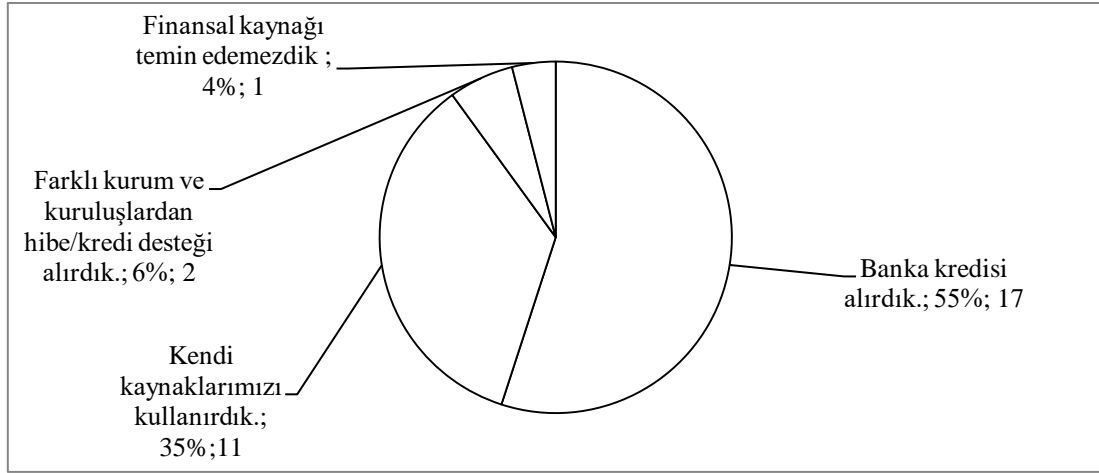
Grafik 54: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Projeyi Gerçekleştirme Durumları

İşletmelere ajans tarafından verilen hibe desteği olmasaydı, gerekli finansal kaynağı nereden temin edecekleri sorulmuştur.

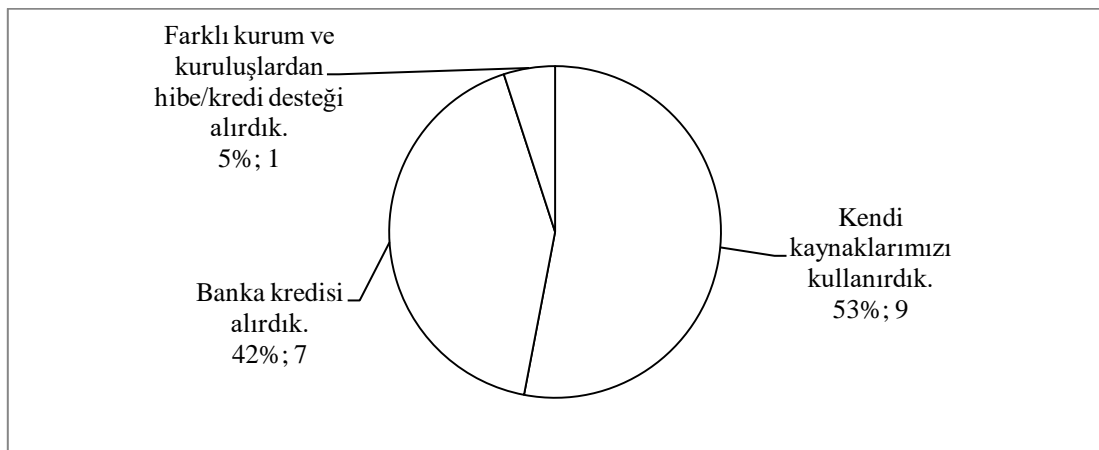
2011 yılında desteklenen 44 işletmenin; 13'ü ajans projesini desteklemediğinde, yatırımı yapamayacağı cevabını verdiği Grafik 53'de değinilmişti. Geriye kalan 31 işletmenin gerekli hibe desteği olmadan finansal kaynağı karşılamak için; %55'i banka kredisi alacağını, %35'i kendi kaynaklarını kullanacağını, %5'i farklı kurum ve kuruluşlardan hibe/kredi desteği alacağını ve %4'ü ise finansal kaynağı temin edemeyeceği Grafik 55'de gösterilmiştir. Finansal kaynağı temin edemeyeceğini belirten işletme sayısının çok az olması gösteriyor ki; işletmelerin durumlarının iyi olduğunu ve ajans tarafından desteklenmeseler bile finansal kaynağı temin etmede zorlanmayacaklarını göstermektedir.

Grafik 55: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Finansal Kaynağı Temin Edebilme Durumları

2013 yılında ise desteklenen 27 işletmenin; 13'ü ajans projesini desteklemediğinde, yatırımı yapamayacağı cevabını verdiği Grafik 54'de değinilmişti. Geriye kalan 14 işletmenin gerekli hibe desteği olmadan finansal kaynağı karşılamak için; %42'si banka kredisi alacağını, %53'ü kendi kaynaklarını kullanacağını ve %5'i ise farklı kurum ve kuruluşlardan hibe/kredi desteği alacağını Grafik 56'da gösterilmiştir. Finansal kaynağı temin edemeyeceğini belirten işletme bulunmamaktadır. Bu durum işletmelerin durumlarının iyi olduğunu ve ajans tarafından desteklenmeseler bile finansal kaynağı temin etmede zorlanmayacaklarını göstermektedir.

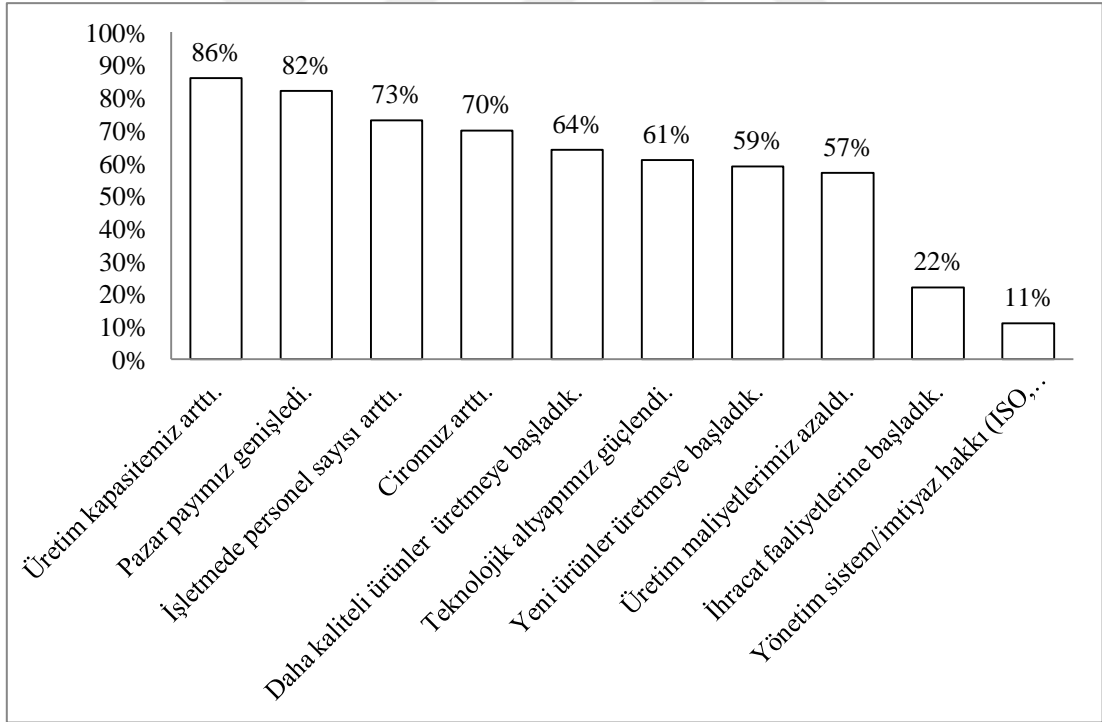
Grafik 56: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajans Desteği Olmadan Finansal Kaynağı Temin Edebilme Durumları

Desteklenen işletmelere projenin en önemli çıktıları neler olduğu sorulmuştur.

2011 yılında ajans tarafından desteklenen işletmelerin; %86'sının Üretim kapasitesinin arttığı, %82'sinin Pazar payının genişlediği, %73'ünün İşletmesinde personel sayısının arttığı, %70'inin Ciro sununun arttığı, %64'ünün Daha kaliteli ürünler üretmeye başladığı, %61'inin Teknolojik altyapısının güçlendiği, %59'unun Yeni ürünler üretmeye başladığı, %57'sinin Üretim maliyetlerinin azaldığı, %22'sinin İhracat faaliyetlerine başladığı ve %11'inin ise Yönetim sistem/imtiyaz hakkı (ISO, OHSAS, HACCP, TSE, CE, Patent vb.) belgelerine sahip olduğu projenin en önemli çıktıları olarak Grafik 57'de gösterilmiştir.

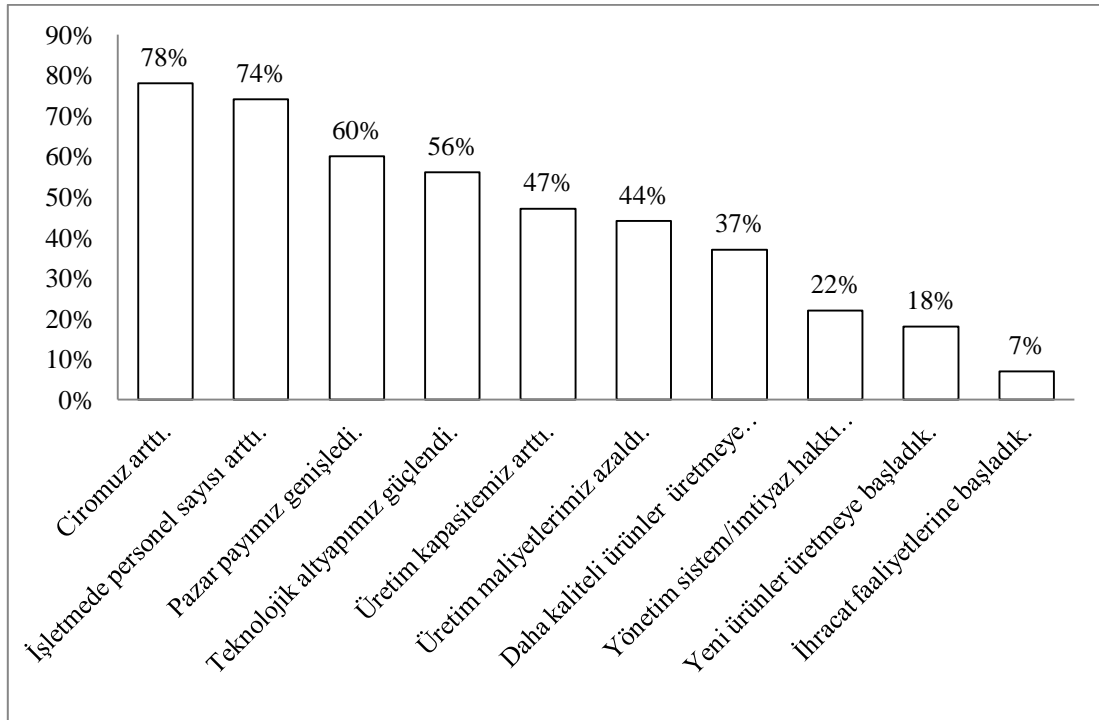
Grafik 57: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmeler İçin Projenin En Önemli Çıktıları

2013 yılında ise ajans tarafından desteklenen işletmelerin; %78'inin Ciro sununun arttığı, %74'ünün İşletmesinde personel sayısının arttığı, %60'ının Pazar payının genişlediği, %56'sının Teknolojik altyapısının güçlendiği, %47'sinin Üretim kapasitesinin arttığı, %44'ünün Üretim maliyetlerinin azaldığı, %37'sinin Daha

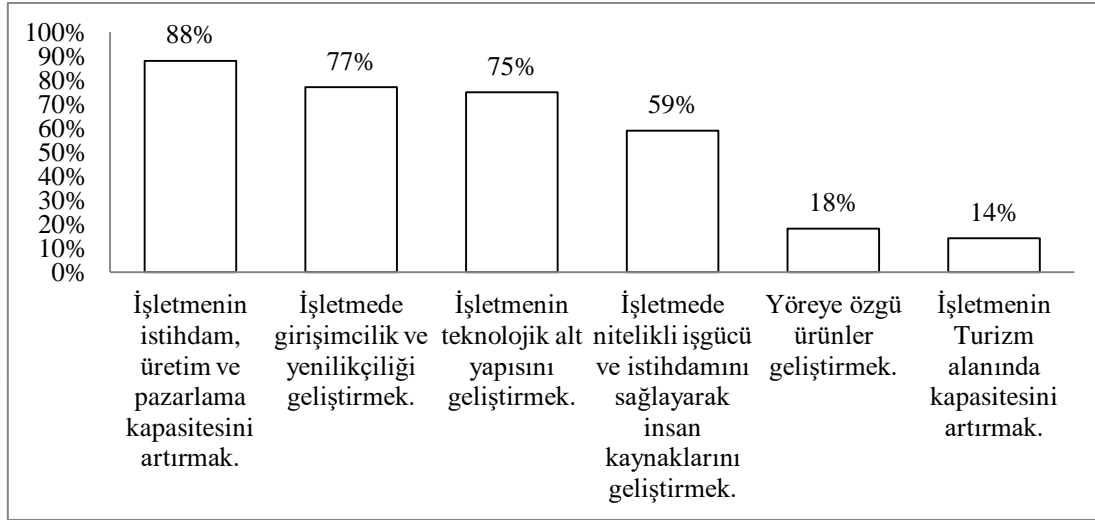
kaliteli ürünler üretmeye başladığı, %22'sinin Yönetim sistem/imtiyaz hakkı (ISO, OHSAS, HACCP, TSE, CE, Patent vb.) belgelerine sahip olduğu, %18'inin Yeni ürünler üretmeye başladığı ve %7'sinin ise Üretim maliyetlerinin azaldığı projenin en önemli çıktıları olarak Grafik 58'de gösterilmiştir

Grafik 58: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmeler İçin Projenin En Önemli Çıktıları

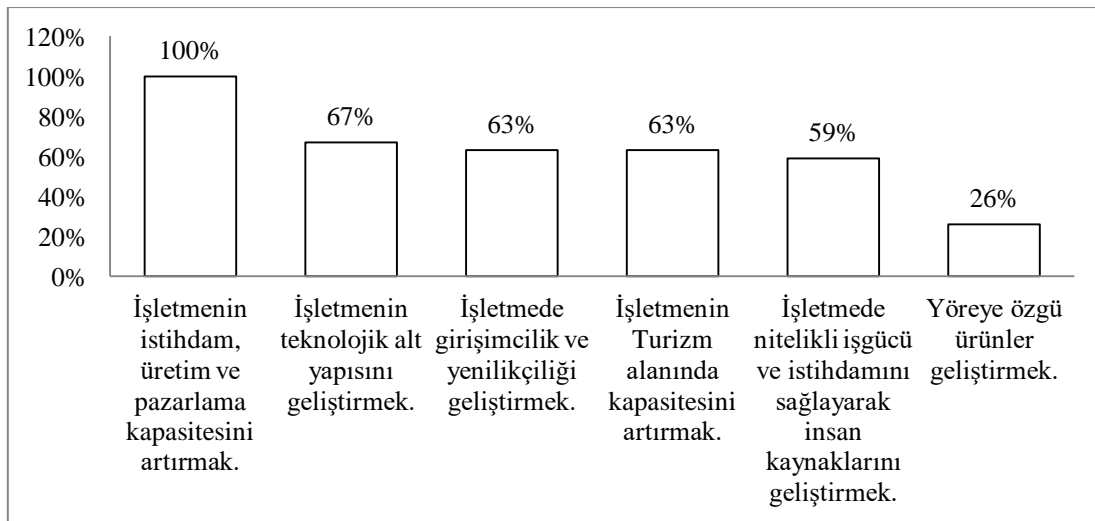
Desteklenen işletmelere bu projeyi gerçekleştirme nedenleri sorulmuştur. Grafik 59'da gösterildiği gibi, 2011 yılında desteklenen işletmelerin; %88'i işletmenin istihdam, üretim ve pazarlama kapasitesini artırmak, %77'si işletmede girişimcilik ve yenilikçiliği geliştirmek, %75'i işletmenin teknolojik alt yapısını geliştirmek, %59'u işletmede nitelikli işgücü ve istihdamını sağlayarak insan kaynaklarını geliştirmek, %18'i yöreye özgü ürünler geliştirmek ve %14'ü ise işletmenin turizm alanında kapasitesini artırmak olarak belirtmiştir.

Grafik 59: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Projeyi Gerçekleştirme Nedenleri

Grafik 60'da gösterildiği gibi, 2013 yılında ise desteklenen işletmelerin; %100'ü işletmenin istihdam, üretim ve pazarlama kapasitesini artırmak, %67'si işletmenin teknolojik alt yapısını geliştirmek, %63'ü işletmede girişimcilik ve yenilikçiliği geliştirmek, %63'ü işletmenin turizm alanında kapasitesini artırmak, %59'u işletmede nitelikli işgücü ve istihdamını sağlayarak insan kaynaklarını geliştirmek ve %26'sı ise yöreye özgü ürünler geliştirmek olarak belirtmiştir.

Grafik 60: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Projeyi Gerçekleştirme Nedenleri

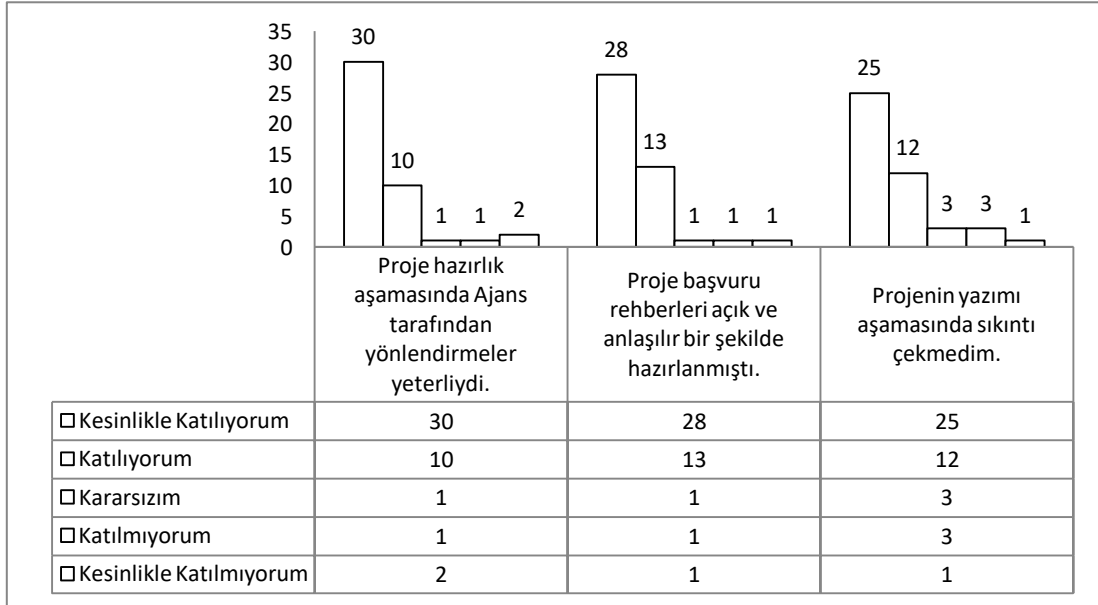

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ajansın proje hazırlık sürecine ilişkin sorular sorulmuştur.

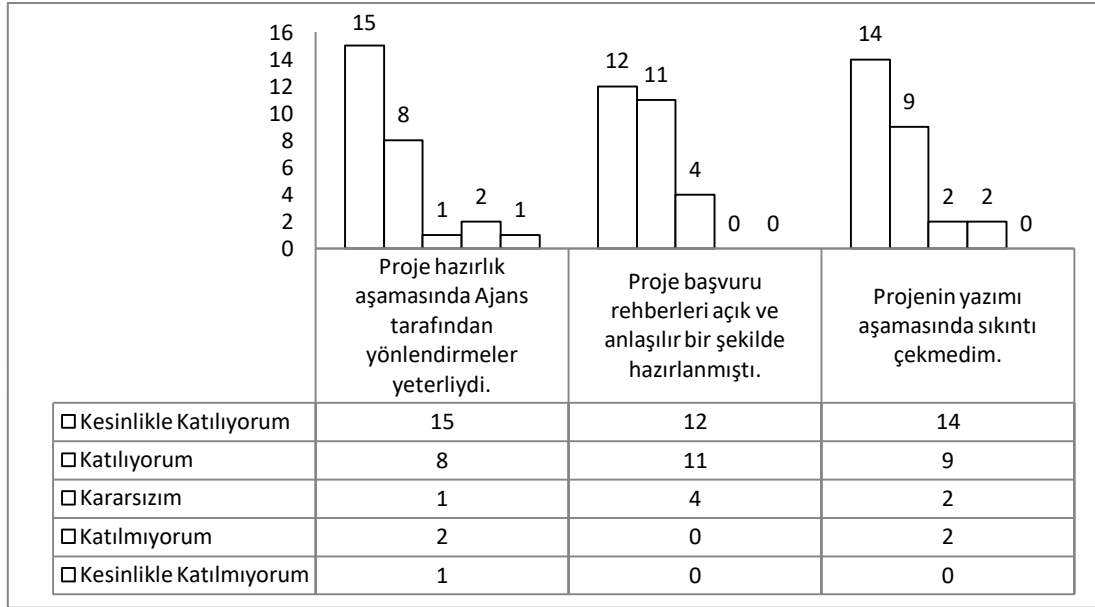
2011 yılında destek alan işletmelerin; %90'nı proje hazırlık aşamasında ajans tarafından yönlendirmelerin yeterli olduğunu, %93'ü proje başvuru rehberleri açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlandığını ve %84'ü de projenin yazımı aşamasında sıkıntı çekmediğini belirttiği Grafik 61'de gösterilmiştir.

Grafik 61: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'i proje hazırlık aşamasında ajans tarafından yönlendirmelerin yeterli olduğunu, %85'i proje başvuru rehberleri açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlandığını ve %85'i de projenin yazımı aşamasında sıkıntı çekmediğini belirttiği Grafik 62'de gösterilmiştir.

Grafik 62: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri

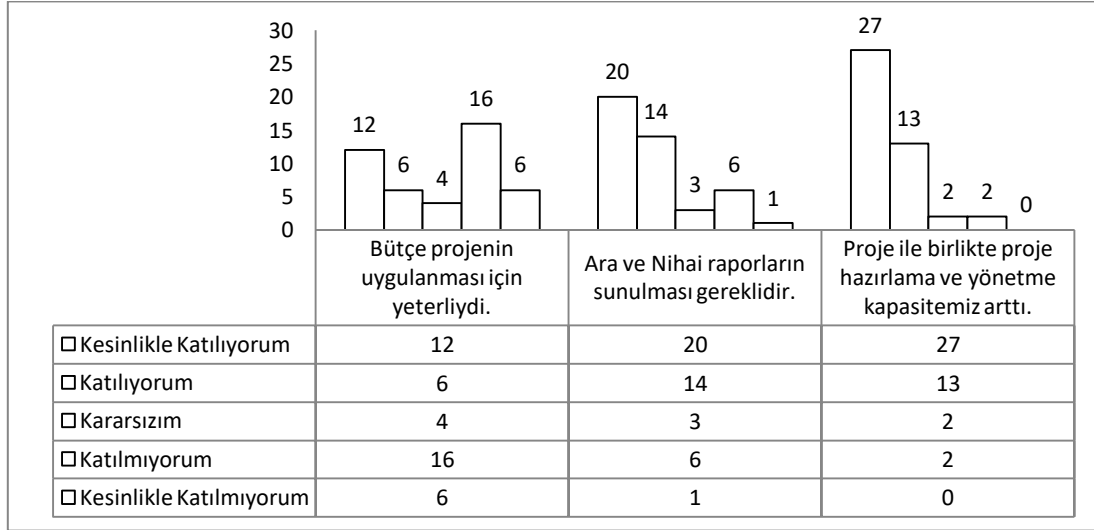
2011 ve 2013 yılında ajans tarafından desteklenen işletmelerin proje hazırlık sürecine ilişkin görüşleriyle ilgili sonuçlara bakıldığında; yararlanıcı işletmelerin proje hazırlık süreciyle alakalı görüşleri olumlu olduğu gözükse de, gerçekleştirilen ziyaretler esnasında proje başvurusu yapan işletme sahiplerinin bu konular hakkında fazla bilgiye sahip olmadıkları, projelerini genellikle danışmanlar tarafından yapıldığı için çok fazla sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ajansın proje hazırlık sürecini iyi yönetebilmesi için ajans personelinin, destek alan işletme sahipleri ile sıkı bir irtibat içerisinde olmalıdır. Aynı zamanda, işletme sahiplerinin de bu sürecin her aşamasında, projesini yazan danışmanla her zaman bilgi alışverişini içinde olmalıdır.

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde proje yazma eğitimlerinin daha çok yaygın hale getirilmeli ve teori olarak verilen eğitimlerden ziyade, uygulamalı olarak yapılması daha faydalı olacaktır.

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ajansın raporlama ve uygulama süreçlerine ilişkin sorular sorulmuştur. 2011 yılında destek alan işletmelerin; %50'si bütçe proje uygulaması için yeterli olduğunu, %77'si ara ve nihai raporların

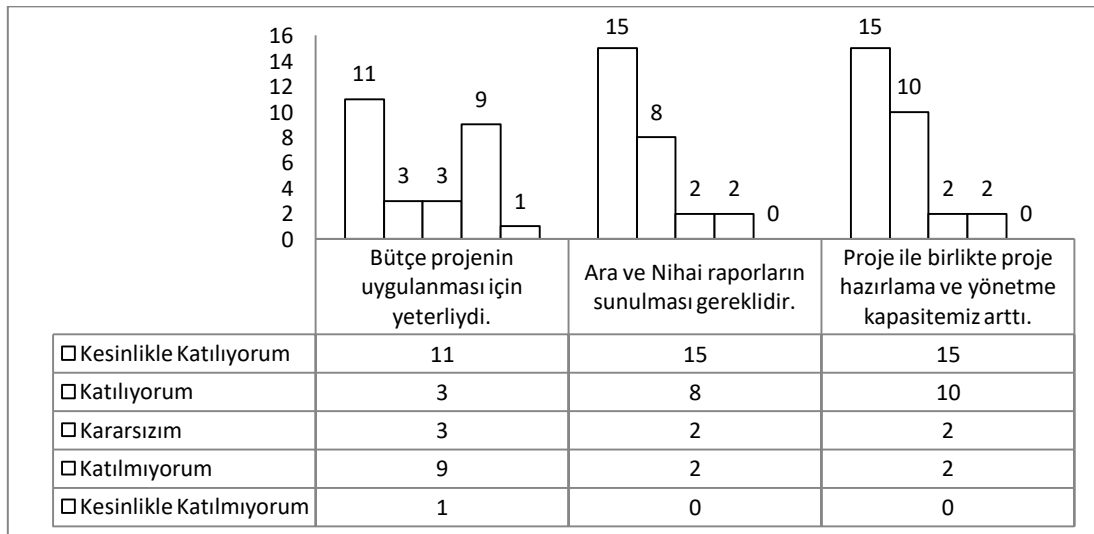
sunulması gerekli olduğunu ve %90'ı da proje ile birlikte proje hazırlama ve yönetme kapasitesinin arttığını belirttiği Grafik 63'de gösterilmiştir.

Grafik 63: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajansın Raporlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %51'i bütçe proje uygulaması için yeterli olduğunu, %85'i ara ve nihai raporların sunulması gerekli olduğunu ve %93'ü de proje ile birlikte proje hazırlama ve yönetme kapasitesinin arttığını belirttiği Grafik 64'de gösterilmiştir.

Grafik 64: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Ajansın Raporlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşleri

2011 yılında destek alan işletmelerin %50'si ve 2013 yılında ise işletmelerin %49'u proje bütçelerinin uygulanacak projeleri yapmak için yeterli olmadığını belirtmişler. Bunun sebebi olarak işletmeler; istedikleri destek tutarları değil de, ajans tarafından bu istenilen destek tutarlarında revizyona giderek destek vermesi çoğu işletmeyi olumsuz yönde etkilemiştir.

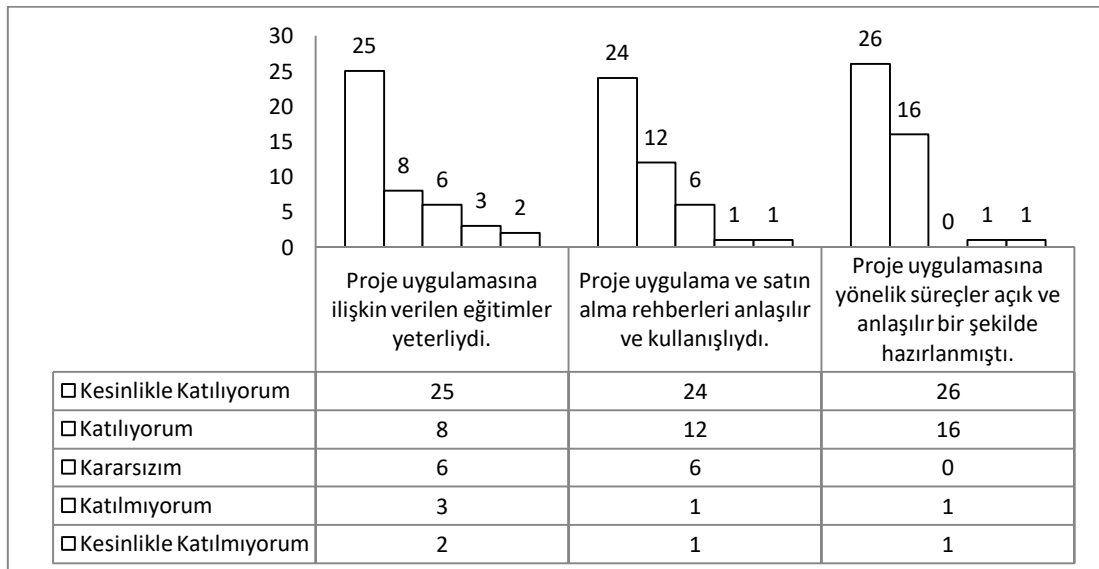
2011 ve 2013 yılında raporlamanın beklenenin aksine yüksek bir oranda çıkması ise şaşırtıcı bir durum olmuştur. İşletmeleri projelerinin uygulanması aşamasında en çok zorlayan durumlar; evraksal süreçler ve bürokrasi olmuştur.

Her iki yılda da destek alan işletmelerin; proje hazırlama ve yönetme kapasitelerinin arttığı ve bu artışın nedeni ise çoğu projenin hazırlık ve uygulamalarında aktif bir şekilde rol alan danışmanlardır.

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ajansın proje uygulama sürecine ilişkin sorular sorulmuştur.

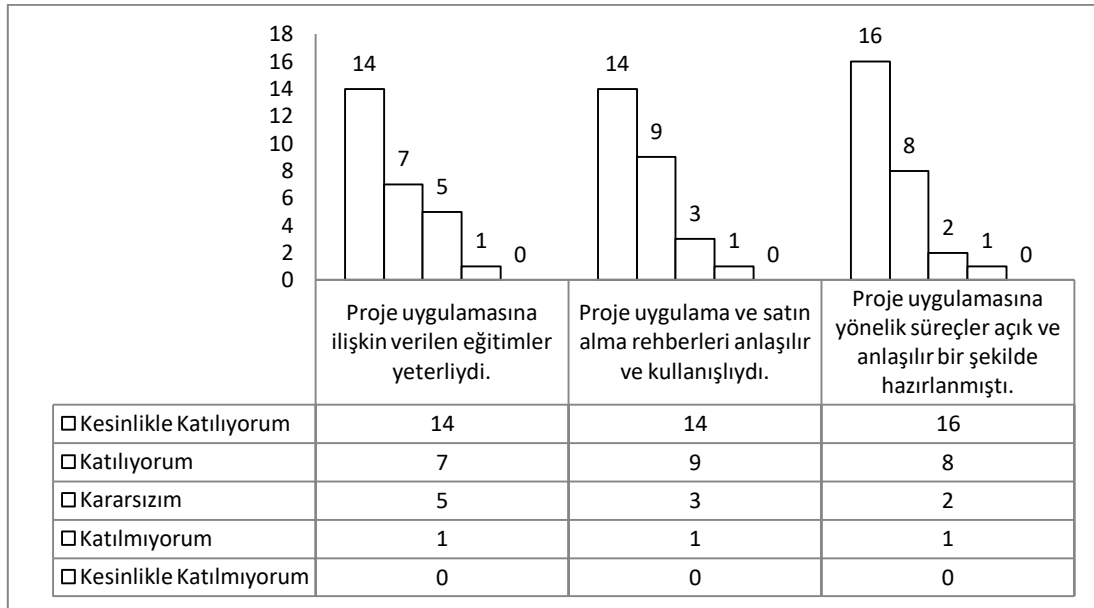
2011 yılında destek alan işletmelerin; %75'i proje uygulamasına ilişkin verilen eğitimler yeterli olduğunu, %81'i proje uygulama ve satın alma rehberleri anlaşılır ve kullanışlı olduğunu ve %95'i de proje uygulamasına yönelik süreçler açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmış olduğunu belirttiği Grafik 65'de gösterilmiştir.

Grafik 65: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %77'si proje uygulamasına ilişkin verilen eğitimler yeterli olduğunu, %85'i proje uygulama ve satın alma rehberleri anlaşılır ve kullanışlı olduğunu ve %88'i de proje uygulamasına yönelik süreçler açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmış olduğunu belirttiği Grafik 66'da gösterilmiştir.

Grafik 66: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri

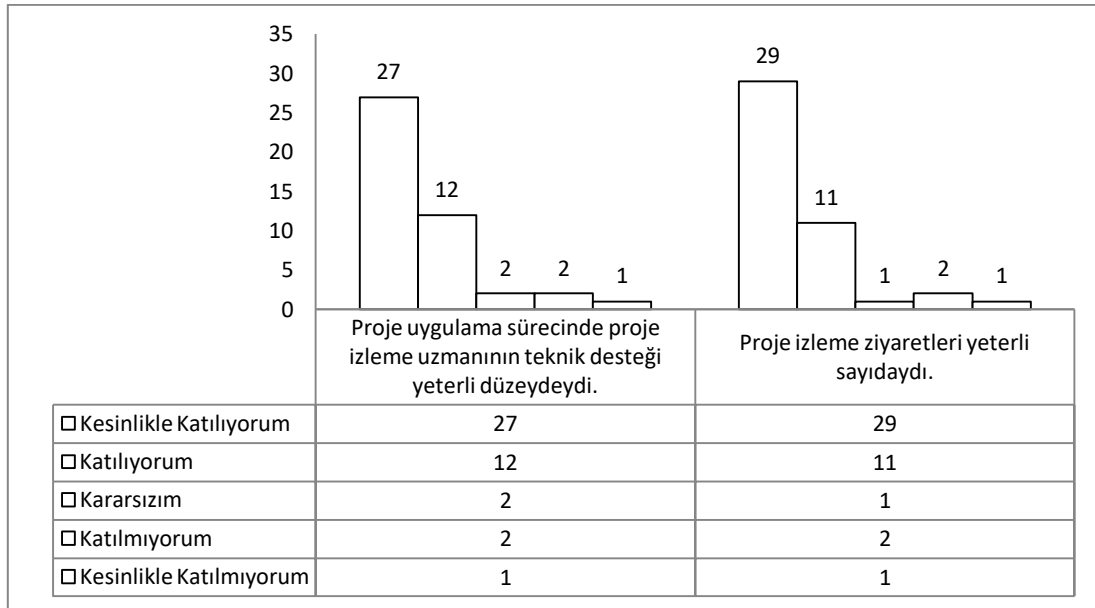
2011 ve 2013 yılında destek alan işletmelerin proje uygulama sürecine ilişkin görüşleri olumludur. Mali Destek Programları kapsamında; Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde çalışan ajans personelleri tarafından eğitim toplantıları ve seminerler düzenlenmiştir. Bu toplantılarda projelerin uygulanması aşamasında destek almaya hak kazanan yararlanıcılar tarafından uyulması gereken usul ve esasların yer aldığı kitapçıklar dağıtılmıştır.

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ajansın proje izleme sürecine ilişkin sorular sorulmuştur.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %88'i proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteği yeterli düzeyde olduğunu ve %90'ı da proje izleme ziyaretleri yeterli sayıda olduğunu belirttiği Grafik 67'de gösterilmiştir.

2011 yılında destek alan 44 işletmenin; 40'ı proje izleme ziyaretlerinin yeterli olduğunu, 3 işletme ise yetersiz olduğunu belirtmiştir. 39 işletme sahibi proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteğinin yeterli olduğunu belirttiği, 3 işletme ise yeterli olmadığını belirtmiştir.

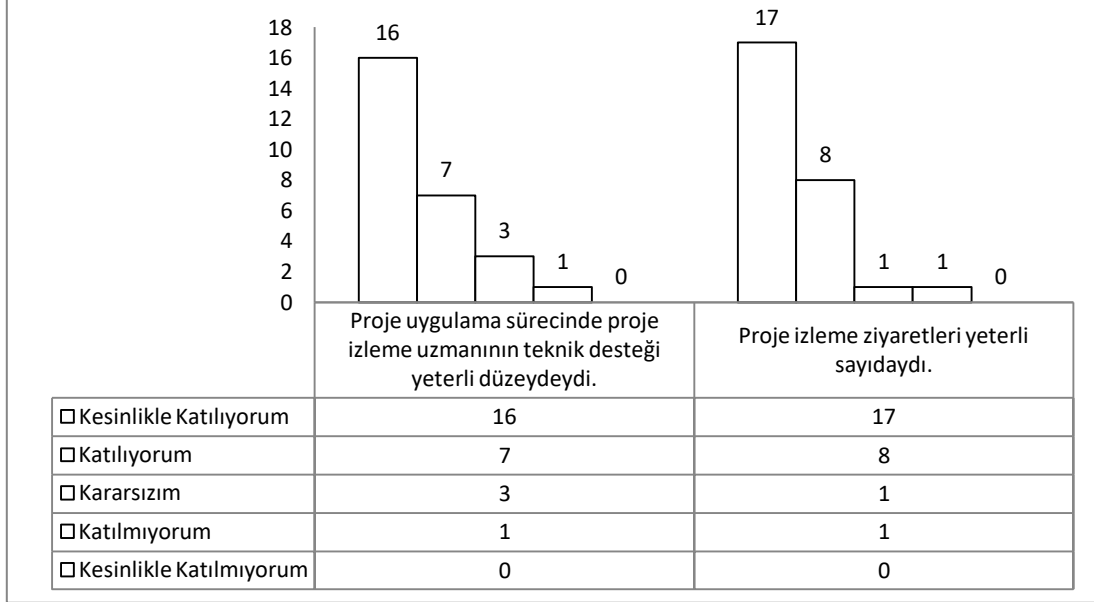
Grafik 67: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje İzleme Sürecine İlişkin Görüşleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'i proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteği yeterli düzeydeydi ve %92'si de proje izleme ziyaretleri yeterli sayıda olduğunu belirttiği Grafik 68'de gösterilmiştir.

2013 yılında ise destek alan 27 işletmenin; 23'ü proje izleme ziyaretlerinin yeterli olduğunu, 1 işletme ise yetersiz olduğunu belirtmiştir. 25 işletme sahibi proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteğinin yeterli olduğunu belirttiği, 1 işletme ise yeterli olmadığını belirtmiştir.

Grafik 68: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje İzleme Sürecine İlişkin Görüşleri

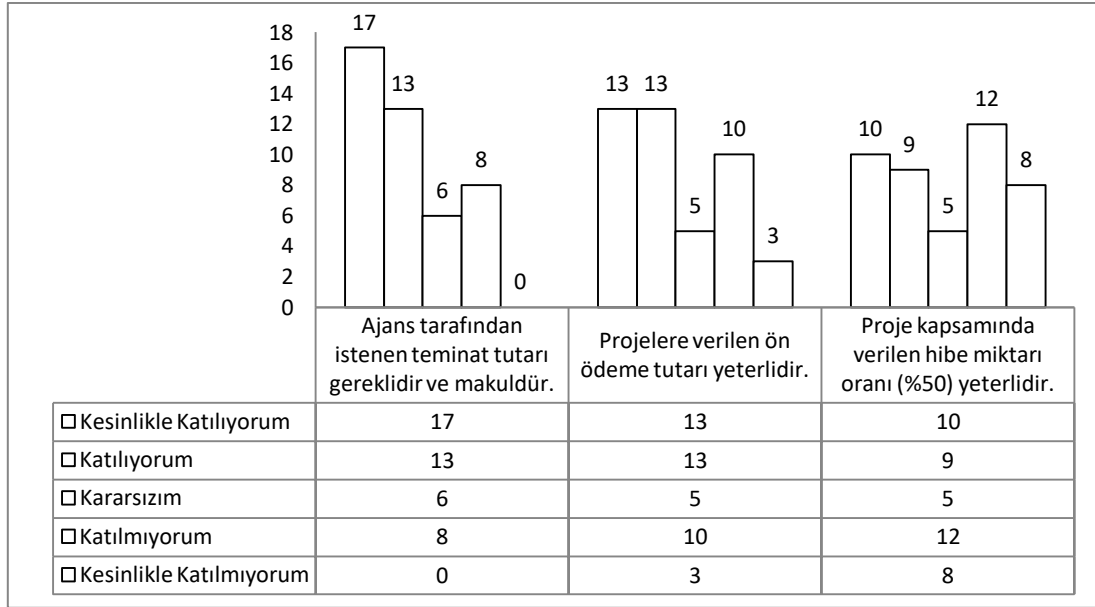

2011 ve 2013 yılında proje izleme ziyaretlerinin yeterli olması ve proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteğinin yeterli olmasının oranlarının yüksek çıkması; ajanstaki çalışan uzmanların projeleri izleme konusunda aktif rol oynadıklarını ve hassasiyetlerini göstermektedir.

Ajans tarafından desteklenen işletmelere; ajansın proje ödeme süreçlerine ilişkin sorular sorulmuştur.

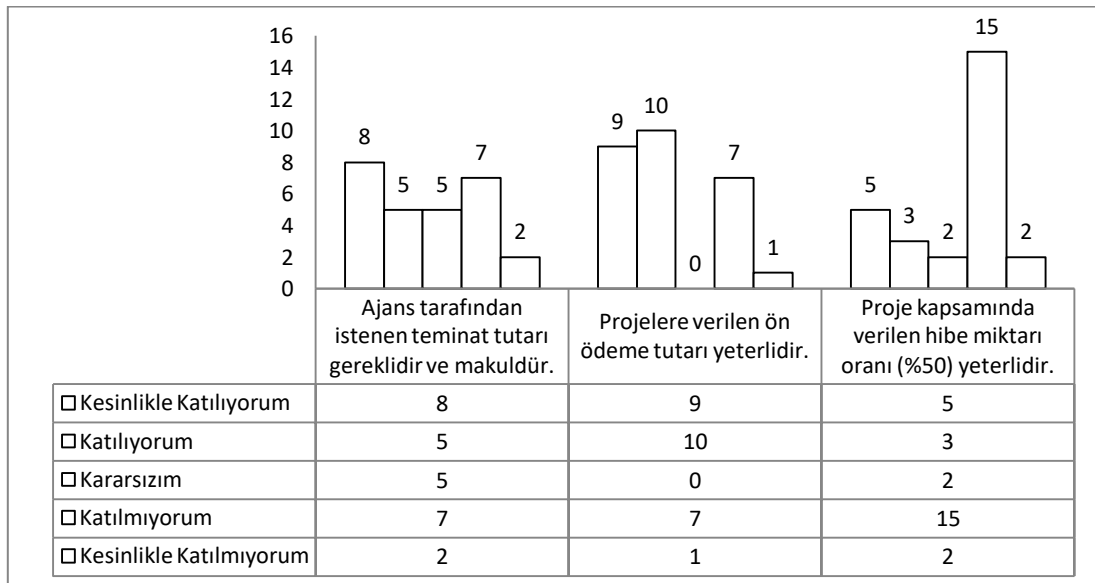
2011 yılında destek alan işletmelerin; %68'i ajans tarafından istenen teminat tutarı gerekli ve makul olduğunu, %59'u projelere verilen ön ödeme tutarı yeterli olduğunu ve %43'ü de proje kapsamında verilen hibe miktarı oranı (%50) yeterli olduğunu belirttiği Grafik 69'da gösterilmiştir.

Grafik 69: 2011 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Ödeme Süreçlerine İlişkin Görüşleri

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %48'i ajans tarafından istenen teminat tutarı gerekli ve makul olduğunu, %70'i projelere verilen ön ödeme tutarı yeterli olduğunu ve %29'u da proje kapsamında verilen hibe miktarı oranı (%50) yeterli olduğunu belirttiği Grafik 70'de gösterilmiştir.

Grafik 70: 2013 Yılında Ajans Tarafından Desteklenen İşletmelerin Proje Ödeme Süreçlerine İlişkin Görüşleri

2011 yılında proje kapsamında desteklenen işletmelerin %45'i ve 2013 yılında ise %63'ü proje kapsamında verilen hibe miktarı oranı (%50) yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; ajans tarafından yapılan ödemeler için olumsuz herhangi bir görüş yoktur. İşletmelerin verilen destek tutarlarının yetersiz olduğunu belirtmeleri ise refleks haline gelmiş her zaman şikâyetçi oldukları durumdur.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıldan itibaren kurumları aracılığı ile farklı alanlarda hedeflerine ulaşmak için birçok teşvik aracı kullanmıştır. Türkiye’de diğer ülkelerde uygulanan teşvik politikaları ile benzer şekilde; ayrıcalıklı sektörlerle yönelik teşvikler, özel yatırım teşvikleri, vergi indirimi, vergi muafiyeti, yatırım indirimi ve kredi olanakları sağlayan teşvikler şeklinde politikalar uygulanmıştır.

Uygulanan teşvikler ülke ekonomisinin büyümesine önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak ülke ekonomisinin hızlı gelişmesinin yanı sıra bölgesel eşitsizlikler ve dengesizlikler de artmaya başlamıştır. Bölgesel dengesizlikler ve eşitsizlikleri azaltmaya yönelik yapılan teşvik uygulamaları ile istenilen hedefe ulaşamamıştır. Bu gelişmeler sonucunda bölgesel dengesizlikler ve eşitsizliklerin giderilmesi için, 2006 yılında yürürlüğe giren “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile ülkemizde 26 tane Bölgesel Kalkınma Ajansı kurularak teşviklerin, bölgesel olarak daha etkin bir şekilde uygulanması hedeflenmiştir.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA); Türkiye’de kurulan 26 ajans içinde, Erzincan, Erzurum ve Bayburt illerini kapsayan ve faaliyet gösteren bölgesel kalkınma ajanslarından biridir. İlk kez 2010 yılında KOBİ Mali Destek Programı kapsamında işletmelere destek vermiştir.

2010-2016 yılları arasında KOBİ Mali Destek Programı kapsamında; ajansın desteklere ayırdığı miktar 72,6 Milyon TL olmuştur. KOBİ Mali Destek Programına bu yıllar arasında 1394 proje başvurusu yapılmış olup, 354 proje yararlanıcısı ile sözleşme imzalanmıştır.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı’nın (KUDAKA); 2011 yılında Toplam Bütçesi 11 Milyon TL ve 2013 yılında ise Toplam Bütçesi 6,5 Milyon TL olan KOBİ Mali Destek Programlarının etki değerlendirme sonuçlarına bakıldığında;

- 2011 yılında uygulanan KOBİ Mali Destek Programı kapsamında; projelerin eş finansman kaynağı ile yaklaşık 23 Milyon TL’lik yatırım yapılmıştır.

- 2013 yılında ise uygulanan KOBİ Mali Destek Programı kapsamında; projelerin eş finansman kaynağı ile yaklaşık 11 Milyon TL’lik yatırım yapılmıştır.

- 2011 yılında destek alan 44 işletmenin; %98'inin üretim miktarında artış olduğu, %2'sinde ise artış olmadığı görülmektedir. Sadece 1 işletme üretiminde herhangi bir artış olmadığını belirtmiştir. 2011 yılındaki proje ile birlikte üretim miktarında artış olan alanların kaynağına bakıldığında ön plana çıkanlar ise; alınan yeni makine ve ekipmanlarda, pazarın genişlemesi, çalışan sayısında artış ve tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinde olduğu görülmektedir.

2013 yılında ise destek alan 27 işletmenin; %100'ünde üretim miktarında artış olduğu görülmektedir. 2013 yılındaki proje ile birlikte üretim miktarında artış olan alanların kaynağına bakıldığında ön plana çıkanlar ise; alınan yeni makine ve ekipmanlarda, pazarın genişlemesi, çalışan sayısında artış ve tanıtım ve markalaşma faaliyetlerinde olduğu görülmektedir.

- 2011 yılında destek alan işletmelerin; %86'sının ürünlerini sattığı pazar büyüklüğünde artış olduğu, %14'ünde ise artış olmadığı görülmektedir.

2011 yılında destek alan işletmelerin illere göre ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış durumuna bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %90'ının ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %10'unda ise artış olmadığı; Erzincan ilindeki işletmelerin; %83'ünün ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %17'sinde ise artış olmadığı; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %80'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %20'sinde ise artış olmadığı görülmektedir. 2011 yılında destek alan işletmelerin pazarlarının büyük bir kısmını; Karadeniz, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %15'inde ise artış olmadığı görülmektedir.

2013 yılında destek alan işletmelerin illere göre ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış durumuna bakıldığında, Erzurum ilindeki işletmelerin; %100'ünün ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu; Erzincan ilindeki işletmelerin; %85'inin ürünlerini sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %15'inde ise artış olmadığı; Bayburt ilinde ise işletmelerin; %72'inin ürünlerini

sattıkları pazar büyüklüğünde artış olduğu, %28'inde ise artış olmadığı görülmektedir. 2013 yılında destek alan işletmelerin pazarlarının büyük bir kısmını; Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu Bölgesi oluşturmaktadır.

- 2011 yılında destek alan işletmelerin; %84'ü istihdam sağladığını belirtmiştir. Erzurum ilinde; 230 kişi, Erzincan ilinde; 85 kişi ve Bayburt ilinde ise 26 kişi olmak üzere toplamda 341 kişi istihdam edilmiştir.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %85'i istihdam sağladığını belirtmiştir. Erzurum ilinde; 59 kişi, Erzincan ilinde; 47 kişi ve Bayburt ilinde ise 45 kişi olmak üzere toplamda 151 kişi istihdam edilmiştir.

2011 yılında destek alan işletmelerin; %70'i personel almayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Erzurum ilinde; 326 kişi, Erzincan ilinde; 115 kişi ve Bayburt ilinde ise 8 kişi olmak üzere toplamda 446 kişi personel istihdam etmeyi düşünmektedirler.

2013 yılında ise destek alan işletmelerin; %59'u personel almayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Erzurum ilinde; 36 kişi, Erzincan ilinde; 17 kişi ve Bayburt ilinde ise 27 kişi olmak üzere toplamda 80 kişi personel istihdam etmeyi düşünmektedirler.

- 2011 ve 2013 yıllarında uygulanan KOBİ Mali Destek Programı kapsamında; ajans tarafından desteklenen işletme sahiplerinin büyük çoğunluğu proje uygulama sürecine ilişkin görüşleri olumlu yönde olmuştur. Olumlu sonuçlar elde edilmesindeki en büyük neden ise; işletme danışmalarının büyük bir rol oynamasıdır.

- Sonuç olarak; KUDAKA tarafından KOBİ Mali Destek Programı kapsamında verilen hibe ve destek yardımları; Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri özelinde yatırımların yapılması açısından, bölge ekonomisine büyük bir katkı sağlamaktadır. Kurulduğu yıldan itibaren bölgede bulunan işletmelere mali ve teknik destek programları kapsamında destekler vermesi, Ajansın bölgede etkili bir şekilde çalıştığını göstermektedir. Ajans tarafından KOBİ Mali Destek Programı kapsamında verilen desteklerin; ulusal kalkınma programları ile uyumlu bir şekilde faaliyet göstermesi; gelecekte daha başarılı sonuçlar elde edilmesinde ve bölgeler arası eşitsizliklerin ve dengesizliklerin ortadan kalkmasında etkin bir rol oynayabilir. Aynı

zamanda Ajansın uyguladığı hibe ve destek programları; KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) ve il ticaret odaları ile birlikte hareket etmesi sonucunda etkinlik ve verimlilik bağlamında başarı derecesi artacaktır. Diğer taraftan ajansın hibe ve destek programlarından yararlanmak isteyen proje yararlanıcılarına; Ar-Ge hizmetleri ve danışmanlık hizmetleri verilmesi, hibe ve destek programlarının doğru yerde, doğru bir şekilde kullanılması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Birol; "Türkiye'deki Kalkınma Ajanslarının Örgütsel Yapısının Analizi ve Yeniden Yapılanma Önerileri", B. AKGÜL, & N. UZAY içinde, KALKINMA AJANSLARI ÜZERİNE SEÇME YAZILAR (s. 639-658), Ekin Yayınevi, Bursa 2010.
- AKIN, Semiha ve F.YILDIZ, Fatih ; "Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türk Tarımına Etkileri", Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türk Tarım dergisi, S.163, 2005, s.38-44.
- AKPINAR, Rasim; "Türkiye'de Değişen Bölgesel Kalkınma Politikaları", Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi , 4 (6), 2015, s.29-46.
- AKPINAR, Rasim; TAŞCI, Kamil & ÖZSAN, Mehmet; "Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları", Ekin Kitapevi, Bursa 2011.
- AYDEMİR, Cahit & KARAKOYUN, İlhan; "Yeni Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı ve Kalkınma Ajansları: Karacadağ Kalkınma Ajansı Örneği", Ekin Kitapevi, Bursa 2011.
- BERBER, Metin & ÇELEPÇİ, Ebru; "Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Doğu Karadeniz Kalkınma Sempozyumu, 2005, (s. 149-157).
- Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Raporu; "Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Raporu", DPT, Ankara 2000.
- CANKORKMAZ, Zühal; "Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler", Dokuz Eylül İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26 (1), 2011, s.113-138.
- ÇAKMAK, Erol; "Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", İmaj Yayınevi, Ankara 2006.
- DİNLER, Zeynel; "Bölgesel İktisat", 4.bs., Ekin Kitapevi, Bursa 1994.
- DİNLER, Zeynel; "Bölgesel İktisat", 7.bs., Ekin Kitapevi, Bursa 2005.
- DURA, Yayha Can; "Dünya Uygulamaları Bağlamında Kalkınma Ajansları'nın Yapısal Analizi", Türk İdare Dergisi, 2007, s.141-171.

- EREN, Hayrettin & CİDECİGİLLER, Aynur; "Bölgesel Kalkınma Ajansları", İÜHFM C.L'XIX (1-2), 2011, s.391-410.
- ERSAYIN, Zeyneb; "Kalkınma Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği", Ankara: Kalkınma Bakanlığı 2012.
- GÖK, Abdülkerim; "Bölgesel Kalkınmanın Dış Ticarete Etkisi ve GAP Örneği", Ercan UYGUR, İrfan CİVCİR (Ed.), GAP Bölgesinde Dış Ticaret ve Tarım (75-80), 2004.
- HASANOĞLU, Mürteza & ALİYEV, Ziya; "Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları", Sayıştay Dergisi (60), 2006, s.81-103.
- <http://www.planlama.org/index.php/boelgesel-kalknma-ajanslar3>, (20.03.2018) tarihinde alındı.
- KOÇBERBER, Seyit; "Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi", Sayıştay Dergisi (61), 2006, s.37-55.
- KUDAKA; "2010 Yılı Ajans Faaliyet Raporu", 2010 Erzurum.
- KUDAKA; "2011Yılı Ajans Faaliyet Raporu", 2011 Erzurum.
- KUDAKA; "2013 Yılı Ajans Ara Faaliyet Raporu" (OCAK-HAZİRAN), 2013 Erzurum
- KUDAKA; "2016 Yılı Ajans Ara Faaliyet Raporu" (OCAK-HAZİRAN), 2016 Erzurum.
- KUDAKA; "2017 Yılı Ajans Ara Faaliyet Raporu" (OCAK-HAZİRAN), 2017 Erzurum.
- OSKAY, Cansel Seymen & KUBAR, Yeşim; "Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Finansmanında Kalkınma Ajansları", Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi , 2007, s.204-214.
- ÖZEN, Pelin Aslı; "Bölgesel Kalkınma Ajansları", Ankara: TEPAV 2005.
- ÖZEN, Pelin Aslı & ÖZMEN, Yılmaz; "Öğrenen Bölgeler Perspektifinde AB Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Gelişimi, Mevcut Durumu ve Türkiye'nin Alacağı Dersler", Birol Akgül, Nispet Uzay (Ed.), Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri Kalkınma Ajansları, Ekim Kitapevi, Bursa 2010.

- ÖZER, Yunus Emre; "Küresel Rekabet-Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye",
Review of Social, Economic & Business Studies, 2008, Vol 9/10.
- SAKAL, Mustafa; "Bölgesel Kalkınma Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajansları",
Altı Nokta Yayınevi, İzmir 2010.
- SARICA, İsmail; "Türkiye'de Bölgesel Gelişme Politikaları ve Projeleri", Akdeniz
Üniversitesi İBBF Dergisi, 2011, s.154-204.
- SARIHAN, Zekeriya; "Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Kalkınma Ajansları'nın
Rolü ve Türkiye Uygulamaları", Karaman 2011.
- SOYAK, Alkan; "Ertelenen 9.Kalkınma Planı ve Türkiye'de Planlamanın Geleceği
Üzerine Bir Not", Bilim ve Ütopya Dergisi (136), 2005, s.3-4.
- TUNCEL, Cem Okan & BAKİR, Hasan; "Yenilik Temelli Bir Bölgesel Gelişme
Sürecinde Kalkınma Ajanslarının Yeri", İşletme ve Ekonomi Araştırmalar
Dergisi, 2010, s.19-41.

EKLER

Ek: 1 NACE KODU (REV 2.0) = Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması.

A Tarım	
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	
C İMALAT	
C 10 Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	
C 11 İçeceklerin İmalatı	
C 13 Tekstil Ürünlerinin İmalatı	
C 14 Giyim Eşyalarının İmalatı	
C 16 Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı (mobilya hariç)	Kereste, parke, yer döşemeleri, ahşap pencere, kapı ve bunların kasalarının imalatı
C 17 Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	Kağıt Mendil, Koli Ambalaj
C 18 Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	Matbaa, promosyon ürünleri
C 20 Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	Boya, sabun, deterjan, kozmetik
C 22 Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	Lastik, Plastik Malzeme, Plastikten/PVC'den kapı, pencere, bunların kasaları, pervazları, kapı eşikleri, vb. imalatı
C 23 Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Cam, Kilden İnşaat Malzemeleri, Çimento, Kireç, Alçı, Hazır Beton, Taş ve Mermerin Kesilmesi ve Şekillendirilmesi
C 25 Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç)	Metal Çatı ve İskeletler, Tank, Rezervuar, Muhafaza Kapları, Metal Dövme, Presleme, Baskılama, Şekil Verme, Tel Ürünleri, Zincir, Yay,
C 27 Elektrikli Teçhizat İmalatı	
C 28 Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	Motor ve Türbin, Pompa, Kompresör, Soğutma ve Havalandırma Fanları, Römork, Pulluk, Mibzer, Kepçe.
C 31 Mobilya İmalatı	

D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi	
E Atığın Toplanması, Islahı ve Bertarafı Faaliyetleri; Maddelerin Geri Kazanımı	
F İnşaat	
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	
N İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	Seyahat Acentası
P Eğitim	
R Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme Spor	
R 93 Spor faaliyetleri, eğlence ve dinlenme faaliyetleri	

Ek: 2 Ankete Katılan İşletmelerin İllere ve Faaliyet Gösterdikleri Sanayi Dallarına Göre Dağılımı.

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2011	Mermer Sektöründe Rekabet Gücünün Artırılması	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Bayburt
2011	Mobilya Sektöründe Kapasite Artırımı ve Yüksek Teknoloji Yatırımı	Mobilya İmalatı	Bayburt
2011	Sultan Çeyiz Teknoloji Geliştirme ve Kapasite Artırımı	Tekstil Ürünleri İmalatı	Bayburt
2011	Yılmaz Çay Fabrikası Kapasite Geliştirme Projesi	Gıda ve Yem Ürünleri İmalatı	Bayburt
2011	Kapasitemi Artırıyorum, Rekabeti Başlatıyorum	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	Bayburt
2011	Kapasite Artırımı ve Yeni Ürün İmalatı ile Bölgede Metal Eşya ve Makine Sanayi Kolunun Geliştirilmesi	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç)	Erzincan
2011	Teknoloji Entegrasyonu ile Üretimde Kapasite ve Kalite Artırma	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzincan
2011	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde Mevcut Durumda Bulunmayan Makinelerin Temini ile Bölgedeki Matbaacılık Sektörünün Geliştirilmesi	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması İmalatı	Erzincan
2011	Bayçam Ağaç Ürünleri Firmasının Üretim Teknolojisinin Geliştirilmesiyle TRA1 Bölgesinin Rekabet Gücünün Yükseltilmesine Katkı	Mobilya İmalatı	Erzincan
2011	Pelen Yufka Ürün Gamını ve Kalitesini Artırma	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzincan

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2011	PLC Kontrollü Tam Otomatik Parke Makinesi Alımı ile Üretimde Otomasyona Geçilmesi ve Bölgesel Rekabet Gücümüzün Artırılması	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzincan
2011	Erzincan'da ilk EPS Üretim Hattını Kurarak Katma Değeri Yüksek Ürün Üretimine Başlanması	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç)	Erzincan
2011	Özyiğit Tarım Entegre Bal Peteği Üretim Tesisi ve Kalite Kontrol Laboratuvarı Kurulması	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzincan
2011	Er-Murat Gıda Et ve Et Mamulleri	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzincan
2011	Doğankent Alabalık Tesisinin Turizm Potansiyelini Geliştirme	Tarım	Erzincan
2011	Atıkların Geri Dönüşümü ile Tasarruf Sağlama, Kaynakların Etkin Kullanımı ve Çevreyi Koruma Projesi	Atığın Toplanması, Islahı ve Bertarafı Faaliyetleri; Maddelerin Geri Kazanımı	Erzincan
2011	Beyrut Otelinin Modernizasyonu	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2011	120 Yıllık Tarihi Konağın Hizmete Sunulması "Bölgenin İlk Örnek Butik Otel"	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2011	Kırk Yıllık Deneyimi Modern Teknoloji ile Buluşturma	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzincan
2011	Erzincan Organize Sanayi Bölgesine Medikal ve Sınai Gazı Dolu Tesisi Kazandırılması	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	Erzincan

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2011	Bal ve Süt Ürünleri Üretim, Paketleme, Ürün Çeşitlendirme, Muhafaza ve Pazarlanması	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzincan
2011	Kemaliye ve Yukarı Fırat Havzası Doğa, Kültür ve Ekoturizm Hizmetinin Geliştirilmesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2011	Özsoy Matbaası Ürün Çeşitliliği ve Hizmet Kalitesini Artırma	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	Erzincan
2011	Güvenlik Modüllü Çelik Kapı Üretimi	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç)	Erzurum
2011	Büyüme Reçetemiz Ürün Çeşitlendirme - Otomasyon - Kapasite Artırımı - Kurumsallaşma	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Yeni Teknoloji Makinelerin Temini ile Bilgisayar Destekli PVC Kapı/Pencere ve Mobilya Üretimi	Mobilya İmalatı	Erzurum
2011	Sağlıklı Gıda Sağlıklı Ambalajda Olur	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Tam Otomatik Sisteme Geçilmesiyle Yem Üretiminde Verimliliğin Artırılması	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Perlit Üretimine Başlayarak Ürün Çeşitliliğinin Artırılması ve Bölgesel İhracata Katkı	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	Elimiz Taşın Altında: Büyüme İstiyoruz	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç)	Erzurum

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2011	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	Sektör Liderliğine Bir Adım Daha	Erzurum
2011	Makine Ekipman Yatırımı ile Üretim Verimliliğini ve Ürün Çeşitliliğini Artırma - Mobilya Sektörüne Katkı	Mobilya İmalatı	Erzurum
2011	Bitkisel Yağ Üretiminde Jet Vakum Ünitesi ve Akışkan Yataklı Kazan Alımı ile Üretimde Kalite ve Verimliliği Artırma Projesi	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Sadıkogulları Ticaret Kapasite Artırımı, Ürün Çeşitlendirme ve Yeni Pazarlara Açılım Projesi	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Ekmeğimizi Taştan Çıkıyoruz; Andezit Taşı Ürünleri Üretim Tesisinde Yeni Açılımlar ve Pazara Odaklanma Projesi	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	Erzurum
2011	Kurumsallaşma ve Yeni Pazarlara Açılım İçin Ürün Çeşitlendirme Projesi	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	PVC ve Isıcam İmalatı Tesisi Kapasite Geliştirme ve Modernizasyon Projesi	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	Büyüyen İşletme - Isınan Hane - Kazanan Türkiye Yalıtımın Lideri MMS Selçuklu Söve	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	Seval Şekerleme Üretim Kapasitesi, Ürün Kalitesi ve Çeşitliliğinin Artırılması için Tesis Modernizasyonunun Yapılması	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Erzurum
2011	Erzurum İlinde Laminasyon Tesisinin Kurulması	Mobilya İmalatı	Erzurum

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2011	Erzurum'da İlk Çevre Dostu Poşet İmalatı	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	Erko Plastik Teknolojik Modernizasyon, Ürün Çeşitlendirme ve Kapasite Artırımı	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2011	İş Makinelerinin Kepçe Bıçak ve Kova İmalatını Geliştirme	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	Erzurum
2011	Erpor İnşaat Kurumsallaşma, Kapasite Artırımı ve Ürün Çeşitlendirme	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	Erzurum
2013	Yolcu Grup Kapasite Artırımı ve Modernizasyon Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Ulusoy Hayvancılık Tesisleri Kapasite Geliştirme Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Kardeşler Hayvancılık Süt Üretim Tesisi Altyapı Modernizasyonu ve Kapasite Artırımı Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Bayburt'un Gözde Çiftliği Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Üretim ve Kapasitem Artıyor Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Mevcut işletmede Ahır Modernizasyonu, Hayvan Refahı ve Teknolojik Kapasite Artırma Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Yöresel Üründen Küresel Pazara	Gıda ve Yem Ürünlerinin İmalatı	Bayburt
2013	Oktaş Tarım Kapasite Geliştirme Projesi Temin Edebilme Durumları	Tarım	Bayburt

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İLİ
2013	Demirözü Tarım Kredi Kooperatifi Paket Silaj Yem Kapasite Artırım Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Şalcılar Köyü Organik Koyunculuk Projesi	Tarım	Bayburt
2013	Turizmde Markalaşma Sırası Bayburt'ta	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Bayburt
2013	Modernizasyon Çalışmalarıyla Konaklama Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Bölge Turizmine Katkı	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	İliç Gold Otel	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	Hizmet Kalitesi ve Kapasitesinin Artırılmasıyla Otel Standartlarımızın İki Yıldızla Yükseltilmesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	Konak Mazlum; Hizmet Kapasitesini ve Çeşitliliğini Artırarak Kültür & Doğa Değerlerine Katkı Projesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	Eğin Tur Hizmet Kalitesinin ve Çeşitliliğinin Artırılmasıyla Kemaliye Turizm Potansiyelinin Ortaya Çıkarılması	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	Gülistan Otel İşletmesinin Hizmet Çeşitliliğinin ve Kalitesinin Artırılması İle Erzincan Turizmine Katkı Projesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan
2013	Meva Otel Hizmet Çeşitliliği ve Kapasite Geliştirme Yatırımı İle Erzincan'da Öncü Bir Turistik Tesis Projesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzincan

YIL	PROJE ADI	TANIMI (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, NACE Rev.2)	İli
2013	Konaklama Kalitesinin Artırılması İle Oltu'nun İlk 3 Yıldızlı Otel Olunması ve Erzurum Turizmine Katkı Sağlanması	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum
2013	Grand Hitit Otel Turizme Destek İçin Hizmet Kapasitesinin, Kalitesinin ve Çeşitliliğinin Artırılması Projesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum
2013	Modernizasyon Yatırımıyla Otelimizin Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Üç Yıldız Standartlarına Yükseltilmesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum
2013	Turizme MEDAM'la İnovatif Bakış	İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	Erzurum
2013	Hekimoğlu Otel ve Lokantacılık İşletmesinde Yeni Süreç; Yenilikçi Yaklaşımlar ile Bölge Turizmine Katkı Projesi	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum
2013	Bir Kuzeydoğu Anadolu Markası; İspir Doğa Sporları Merkezi (Kam-İdos)	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum
2013	Nazar Tur Operatörlüğü; Yeni Turizm Hamlesi	İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	Erzurum
2013	Palandöken Safir Turizm Altyapı Modernizasyonu ve Kapasite Artırımı Projesi	İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	Erzurum
2013	Doğa Turizm & Uzundere Sofrası	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	Erzurum

Ek: 3 2011 ve 2013 Yılı KOBİ Mali Destek Programlarının Etki Değerlendirilmesi Anket Soruları.

1. İşletmede şu an itibariyle çalışan personele ilişkin bilgiler:

Çalışma Süresi .....Kişi tam zamanlı
Cinsiyeti ..... Kişi erkek
.....Kişi bayan

2. Bundan sonraki süreçte personel alımı personele ihtiyaç yapmayı düşünüyor musunuz?

Cevabınız evet ise hangi niteliklere sahip duymaktasınız?

- Vasıfsız.....kişi
 Meslek lisesi mezunu.....kişi
 Üniversite mezunu.....kişi
 Teknik eleman (mühendis, tekniker vb.)..... kişi
 Diğer (Belirtiniz).....

Evet Hayır

Cevabınız hayır ise nedenini belirtiniz:

.....

3. İşletmeniz kaç yaşındadır?

0-3 yıl 3-5 yıl 5-10 yıl 10 yıl ve üzeri

4. İşletme türünüz nedir ?

Tüzel işletme Şahıs işletmesi Kooperatif/Birlik Diğer (Belirtiniz).....

5. Destek aldığınız dönem firmanızın ölçeği ne idi?

- Mikro İşletme (10 kişiden az çalışan kişi sayısı)
 Küçük İşletme (50 kişiden az çalışan kişi sayısı)
 Orta Büyüklükteki İşletme (250 kişiden az çalışan sayısı)

6. Mali Destek Programından nasıl haberdar oldunuz?

- Medya yoluyla
 Ajansın web sitesinden
 Ajansın gerçekleştirdiği bilgilendirme faaliyetleri
 Ajansın hazırladığı broşür, katalog, rehber vb. basılı materyallerden
 Kamu kurumu kanallarıyla
 Proje kanallarıyla
 Diğer

---

7. İşletme olarak aşağıdaki yönetim sistemi ya da imtiyaz hakkı belgelerinden hangilerine sahipsiniz?

Belge Adı

- ( ) Marka Tescil Belgesi
( ) Patent
( ) CE işareti
( ) TSE Ürün Belgesi
( ) Coğrafi İşaret Belgesi
( ) ISO 9001 (Kalite Yönetimi Sistemi) Belgesi
( ) ISO 22000 (Gıda Güvenliği Yönetimi Sistemi) Belgesi
( ) ISO 14001 (Çevre Yönetim Sistemi) Belgesi
( ) OHSAS 18000 (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği) Belgesi
( ) Diğer (Belirtiniz).....

---

8. Almış olduğunuz bu belgelerin işletmeniz Cevabınız evet ise ne tür katkı sağladığını belirtiniz;
katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? .....

Cevabınız hayır ise nedenini belirtiniz;

- ( ) Evet ( ) Hayır .....

---

9. İşletme olarak ne üretmektesiniz?

- ( ) Hammadde üretmekteyiz.
( ) Hammaddeyi satın almaktayız.
( ) Yarı mamul madde üretmekteyiz.
( ) Yarı mamul maddeyi satın almaktayız.
( ) Bitmiş ürün üretmekteyiz.
( ) Bitmiş ürünleri satın alıp pazarlamaktayız.
( ) Mal ve hizmeti birlikte üretmekteyiz.

	<u>Alan</u>	<u>Yer</u>
10. İşletmeniz üretim için gerekli olan hammadde ve yarı mamulü nereden tedarik etmektedir?	☐ İl içinden	
	☐ Bölge içinden (Erzurum-Erzincan-Bayburt)	
	☐ Yurt içinden	
	☐ Yurt dışından	

---

11. Proje ile birlikte ürün tedarikçisi sayısında artış oldu mu ?

Cevabınız evet ise artış miktarını yazınız;

.....

Evet Hayır

.....

---

12. Proje ile birlikte kullandığınız hammadde ve yarı mamul miktarında artış oldu mu ?

Cevabınız evet ise artış miktarını yazınız;

.....

Evet Hayır

.....

---

13. Ürettiğiniz ürünler başka işletmeler tarafından girdi olarak kullanılıyor mu?

Cevabınız evet ise ürünlerinizi girdi olarak kullanan firmalar hangi pazarda faaliyet göstermektedir ?

	<u>Alan</u>	<u>Yer</u>
☐ Evet ☐ Hayır	☐ Şehir içi	
	☐ Bölge içinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt)	
	☐ Yurt içinde	
	☐ Yurt dışında	

---

14. Proje ile birlikte başka işletmelere girdi olarak sattığınız ürünlerde artış oldu mu ?

Cevabınız evet ise artış miktarını yazınız;

.....

Evet Hayır

.....

---

15. Proje ile birlikte üretim miktarında artış oldu mu?

Evet Hayır

Cevabınız evet ise üretim artışının kaynağı nedir ?

- Alınan yeni makine ekipmanlar
 Çalışan sayısındaki artış
 Tanıtım ve markalaşma faaliyetleri
 Katılım sağlanan fuar ve organizasyonlar
 Alınan eğitimler
 Pazarın Genişlemesi
 Diğer (Belirtiniz).....

---

16. İşletmenizde ürün geliştirme ve yeniliklerin takibi çalışmaları kim tarafından yürütülmektedir?

- Firma sahibi tarafından
 Firma çalışanları tarafından
 Firma danışmanı tarafından
 Ar-Ge birimi tarafından
 Diğer (Belirtiniz).....

---

17. Şu an itibariyle işletme olarak ürettiğiniz ürünleri hangi pazarlara satmaktasınız?

<u>Alan</u>	<u>%</u>	<u>Yer</u>
☐ Şehir İçi	.....	.....
☐ Bölge İçi (Erzurum-Erzincan-Bayburt)	.....	.....
☐ Yurt İçi	.....	.....
☐ Yurt Dışı	.....	.....

---

18. Proje sonucunda ürünlerinizi sattığınız pazar büyüklüğünüzde artış oldu mu?

Evet Hayır

Cevabınız evet ise ulaşılan yeni pazarları yazınız;

.....

.....

Cevabınız hayır ise nedenini belirtiniz;

.....

.....

Cevabınız evet ise:

19. Şuan itibariyle ihracat yapıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

a) İhracatını nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

( ) Doğrudan yurt dışındaki müşterilere
( ) Doğrudan yurt dışı toptancı şirketlere
( ) Yurt içindeki bir ihracatçı şirkete
( ) Aracı firmayla
( ) Diğer.....

b) İhracat yapılan ürünleri ve ülkeleri belirtiniz:

.....
.....

Cevabınız hayır ise ;

( ) Yabancı dil bilen personelim yok
( ) Pazar hakkında bilgi eksikliğimiz var
( ) Girdi maliyetlerimiz yüksek
( ) Müşteri bulamıyoruz
( ) Ürün kalite ve ölçü standartlarımız yetersiz
( ) Üretim kapasitemiz yetersiz
( ) Diğer (Belirtiniz).....

---

20. İşletmeniz proje kapsamında istihdam sağlamış mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız evet ise: .....kişi

---

21. Rakiplerinizle kıyasladığınızda projenin size ne gibi faydaları oldu?

( ) Rakiplerimizin önüne geçmemizi sağladı.
( ) Rakiplerimizle aynı seviyeye (üretim kapasitesi, kalite vb.) gelmemizi sağladı.
( ) Rakiplerimize biraz daha yaklaşmamızı sağladı.
( ) Bölgede rakibimiz bulunmamaktadır.
( ) Rakiplerimize kıyasla bir katkı sağlamadı.

---

22. Daha önce herhangi bir kurum ya da kuruluştan hibe, kredi ya da teşvik desteği aldınız mı ?	Destek Türü	Yıl
	( ) Hibe desteği aldık.	.....
	( ) Kredi desteği aldık	.....
	( ) Teşvik belgesi aldık.	.....
	( ) İhracat desteği aldık.	.....
	( ) Diğer.....	
	( ) Destek almadık.	

---

23. Bu projenin eş finansmanını (hibe dışında kalan tutarı) nasıl karşıladınız?

( ) Kendi kaynaklarımız ile
( ) Banka kredisi ile
( ) Diğer (Belirtiniz).....

---

24. Ajans bu projeyi desteklemeseydi yine de bu yatırımı gerçekleştirir miydiniz?

- Yatırım aynı şekilde fakat Bölge (Erzurum-Erzincan-Bayburt) dışına yapardık.
 Yatırımı daha sonraki bir zamanda yapardık.
 Yatırımı daha küçük ölçekli yapardık.
 Yatırımı aynı şekilde yapardık.
 Yatırımı yapamazdık. (Bunu işaretleyen 25'ci soruya cevap vermesin.)

---

25. Ajans tarafından verilen hibe desteği olmasaydı gerekli finansal kaynağı nereden temin ederdiniz?

- Kendi kaynaklarımızı kullanırdık.
 Banka kredisi alırdık.
 Farklı kurum ve kuruluşlara hibe/kredi desteği için başvuru yapardık.
 Finansal kaynağı temin edemezdik.
 Diğer (Belirtiniz).....

---

26. Projenizin en önemli çıktıları nelerdir? (Aşağıdaki seçenekleri önem seviyesine göre 1.2.3 şeklinde sıralayınız.)

- Teknolojik altyapımız güçlendi.
 İşletmede çalışan personel sayısı arttı.
 Üretim kapasitemiz arttı.
 Pazar payımız genişledi.
 İhracat faaliyetlerine başladık.
 Yönetim sistem/imtiyaz hakkı (ISO, OHSAS, HACCP, TSE, CE, Patent vb.) belgelerine sahip olduk.
 Yeni ürünler üretmeye başladık.
 Üretim maliyetlerimiz azaldı.
 Daha kaliteli ürünler üretmeye başladık.
 Ciromuz arttı.
 Diğer (Belirtiniz).....

---

27. Bu projeyi gerçekleştirme nedeniniz neydi? (aşağıdaki seçenekleri önem seviyesine göre 1.2.3 şeklinde sıralayınız)

- İşletmenin teknolojik altyapısını geliştirmek.
 İşletmenin istihdam, üretim ve pazarlama kapasitesini artırmak.
 İşletmede girişimcilik ve yenilikçiliği geliştirmek.
 İşletmede nitelikli işgücü ve istihdamını sağlayarak insan kaynaklarını geliştirmek.
 Yöreye özgü ürünler geliştirmek.
 İşletmenin Turizm alanında kapasitesini artırmak.
 Diğer (Belirtiniz).....
-

28. Aşağıdaki ifadeleri verilen seçeneklere göre işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Proje hazırlık aşamasında Ajans tarafından yönlendirmeler yeterliydi.					
Proje başvuru rehberleri açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştı.					
Projenin yazımı aşamasında sıkıntı çekmedim.					
Bütçe projenin uygulanması için yeterliydi.					
Proje uygulamasına ilişkin verilen eğitimler yeterliydi.					
Proje uygulamasına yönelik süreçler açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştı.					
Proje uygulama ve satın alma rehberleri anlaşılır ve kullanılışıydı.					
Proje uygulama sürecinde proje izleme uzmanının teknik desteği yeterli düzeydeydi.					
Proje izleme ziyaretleri sayısı yeterliydi.					
Ara ve nihai raporların sunulması gereklidir.					
Proje ile birlikte proje hazırlama ve yönetme kapasitemiz arttı.					
Ajans tarafından istenen teminat tutarı gereklidir ve makuldür.					
Projelere verilen ön ödeme tutarı yeterlidir.					
Proje kapsamında verilen hibe miktarı oranı (%50) yeterlidir.					

İlginize Teşekkür Ederim...

Adı Soyadı	
Yararlanıcı İşletme Adı	
İşletmede Çalıştığı Pozisyonu	
Görüşme Tarihi	
İmza	
Desteğin Alındığı Yıl	( ) 2011 ( ) 2013